

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
FOLYÓIRATA

XLIII. ÉVFOLYAM
3. SZÁM

BUDAPEST, 1930
MÁJUS

SZERKESZTŐSÉG,
hová a lap szellemi részét illető
minden közlemény küldendő:
BUDAPEST,
I., Avar-utca 15., III., 7.
Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tan-
évenként 8 P. Az egyesülettel és
lappal kapcsolatos minden befi-
zetés, reklamáció PÓCZA JÓZSEF
egyesületi pénztáros címére (Bpest,
V., Báthory-u. 12., IV.) küldendő.
Hírdetések megegyezés szerint.

Tanítóképzésünk állapota az 1928/29. iskolai évben.

I. Bevezető.

Intézményeket megismerni, eredményeket és esetleges fogyaté-
kosságaikat megállapítani, a jó tulajdonságokat tovább fejlesz-
teni s a hiányokat megszüntetni, a múlt tapasztalatait megőrizni,
a jövőre pedig új terveket szőni csak úgy lehetséges, ha ítéletein-
ket, terveinket pontos, megbízható és elegendő számú adatokra
alapítjuk.

Ez lebegett szemünk előtt, mikor a tanító-, tanítónő- és óvónő-
képző-intézetekről eme első, az 1928/29. évről szóló Értesítőnket
egybeállítottuk. Magában foglalja ez az értesítő a tanító-, taní-
tónő- és óvónőkészítő-intézeteket egyenként és összességükben, szól
a tanulókról, tanárokról és az igazgatókról, kiterjed a felügyeletre
és irányításra, az intézetek belső életére, a tanárképzésre, kisebbségi
tanfolyamokra, a tanárok és gyakorló-iskolai tanítók tovább-
képzésére, egy szóval mindarra, ami szükséges ahhoz, hogy a
tanító-, tanítónő- és óvónőkészítés mai állapotáról tiszta képet
szerezhessünk. Hasznát veheti minden érdeklődő, nélkülözhetet-
len forrása lesz majdan a történetírónak, szüksége van reá a
hatóságoknak és a művelődés politikájával foglalkozóknak.

Az ügy szeretete lelkesített az összeállítás munkájában, ezzel
a szeretettel bocsátjuk útjára is.

Budapest, az 1930. évi április 15-én.

Sarudy Ottó,
kir. főigazgató.

II. Az 1928—29. iskolai év általános képe.

A tanító-, tanítónő- és óvónőkészítő-intézetek tanulmányi,
ügyviteli és anyagi ügyeinek felülvizsgálata s legfőbb intézése
ebben az iskolai évben is dr. Kornis Gyula államtitkár, tud.
egyet. nyilv. rendes tanár ügykörébe tartozott. Egyébként a tanító-
képzés irányítását végző hatóságoknál lényeges személyi válto-
zások történtek. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium VI.
ügyosztályának éléről dr. Tóth István helyettes államtitkár tá-

vozott s az ügyosztály vezetését a vallás- és közoktatásügyi miniszter *Greszler* Jenő miniszteri tanácsosra bízta. Nyugdíjba vonult *Wagner* János kir. főigazgató. 35 évet töltött a tanítóképzés szolgálatában mint tanár, később mint az egyik budapesti állami tanítónőképző-intézet igazgatója, 19 év óta pedig mint a tanulmányi ügyek egyik főigazgatója. Az elemi és a középfokú iskolák számára több kézikönyvet írt, mint botanikai író pedig országosan ismertté tette nevét. Ilyen tárgyú munkája akadémiai pályadíjat is nyert.

Az 1929. év elején más veszteség is érte a kir. főigazgatóságot. Elköltözött az élők sorából *Mészáros* Jenő tanítónőképző-intézeti c. igazgató, a főigazgatóságnak 13 éven keresztül hűséges és pontos hivatalnoka. A főigazgatóságnál ily módon előállott személyi hiányok pótlása céljából a vallás- és közokt. miniszter előterjesztésére a Kormányzó Úr Őfőméltósága *Quint* József budapesti áll. tanítóképző-intézeti igazgatót bízta meg főigazgatói teendőkkal, aki azonban hirtelen bekövetkezett halála miatt új tisztét — fájdalom — már nem foglalhatta el.

A *Mészáros* Jenő halála folytán megüresedett munkakör ellátására a vallás- és közokt. miniszter *Molnár* Oszkár állami tanítónőképző-intézeti tanárt osztotta be szolgálattételre a főigazgatósághoz.

A tanári státusból az 1928/29. iskolai évben nyugalomba vonultak:

Urhegyi Alajos, ki szolgálati idejének nagyobb részét az aradi és a budapesti VIII. ker. áll. intézetek gyakorló-iskoláiban töltötte, s mint gyakorlóiskolai tanító a népiskolai tanítást művészi fokra emelte. A világháború után a főváros VII. kerülete népiskoláinak szakfelügyelője lett. Igen értékes munkásságot fejtett ki a Fővárosi Pedagógiai Szemináriumban a fővárosi tanításág gyakorlati továbbképzése terén.

Nyugalomba vonult továbbá *Pálmai* Lenke, a sepsiszentgyörgyi, majd a kolozsvári áll. tanítónőképző igazgatója c. tanítónőképző-intézeti főigazgató, a kiváló szervező és összetartó erő, aki az összeomlás után is évekig küzdött Kolozsvárott a magyarság érdekeiért. Szolgálatának utolsó éveiben a budapesti *Horthy* Miklós-kollégium élén állott s a főiskolai ifjúság szociális gondozásával szerzett érdemeket.

A halál is sűrűn tizedelte a tanári státust. Az iskolai év folyamán meghaltak: *Geöcze* Sarolta nyugalmazott tanítóképző-intézeti c. főigazgató, jeles szociológiai író, a nemzeti és társadalmi irányú népmozgalmak fáradhatatlan harcosa; *Irsa* Béla nyugalmazott c. igazgató, szolgálata végén a budapesti II. ker. állami tanítónőképző-intézet jeles zenetanára; *Papp* József a soproni ev. tanítóképző nyug. igazgatója; *Arányi* Antal nyug. igazgató, ki egykor az iglói áll. tanítóképző élén állott; *Wollmann* Elma a pozsonyi állami tanítónőképző egykor jeles igazgatója; *Fejes* Áron a nagyenyedi *Bethlen*-kollégium tanítóképző-intézetének a megszállás alatt is fáradhatatlan igazgatója; *Quint* József

c. főigazgató, jeles tankönyvíró, a népiskolai metodikai törekvések főmozgatója.

De voltak a tanári státusnak örvendetes eseményei is. A Kormányzó Úr Ófőméltósága több esetben elrendelte, hogy elismerése tudtul adassék, többeknek pedig az igazgatói címet adományozta. Így elrendelte, hogy a hazai nőnevelés, illetőleg a tanítóképzés terén kifejtett érdemes működésükért elismerése tudtul adassék *Barkáts* Máriának, egykor a szabadkai állami tanítónőképző, *Duzs* Máriának, a budapesti II. ker. állami tanítónőképző volt igazgatójának és *Wagner* János nyugalmazott tanítóképző-intézeti kir. főigazgatónak. Igazgatói címet kaptak: özv. *Strauchné Entz* Jolán budapesti II. ker. állami tanítónőképző-intézeti tanár, *Németh* Sándor és *Jaloveczky* Péter budapesti I. ker. állami tanítóképző-intézeti tanárok. Főigazgatói címet nyert: *Gerbery* Sándor nyugalmazott tanítóképző-intézeti tanár.

Az iskolai év folyamán megtörtént a más állami iskoláknál működő vagy a más iskolákhoz kinevezett, továbbá a más intézményekhez beosztott tanítóképző-intézeti tanárok átminősítése. Betöltetett több állami gyakorló-iskolai tanítói állás.

A nevelés és tanítás munkája az 1928/29. iskolai évben zavartalanul történt. Járványos betegségek, kényszerű szünetelések nem csonkították meg a szorgalmi időt. A tanulóiifjúság egészségi állapota általában jó volt. Ebben talán része volt annak is, hogy a testi nevelés fontosságához mért különös figyelemben részesült. Ez iskolai évvel megkezdődött a testgyakorlást csak mellékszakként tanító tanároknak a Testnevelési Főiskolán képzett önálló testnevelő tanárokkal való kicserélése.

A tanári testületek különösebben is gondot fordítottak az ifjúság hazafias és erkölcsi nevelésére és azoknak az erényeknek meggyökereztetésére, amelyek a jó tanítói személyiség szükséges vonásai. Ebben az évben jelent meg a nemzeti lobogó tiszteletéről szóló miniszteri rendelet is. Az ifjúság fegyelme ellen kevés panasz merült fel, ami a magaviseleti osztályzatokból is kitűnik.

Az intézetek tanulmányi színvonala dicséretet érdemel. Több tekintetben meghaladta a világháború előtti színvonalat. Ez a tanulóiifjúság minden dicséretet megérdemlő szorgalmán kívül főképen a tanítóképzés időközben végrehajtott reformjának, a tanulmányi idő öt évre való felemelésének köszönhető. Az öt évfolyamú tanítóképzésnek javított és Utasításokkal kiegészített, az 1925/26. iskolai évtől kezdődőleg életbeléptetett Tanterve már teljes egészében kibontakozott és végrehajtatott. Megkezdődött az új Tanterv szellemének megfelelő tankönyvek kiadása is. Nem lehet elhallgatni azonban, hogy mind több jele mutatkozik a tanulóiifjúság szellemi túlterhelésének. Hogy már a tanárság is felfigyelt, bizonyosság erre az, hogy több tanári testület módszeres gyűlésének ez volt a tárgya. Megállapítást nyert, hogy a tanítóképzői tanulóiifjúság szellemi túlterhelésének különös, a tanítóképzés jelenlegi szerkezetében rejlő oka is van, ez pedig az,

hogy a tanítóképzés a közműveltségi képzést és a szakképzést jelenleg egyidejűleg kénytelen nyújtani. Tanulmányi és adminisztratív szempontból nagyjelentőségű eseménye volt a tanítóképzésnek a 840-05-360/1929. számú közokt. miniszteri rendelet, mely új Rendtartási Szabályzatot léptetett életbe. Az új szabályzat a tanítóképzők ügyvitelét, tanulmányi és fegyelmi ügyeit, egyszóval egész külső és belső életét a többi középfokú iskolák rendtartásával azonos módon szabályozta, a kir. tanfelügyelők kikapcsolásával az intézetek felügyeletét és irányítását teljes egészében a tanítóképző-intézetek kir. főigazgatóságára ruházta.

Gyarapodott az intézetek száma is. Nyíregyházán ref. tanítónőképző-intézet létesült. A tanítóképzői építkezés terén is örvendetes megmozdulás állapítható meg. Felépül a jászberényi állami tanítóképző manumentális épülete, mely a tanulmányi és az internátusi helyiségek újszerű elosztásával jelenleg nemcsak a legszebb, de gyakorlatilag a legjobban megoldott iskolaépületeink közé tartozik. Az esztergomi érseki tanítóképző-intézet ugyancsak ebben az évben költözött új, díszes és a tanítóképzői építkezés szempontjából értékes, a modern iskolaépítés irányában haladó újításokat tartalmazó épületébe. A tanulóifjúság szívesen keresi fel a tanítóképzőket. A tanítóképzés éveinek felemelése nem apasztotta a jelentkezők számát, sőt a tanítónőképző-intézetekbe felvételre jelentkezők száma állandóan sokszorosán meghaladja az ezekben az intézetekbe felvehető számát.

Mint örvendetes tényt kell megemlíteni, hogy ezzel az iskolai évvel újból megkezdődött a tanárok tanfolyamszerű továbbképzése. A közokt. miniszter egyelőre a természettudományos tanárok számára rendezett a tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézetben 10 napra terjedő tanfolyamot, amelyen az állami tanító- és tanítónőképző-intézetek részéről 17 tanár vett részt.

A tanító- és tanítónőképző-intézetekről mondtak elmondhatók az óvónőképzőkről is. Csak azt kell itt leszögeznünk, hogy az 1928/29. iskolai év az óvónőképzés szempontjából átmeneti évnek tekinthető: a kettőről négy évre való áttérés oly módon történt, hogy a két évfolyamot végzett jelöltek ebben az iskolai évben egy harmadik, gyakorlati év végzésére köteleztettek. Ily módon fontos eseménye volt az óvónőképzésnek ennek a gyakorlati évnek a beállítása s munkarendjének kidolgozása. A 23.000/1928. VI. sz. miniszteri rendelettel kiadott az állami kised-óvónőképző-intézetek Vizsgálati Szabályzata, mely az új keretek közt megállapított összes vizsgálatokról intézkedik.

III. A tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetek főigazgatóságának személyzete.

Sarudy Ottó, kir. főigazgató. A Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesületének választmányi tagja. A Magyar Nyelvtudományi Társaság rendes tagja. A II. oszt. polgári hadi érem tulajdonosa. — Lakása: II. ker., Pasaréti-út 2/b.

Wagner János, kir. főigazgató. A II. o. polgári hadi érem tulajdonosa. A Tanítóképző-int. Tanárok Orsz. Egyesületének tiszteleti elnöke, az Orsz. Közoktatási Tanács tagja. VI., Benczur-utca 37. III. 25. Nyugalomba vonult 1928. XII. 1.

Mészáros Jenő, szolgálattételre beosztott áll. tanítóképző-int. c. igazgató. A tanítóképző-int. Tanárok Orsz. Egyesületének választmányi tagja, az Orsz. Közoktatási Tanács előadó tanácsosa. Meghalt 1929 január 21.

Molnár Oszkár, szolgálattételre beosztott áll. tanítóképző-int. tanár, a II. o. polgári hadi érem tulajdonosa, a Magyar Paedagogiai Társaság rendes, a Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság választmányi, a Tanítóképző-int. Tanárok Orsz. Egyesületének választmányi tagja, a *Magyar Tanítóképző* szerkesztője. I., Avar-u. 15. III. 7.

Pócza József, szolgálattételre beosztott áll. tanítóképző-int. gyakorló-isk. tanító, a Tanítóképző-int. Tanárok Országos Egyesületének választmányi tagja és az egyesület pénztárosa. III., Bécsi-út 88. III. épület 14. sz.

Neproszellné Krecsmer Hermin, irod. szolg. rendelt polg. isk. művezető, III., Lajos-u. 70—72. (Más beosztást nyert 1929 júl. 1-től.)

Jakobovics Márta, szolg. beosztott áll. isk. tanítónő. IX., Boráros-tér 2. I. 7. (Beosztása 1929 júl. 1-én kezdődött.)

Kovácsné Wayand Margit, szolg. beosztott áll. isk. tanítónő. III., Szentendrei-út 26. 2. (Beosztása 1929 júl. 1-én kezdődött.)

Kosztrabszkyné Balázsy Ilona, szolg. beosztott áll. isk. tanítónő. VII. Bethlen-tér 3. VI. 10. (Beosztása 1929 júl. 1-én kezdődött.)

Kukorellyné Kováts Gertrud, hivatalnoknő. Rákospalota—Istvántelek. Erdély-u. 2. (Beosztása 1929 júl. 1-én kezdődött.)

II. oszt. altiszt: *özv. Jónás Istvánné*.

A főigazgatóság címe: V., Báthory-u. 12. IV. Tel.: 252—75.

IV. A főigazgatóság felügyelete és irányítása alá tartozó intézetek.

1. Tanítóképző-intézetek.

(A városok betűrendjében.)

Állami tanítóképző-intézet, Baja. — Ig. *Brunowszky Rezső*. Tanárok: *Ágoston Vendel* r. t., *Barcsai József* r. t., dr. *Bayer Lászlóné Desics Ilona* gyakorlóisk. kézimunkatanítónő, *Chobodiczky Alajos* r. t., *Desics József* r. t., *Ehmann Tivadar* r. t., *Flóra Sándor* r. t., dr. *Gulácsy Sándor* gazdaságtanár, *Herr György* r. t., *Jász Antal* kisebbségi tanfolyami óraadó, *Kiss A. József* r. t., *viléz Losonczy György* gyakorlóisk. tanító, *Stich Nándor* r. t., *Szabó Zoltán* gyakorlóisk. tanító, *Szilágyi János* r. t., *Prell György* nevelő. A tanszemélyzet száma: 17. Az intézetnek 2 gyakorló iskolája volt.

Az osztályok száma: 6. *Tanulók száma osztályonként:* I. 45; II. 37; III.a) 25; III. b) 26; IV. 35; V. 27. *A tanulók vallása:* róm.

kath. 173; ref. 16; evang. 5; unit. 1. — *Anyanyelve*: magyar 152; német 38; horvát 4; szerb 1. — *A tanulók nyelvismerete*: csak magyarul beszél 152, németül is beszél 38, horvátul 4, szerbül 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*. Pap, tanár, tanító: 30; közalkalmazott és más értelmiség 26; földműves (önálló gazda, gazdalkalmazott): 30; iparos 45; kereskedő 14; egyéb 50. — *A tanulók segélyezése*: bentlakó 36, féldíjas bentlakó 47, féldíjas bejáró 21, teljes fizető bentlakó 34, teljes fizető bejáró 19, segély nélküli 35. — *Kimaradt tanulók száma* 3. — *A tanulók magaviselete*: példás magaviseletű 154, jó 36, szabályszerű 2. — *Szorgalma*: dicséretes 24, kellő 82, változó 82, csekély 4. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma*: testtanból 3, neveléstanból 4, magyar nyelvből 19, németből 10, történelemből 10, földrajzból 6, mennyiségtanból 24, természetrajzból 16, fizikából 3, zenéből 4.

Állami tanítóképző-intézet, Budapest, I. Fery Oszkár-u. 40. Telefon: Aut. 534—85. — Ig. helyettes: dr. Frank Antal. Tanárok: Drozdy Gyula gyakorlóisk. tanító, Éber Rezső r. t., Frigyes Béla h. t., Jaloveczky Péter r. t., Kishonti Barna r. t., Lux Gyula r. t., Mesterházy Jenő r. t., Nagy Ferenc r. t., Németh Sándor r. t., Szalatsy Richárd ny. tanítóképző-intézeti tanár, óradíjas gyakorlóisk. tanító, Szelényi Dezső r. t., Tscheik Ernő r. t., Váradi József r. t., Drexler István nevelő, Horbay Ede óraadó, Snasel Ferenc óraadó, Pázmán József kisebbségi tanfolyami óraadó. — A tanszemélyzet száma: 18. — Az intézetnek 2 gyakorló iskolája volt.

Az osztályok száma: 5. *Tanulók száma osztályonként*: I. 41; II. 38; III. 35; IV. 30; V. 31. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 127; ref. 29; evang. 16; gör. kath. 1. — *Anyanyelve*: magyar 175. — *A tanulók nyelvismerete*: tótul is beszél 10, szerbül 1, németül 21, franciául 1, angolul 1, olaszul 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 34, közalkalmazott és más értelmiségi 36, altiszt 19, iparos 39, földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 18, egyéb 27. — *A tanulók segélyezése*: ingyenes bentlakó 32; féldíjas bentlakó 37; teljes fizető 28; segély nélküli teljes fizető bejáró 72. — *Kimaradt tanulók száma*: 7. — *Meghalt tanulók száma*: 1. — *A tanulók magaviselete*: példás magaviseletű 152; jó 13. — *A tanulók szorgalma*: dicséretes 29, kellő 103; változó 35. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma*: lélektanból 1; neveléstanból 1; magyarból 1.

Országos izr. tanítóképző-intézet, Budapest, VIII. Röck Szilárd-u. 26. Telefon: J. 340-29. — Ig. dr. Szemere Samu. Tanárok: Balázs Dezső gyakorlóisk. tanító, dr. Csech Arnold r. t., Fehér Jenő óraadó tanár, Gyulai Aladár megbízott tanár, dr. Harmos Sándor r. t., Lányi A. Dávid r. t., Perényi Tivadar óraadó tanár, Rados Gyula r. t., Schwarcz Károly gyakorlóisk. tanító, internátusi nevelő, dr. Sós Ernő r. t., Stroke Henrik r. t. — A tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 2 gyakorló iskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 26; II. 29; III. 25; IV. 25; V. 25. — *A tanulók vallása*: izr. 128. — *A tanulók anyanyelve*: magyar 128. *A tanulók nyelvismerete*:

németül is beszél 14, franciául 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: rabbi, tanár, tanító 17; közalkalmazott és más értelmiség 28; kereskedő 35; iparossegéd 28; altiszt 8; egyéb 12. — *A tanulók segélyezése*: ingyenes bentlakó 49; ingyenes reggelit és ebédet kapott 93 tanuló. — *Kimaradt tanulók száma*: 5. — *A tanulók magaviselete*: példás magaviseletű 120, jó 3. — *A tanulók szorgalma*: dicséretes 22; kellő 60; változó 41. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma*: vallástanból 7; német nyelvből 1; történelemből 1; mennyiségtanból 7; fizikából 1; énekből 10; zenéből 6.

Allami tanítóképző-intézet, Csurgó. — H. ig. *Dobosy Elek*. Tanárok: *Fliegl Kálmán* r. t., *Grau Géza* gyakorlóisk. tanító, *Kaposi Károly* gyakorlóisk. tanító, *Kunszt Dezső* áll. tanító, beosztott nevelő, *Mácsai Károly* r. t., *Puresi János* r. t., *Székely Zoltán* r. t., *Tóth Ferenc* r. t., *Tóthné Sebestyén Ilona* irod. szolgálatra beosztott polg. isk. tanár, *Tömör Boldizsár* r. t., *Znojemszky Ferenc* r. t., *Zrinyi Aladár* r. t. — A tanszemélyzet száma: 15. — Az intézetnek 2 gyakorló iskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként*: I. 29; II. 41; III. 41; IV. 28; V. 22. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 145; ref. 12; evang. 4; gör. kath. 2. — *Anyanyelve*: magyar 161. — *A tanulók nyelvismerete*: németül is beszél 7, tótul 1, horvátul 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 15; közalkalmazott és más értelmiségi 56; földműves (önálló gazda, gazd. alkalmazott) 44; iparos 28; kereskedő 16; katona, csendőr 4. — *A tanulók segélyezése*: ingyenes bentlakó 42; féldíjas bentlakó 53; teljes fizetéses bentlakó 39; segély nélküli bejáró 27. — *A tanulók magaviselete*: példás 107; jó 51; szabályszerű 3. — *Szorgalma*: dicséretes 54; kellő 103; változó 24. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma*: testtanból 2; lélektanból 1; neveléstanból 2; magyar nyelvből 4; német nyelvből 2; történelemből 1; földrajzból 2; mennyiségtanból 3; fizikából 2; zenéből 4.

Református tanítóképző-intézet, Debrecen. — Ig. dr. *Veress István*. Tanárok: dr. *Bartha Károly* r. t., *Bodnár Lajos* r. t., dr. *Ecsedi István* r. t., dr. *Novák József* r. t., *Orosz István* gyakorlóisk. tanító, *Somorjai László* h. tanár; *G. Szabó Kálmán* r. t., *Szemes Károly* r. t., *Sebeők István* gazd. tanár, *Szücs János* gyakorlóisk. tanító, *Vizely Gábor* r. t. — A tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 2 gyakorló iskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként*: I. 41; II. 41; III. 32; IV. 39; V. 28. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 1; ref. 178; evang. 1; görög kath. 1. — *Anyanyelve*: magyar 180; német 1. — *A tanulók nyelvismerete*: németül is beszél 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 37; közalkalmazott és más értelmiség 35; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 46; iparos, ipari munkás 41; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 2; katona 10; altiszt, szolga 7; egyéb 3. — *Kimaradt tanulók száma*: 1. — *A tanulók magaviselete*: példás magaviseletű 160; jó 18; szabályszerű 2. — *Szorgalma*: dicséretes 89; kellő

48; változó 45. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma*: magyar nyelv és irodalomból 6; német nyelvből 2; történelemből 2; földrajzból 1; mennyiségtanból 5; természetrajz és kémiából 1; fizikából 2; énekből 8; zenéből 15; kézimunkából 1; testgyakorlásból 4.

Érseki róm. kath. tanítóképző-intézet, Eger. — Ig. dr. *Csanády* László. Tanárok: *Breznay* Imre c. igazgató, r. t., *Benkóczy* Emil r. t., vitéz *Málnási* Ödön r. t., *Meiszner* Imre óraadó t., *Rhédey* György gazd. tanár, *Simcsó* József r. t., *Sturm* József óraadó t., *Szokolovszky* Béla r. t., *Szügyi* Trajtler Géza gyakorlóisk. tanító. — A tanszemélyzet száma 10. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként*: I. 46; II. 50; III. 50; IV. 40; V. 30. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 215; gör. kath. 3. — *Anyanyelve*: magyar 216. — *A tanulók nyelvismerete*: csak magyarul beszél 209; németül is beszél 2; magyarul és tótul beszél 5. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 44; közalkalmazott és más értelmiség 55; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 22; iparos 56; kereskedő 40; katona 4; egyéb 55. — *Kimaradt tanulók száma* 8; meghalt 1. — *A tanulók magaviselete*: példás magaviseletű 150; jó 51; szabályszerű 6. — *Szorgalma*: dícséretes 14; kellő 65; változó 96; csekély 34. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma*: magyar nyelv és irodalomból 17; német nyelvből 16; történelemből 4; földrajzból 2; mennyiségtanból 20; természetrajz és kémiából 7; fizikából 6; nevelés- és tanítástanból 1; gazdaságtanból 3, rajzból 1; énekből 1; zenéből 15; testgyakorlásból 3; írásbeli dolg. külső alakjából 4.

Érseki róm. kath. tanítóképző-intézet, Esztergom. — Ig. *Bartal* Alajos. Tanárok: *Bárdos* Béla gyakorlóisk. tanító, *Hidegh* Béla r. t., *Homor* Imre r. t., *Karácsonyi* Jenő h. t., *Milakovszky* László r. t., *Nemesszeghy* István r. t., *Rosta* József r. t., *Sántha* Kamill dr. r. t., *Szkalka* Lajos gyakorlóisk. tanító, *Szölgyémy* Gyula gazd. tanár. — A tanszemélyzet száma: 11. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként*: I. 40; II. 41; III. 37; IV. 34; V. 31. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 179; református 3; evang. 1. — *Anyanyelve*: magyar 175; német 10. — *A tanulók nyelvismerete*: csak magyarul beszél 162; németül is tud 12; tótul 4; románul 1; szerbül 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 19; közalkalmazott és más értelmiség 62; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 21; iparos, ipari munkás 55; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 16; katona, (csendőr) altiszt 4; altiszt v. szolga 8. — *A tanulók segélyezése*: ingyenes bentlakó 5; féldíjas bentlakó 8; kedvezményes 20; teljes fizetéses 31. — *Kimaradt tanulók száma*: 3. — *A tanulók magaviselete*: példás magaviseletű 150; jó 41; szabályszerű 9. — *Szorgalma*: dícséretes 25; kellő 75; változó 76; csekély 6. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma*: magyar 4; német 12; történet 1; mennyiségtan 17; természetrajz 1; fizika 2; lélektan 2;

ének 8; zene 2; írásbeli dolg. külső alakja 1; testtan 1; nevelés-történet 1.

Kir. kath. tanítóképző-intézet, Győr. — Ig. *Jakab* Ferenc. Tanárok: *Békéssy* Leó r. t., *Brantl* Ernő r. t., *Kuster* Béla r. t., *Nitsmann* Jenő gazd. tanár, *Pohárnik* Jenő gyakorlóisk. tanító, *Polesinszky* Béla r. t., *Polesinszky* Jenő r. t., dr. *Szólás* Rezső r. t. — A tanszemélyzet száma 9. Az intézetnek 1 gyakorló iskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként:* I. 27; II. 26; III. 28; IV. 17; V. 18. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 116. — *Anyanyelvé:* magyar 116. — *Nyelvbismerete:* csak magyarul beszél 110; németül is 5, franciául is 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 12; közalkalmazott és más értelmiség 41; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 22; iparos, ipari munkás 59; kereskedő, keresk. segédszemély 2; — *A tanulók magaviselete:* példás magaviseletű 105; jó 6; szabályszerű 5. — *Szorgalma:* dicséretes 60; kellő 50; változó 6. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* német nyelvből 3; történelemből 1; mennyiségtanból 10; kémiából 1; fizikából 4; énekből 5; zenéből 2.

Állami tanítóképző-intézet, Jászberény. — Ig. *Balázs* Béla. Tanárok: *Balla* Béla gyak.-isk. tanító, *Berzátzy* László r. t., *Csekő* Árpád r. t., *Halmos* Péter gyak.-isk. tanító, *Kment* Károly nevelő, *Málnási* Dezső r. t., *Nagy* Rozália gyak.-isk. kézimunka tanítónő, *Pazár* Zoltán r. t., *Páll* Sándor gazdasági tanár, *Siemeister* János r. t., *Tanai* Antal r. t. — A tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 2 gyakorló iskolája volt. (Két tagozat: I-II.; III-VI. vegyes).

Az osztályok száma: 4. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 55; II. 55; III. 29; V. 18. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 88; ref. 14; evang. 10; gör. kath. 1. — *A tanulók anyanyelvé:* magyar 115. — *A tanulók nyelvbismerete:* csak magyarul beszél 110, németül is beszél 2; tótul 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanító, tanár 18; közalkalmazott és már értelmiségi 6; földműves (önálló gazda, gazd. alkalmazott) 27; iparos, ipari alkalmazott 27; kereskedő, keresk. alkalmazott 11; katona, csendőr (tiszt, altiszt, közember) 5; altiszt, szolga 15; egyéb 8. — *A tanulók magaviselete:* példás 65; jó 45; szabályszerű 7. — *A tanulók szorgalma:* dicséretes 24; kellő 75; változó 15; csekély 1. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* magyarból 6; németből 6; történelemből 1; mennyiségtanból 10; természetrajz-kém.-ből 5; fizikából 2; énekből 5; zenéből 3; írásbeli dolgozatok külső alakjából 2.

Érseki róm. kath. tanítóképző-intézet, Kalocsa. — Ig. *Oszwald* József. Tanárok: *Dundler* Gyula r. t., *Gaál* Ödön gyakorlóisk. tanító, *Illés* István gyakorlóisk. tanító; *Laszczik* Ernő r. t., *Páfl* Ferenc h. tanár, *Pastyik* Gyula r. t., *Popity* Károly r. t., *Szabó* Sándor megbízott gazd. tanár, *Szendrey* Imre r. t., dr. *Timár* Kálmán r. t., *Varga* Lajos r. t. — A tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:*

I. 55; II 34; III. 54; IV. 32; V. 26. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 161. — *Anyanyelve*: magyar 161. — *A tanulók nyelvismerete*: szerbül is beszél 1; németül is 7. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 24; közalkalmazott és más értelmiség 18; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 45; iparos, ipari munkás 55; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 21; katona (csendőr) 4; altiszt v. szolga 4; egyéb 10. — *A tanulók magaviselete*: példás magaviseletű 137; jó 24. — *Szorgalma*: dicséretes 14; kellő 95; változó 52; csekély 2. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyarból 5; németből 5; történelemből 1.

Állami tanítóképző-intézet, Kiskunfélegyháza. — Ig. Rónai Sándor. Tanárok: *Bergmann József* r. t., *Leyrer Mátyás* r. t., *Móczár Miklós* r. t., *dr. Nagy József* r. t., *Neth Aladár* gazdasági s. tanár, *Rozsonday Zoltán* megb. t., *Takács Béla* r. t., *Tulit Péter* megbízott tanár, *Vizhányó Károly* r. t., *Vizi János* megb. t., *Lakatos Emil* gyakorlóisk. tanító, *Putnoky Jenő* gyakorlóisk. tanító, *Nika Béla* megb. nevelő, *Szabó Ilona* gyakorlóisk. kézimunka tanítónő. — *A tanszemélyzet száma*: 15. — *Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája* volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 58; II. 59; III. 51; IV. 29; V. 22. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 154; református 14; evang. 11. — *Anyanyelve*: magyar 155. — *A tanulók nyelvismerete*: tótul is beszél 8; németül 5; oláhul 5. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 19; közalkalmazott és más értelmiség 55; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 35; iparos, ipari munkás 33; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 10; katona, csendőr, (altiszt) 2; altiszt v. szolga 5; egyéb 24. — *A tanulók segélyezése*: ingyenes bentlakó 54; féldíjas bentlakó 50; egézdíjas 28; ebédsegélyben részesült 4 kintlakó növendék; segély nélküli kintlakó 39. — *Kimaradt tanulók száma*: 4. — *A tanulók magaviselete*: példás 125; jó 24; szabályszerű 6. — *Szorgalma*: dicséretes 51; kellő 87; változó 17. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyarból 7; németből 9; történelemből 5; mennyiségtanból 8; természetrajz és kémiából 2; fizikából 1; gazdaságtanból 1; rajzból 7; énekből 7; zenéből 4; alkotmánytanból 1; testtanból 1; szervezettanból 1; hittanból 2.

Állami tanítóképző-intézet, Kőszeg. — Ig. Zoltán Géza. Tanárok: *Geyer Béla* r. t., *dr. Kascsák Ödön* helyettes tanár, *Pécs Gyula* r. t., *Sárosi István* r. t., *Tanács Imre* r. t., *Horváth István* gazdasági tanár, *Taucher Gusztáv* óraadó tanár, *Kasza Győző* nevelő. — *Tanszemélyzet száma*: 9. — *Az intézetnek gyakorlóiskolája* nem volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 56; II. 58; III. 56. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 97; ref. 2; evang. 9; gör. kath. 2. — *Anyanyelve*: magyar 110. — *A tanulók nyelvismerete*: horvátul is beszél 1; németül 7. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 7; közalkalmazott és más értelmiség 51; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 28;

iparos, ipari munkás 27; katona, csendőr, altiszt 6; egyéb 11. — *A tanulók segélyezése*: ingyenes bentlakó 18; féldíjas bentlakó 28; teljes fizető bejáró 14. — *A tanulók magaviselete*: példás magaviseletű 56; jó 53; szabályszerű 1. — *Szorgalma*: dícséretes 28; kellő 55; változó 27. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma*: magyar nyelv és irodalomból 5; lélektan és logikából 3; test- és élettanból 2; német nyelvből 3; történelemből 5; földrajzból 4; mennyiségtanból 15; kémiából 1; fizikából 2; énekből 5; zenéből 5; szépírásból 1; írásbeli dolgozat külső alakjából 2.

Ág. hitv. ev. tanítóképző-intézet, Miskolc. — Ig. *Gerhardt Béla*, c. főigazgató. Tanárok: *Becht József* r. t., *Csete Endre* gazd. tanár, *Lehoczky Egyed* r. t., *Molitor Gusztáv* r. t., *Mózes Imre* óraadó, a gyak. kiképzésnél a gyak. isk. tanító helyettesé, *Szabó József* r. tanár, *Woháner Dezső* r. t. — Tanszemélyzet száma: 8. — Az intézetnek önálló gyakorló iskolája nincs. A gyakorlati kiképzés a Kun-József-utcai áll. elemi iskola összes osztályaiban történt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma évfolyamonként*: I. évfolyam 45; II. évfolyam 41; III. évfolyam 44; IV. évfolyam 41; V. évfolyam 38. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 75; gör. kath. 7; ref. 78; ev. 49. — *Anyanyelve*: mind a 209 magyar anyanyelvű. — *A tanulók nyelvismerete*: németül is beszél 5; tótul is 15; horvátul 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: földműves 24; iparos 62; kereskedő 25; pap, tanár, tanító 15; köztisztviselő és más értelmiségi 31; altiszt 32; katonatiszt, katonaaaltiszt 11; egyéb 11. — *Kimaradt tanulók száma*: 3. — *A tanulók magaviselete*: példás 175; jó 29; szabályszerű 2. — *A tanulók szorgalma*: dícséretes 14; kellő 67; változó 102; csekély 25. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: lélektanból 1; nevelés- és tanítástanból 5; magyar nyelvből 17; német nyelvből 5; történelemből 6; földrajzból 8; mennyiségtanból 16; természetrajz-kémiából 4; fizikából 5; gazdaságtanból 3; énekből 1; zenéből 6.

Dunamelléki ref. tanítóképző-intézet, Nagykőrös. — Ig. *Váczy Ferenc*. Tanárok: *Daru Mihály* r. t., *Ospáth Ferenc* r. t., *Rásky János* r. t., *Juhász Vince* r. t., *Csaplár Aladár* r. t., *Litkey Péter* r. t., *Juhász Béla* helyettes t., *Visontay János* gyakorlóisk. tanító, *Pál Lajos* gyakorlóisk. tanító, *Imre Sándor* gazd. tanár, *Bársony Sándor* óraadó tornatanító. — Tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 42; II. 35; III. 24; IV. 25; V. 15. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 2; református 135; evang. 2. — *Anyanyelve*: magyar 139. — *A tanulók nyelvismerete*: magyarul beszél 139. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 31; közalkalmazott és már értelmiség 35; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 32; iparos, ipari munkás 15; kereskedő 14; egyéb 12. — *Kimaradt tanulók száma*: 6. — *A tanulók magaviselete*: példás 130; jó 3. — *Szorgalma*: dícséretes 17; kellő 67; változó 45; csekély 6. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar-

ból 7; németből 7; történelem 1; mennyiségtan 11; term.-rajz és kémia 6; gazdaságtan 2; neveléstan 3; ének 6; zene 9; írásbeli dolg. külső alakja 5.

Állami tanítóképző-intézet, Nyíregyháza. — Ig. Lukács Béla. Tanárok: *Barabás Tibor* r. t., *Dohánics János* r. t., *Ehrlich Antal* r. t., *Neubrun Tóbiás* r. t., *Orbán András* r. t., *Téger Béla* r. t., *dr. Tóth Antal* r. t., *Ferenczi István* gyakorlóisk. tanító, *Horváth János* gyakorlóisk. tanító, *Baldenwegh Ferenc* óraadó gazdasági tanár, *Bejczy József* megb. nevelő, *Vigh Endre* megb. nevelő. — A tanszemélyzet száma: 13. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 35; II. 31; III. 35; IV. 34; V. 31. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 59; ref. 42; evang. 11; gör. kath. 53; gör. kel. 1. — *A tanulók anyanyelve:* magyar 166. — *A tanulók nyelvismerete:* tótul is beszél 1; németül 5; ruthénül 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 24; közalkalmazott és más értelmiség 27; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalm.) 50; iparos, ipari munkás 21; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 4; katona, altiszt 7; altiszt v. szolga 11; egyéb 22. — *Kimaradt tanulók száma:* 12. — *A tanulók segélyezése:* ingyenes bentlakó: 22; féldíjas bentlakó 29; teljes fizetéses bentlakó 27. — *A tanulók magaviselete:* példás 110; jó 30; szabályszerű 14. — *Szorgalma:* dícséretes 17; kellő 56; változó 79; csekély 2. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 9; lélektan és logikából 2; német nyelvből 4; neveléstörténelemből 3; történelemből 17; szervezettanból 1; alkotmánytanból 6; földrajzból 9; mennyiségtanból 13; kémiából 1; fizikából 4; énekből 7; zenéből 8.

Állami tanítóképző-intézet, Pápa. — Ig. Szarka Lajos. Tanárok: *Buday Lajos* r. t., *Csiky István* r. t., *Gergely Ferenc* gyakorlóisk. tanító, *Hatvani Lajos* r. t., *Juhász Imre* r. t., *Kovács Ernő* r. t., *Kraft József* r. t., *Lengyel Gyula* r. t., *Lipcsey József* nevelő, *Pödör Béla* r. t., *Sághy Tamás* r. t., *Schönvizner János* gyakorlóisk. tanító, *Szombath Béla* gazdaságtan-tanár, *Zala István* r. t., *Szentgyörgyi Lea* gyakorlóisk. kézimunka tanítónő. — Tanszemélyzet száma: 16. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 59; II. 48; III. 40; IV. 37; V. 35. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 144; református 29; evang. 23; unitárius 1. — *Anyanyelve:* magyar 197. — *A tanulók nyelvismerete:* tótul is beszél 1; németül 12; csehül 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 28; közalkalmazott és más értelmiség: 36; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 58; iparos, ipari munkás 34; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 17; katonaaaltiszt 4; altiszt v. szolga 12; egyéb 8. — *Kimaradt tanulók száma:* 1. — *A tanulók segélyezése:* ingyenes bentlakó 39; féldíjas bentlakó 49; teljes fizető bentlakó 32; bennétkező 25; segély nélküli bejáró 52. — *A tanulók magaviselete:* példás 161; jó 33; szabályszerű 2. —

Szorgalma: dicséretes 50; kellő 98; változó 47; csekély 1. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 14; lélektan és logikából 4; test- és élettanból 4; német nyelvből 12; nev. és tanítástanból 2; történelemből 8; mennyiségtanból 27; természetrajz és kémiából 1; fizikából 5; énekből 2; írásbeli dolgozatok külső alakjából 3.

Püspöki tanítóképző-intézet, Pécs. — Ig. Dr. *Jakab Béla.* Tanárok: *Fekete János* r. t., *dr. Gábrriel Pál* r. t., *Klug K. György* r. t., *Kuchta László* helyettes tanár, *Kutor Ferenc* r. t., *Schobert József* kisebbségi tanfolyami óraadó, *Somogyi Géza* r. t., *Szaich Ernő* gazd. tanár, *vitéz Székly Pál* r. t., *Glatt Adolf* gyakorlóisk. tanító, *Magyar Sándor* gyakorlóisk. tanító. — Tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 20; II. 19; III. 52; IV. 24; V. 15. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 109; ref. 1. — *A tanulók anyanyelve:* magyar 110. — *A tanulók nyelvismerete:* csak magyarul beszél 106; németül is 25; horvátul 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 14; közalkalmazott és más értelmiség 51; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 16; iparos, ipari munkás 21; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 17; altiszt v. szolga 4; egyéb 7. — *Kimaradt tanulók száma:* 4. — *A tanulók magaviselete:* példás 76; jó 29; szabályszerű 1. — *Szorgalma:* dicséretes 44; kellő 59; változó 25. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* lélektan-logikából 2; német nyelvből 4; történelemből 2; mennyiségtanból 8; természetrajz és kémiából 2; fizikából 4; gazdaságtanból 2; rajzból 1; énekből 9; írásbeli dolg. külső alakjából 4.

III. tanítóképző-intézet, Sárospatak. — Ig. *Kovács Dezső.* Tanárok: *Blénessy János* r. t., *Csada Imre* r. t., *Écsedy Lajos* mb. tanár, *Lázár Károly* r. t., *Magyar Károly* óraadó h. tanár; *Marczéllly Kornél* r. t., *Révai Ödön* r. t., *Bodor Dénes* gyakorlóisk. tanító, *Tóth Mihály* gyakorlóisk. tanító, *Király Jenő* nevelő, *Róth Margit* gyakorlóisk. kézimunka-tanítónő. — Tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 52; II. 57; III. 40; IV. 51; V. 54. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 69; református 88; evang. 4; gör. kath. 12; gör. kel. 1. — *Anyanyelve:* magyar 174. — *A tanulók nyelvismerete:* csak magyarul beszél 167; oláhul is beszél 1; tótul is beszél 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 54; közalkalmazott és más értelmiség 40; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 44; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 7; iparos, ipari munkás 58; katona, csendőr, tiszt és altiszt 5; egyéb 6. — *Kimaradt tanulók száma:* 3. — *Meghalt tanulók száma:* 1. — *A tanulók segélyezése:* ingyenes bentlakó 55; féldíjas bentlakó 48; teljes fizető 51; künlakó bennétkező volt 24; ebédsegélyes bejáró volt 2; segély nélküli ebédes 5; segély nélküli bejáró 50. — *A tanulók magaviselete:* példás magaviseletű 92; jó 65; szabályszerű 15. — *Szorgalma:* dicséretes 51; kellő 119; változó 20. —

Elégtelen osztályzatú tanulók száma: magyar nyelv és irodalomból 4; német nyelvből 11; nev. és tanítástan 5; történelemből 1; neveléstörténelemből 2; szervezettanból 1; földrajzból 3; mennyiségtanból 2; fizikából 1; zenéből 2.

Ág. hitv. ev. tanítóképző-intézet, Sopron. — Ig. Hamar Gyula. Tanárok: *Bognár* Károly gyakorlóisk. tanító, *Ihász* Ferenc r. t., *vitéz Lenky* Jenő r. t., *Matheidesz* István gyakorlóisk. tanító, *Mechle* József h. tanár; *Peschko* Zoltán h. tanár, *Rozsonday* Károly h. tanár, *Sass* László r. t., *Dégay* Zoltán gazd. tanár. — Tanszemélyzet száma: 10. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 33; II. 29; III. 30; IV. 22; V. 17. — *A tanulók vallása:* ág. h. ev. 131. — *A tanulók anyanyelve:* magyar 131. — *A tanulók nyelvismerete:* tótul is beszél 4; horvátul 2; németül 36; franciául 1. *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 34; közalkalmazott és más értelmiség 9; földmives (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 36; iparos, ipari munkás 26; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 8; altiszt v. szolga 11; egyéb 7. — *Kimaradt tanulók száma:* 3. — *A tanulók magaviselete:* példás magaviseletű 102; jó 26. — *Szorgalma:* dicséretes 3, kellő 71; változó 53; csekély 1. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* hit- és erkölcstanból 2; neveléstudományból 4; történelem és alkotmánytanból 4; földrajzból 3; mennyiségtanból 9; természetrajz és kémiából 1; fizikából 4; énekből 3; zenéből 12; kézimunkából 2; írásbeli dolgozatok külső alakjából 4.

Kir. kath. tanítóképző-intézet, Szeged. — Ig. dr. Becker Vendel. Tanárok: *Bocskay* István r. t., *Horváth* Béla Kristóf r. t., dr. *Katona* Miklós r. t., *Klászik* Lehel r. t., *Kövessy* Jenő r. t., *Májer Rézső* gyakorlóisk. tanító, dr. *Mandola* Aladár r. t., *Pörzso*lt Géza r. t., *Renczes* Ferenc gazd. tanár, *Straub* Ferenc r. t., *Vadász* Zoltán gyakorlóisk. tanító. — Tanszemélyzet száma: 12. Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 46; II. 45; III. 43; IV. 34; V. 39. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 200; gör. kath. 1; gör. kel. 1; református 2; evang. 1. — *Anyanyelve:* magyar 201; német 3; bolgár 1. — *A tanulók nyelvismerete:* szerbül is beszél 1; németül 14; oláhul 1; angolul 1; bolgáruul 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 31; közalkalmazott és más értelmiség 79; földmives (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 42; iparos, ipari munkás 29; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 12; egyéb 12. — *Kimaradt tanulók száma:* 9. — *A tanulók magaviselete:* példás 167; jó 29. — *A tanulók szorgalma:* dicséretes 34; kellő 90; változó 69; csekély 3. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 15; német nyelvből 5; történelemből 3; hittanból 1; földrajzból 2; mennyiségtanból 16; természetrajz és kémiából 3; fizikából 1; gazdaságtanból 9; rajzból 6; énekből 3; zenéből 2; testgyakorlásból 1; írásbeli dolgozatok külső alakjából 1.

2. Tanítónőképző-intézetek.

(Városok betürendjében.)

Allami tanítónőképző-intézet, Budapest, II. ker. Csalogány-u. 43. sz. Telefon: Aut. 519-07. — Ig. *Grynaeus* Ida. Tanárok: *Girtler* Mária r. t., *Herczegh* Kamilla r. t., *Jancsó* Erzsébet r. t., *Kalabay Lászlóné Schmidt* Vilma r. t., *Kádár* Ilona r. t., *Kostyál* Ilona r. t., dr. *Keleti Gyuláné Zsoldos* Hermin irodai szolgálatra beosztott tanár, *Lechnitzky* Gyula megb. óraadó, *Lechnitzkyné Jancsó* Gabriella r. t., özv. *Lépes Árpádné Bauer* Irén r. t., dr. *Meskó Tiborné Veverka* Edit r. t., *Répay* Dániel r. t., *Sebestyén* Erzsébet r. t., özv. *Strauch Gyuláné Entz* Jolán r. t., *Szontagh* Katalin r. t., *Wolszky* Emilia r. t., *Woyciechowszky* Józsefné Lajos Mária dr. r. t., *Zeitler* Etelka megbízott óraadó, *Budai* József gyakorlóisk. tanító, *Propsz* Vilmos gyakorlóisk. tanító, dr. *Wenszky* Károlyné *Schwartz* Irén r. t., *Kócsy* Erzsébet óraadó, *Pázmány* József kisebbségi tanfolyami óraadó, *Ambrózy* Margit nevelőnő, *Takács* Mária megbízott nevelőnő, *Vajda* Erzsébet nevelőnő. — Tanszemélyzet száma: 27. — Az intézetnek 5 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 7. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 40; II. 57; III. A. 51; III. B. 54; IV. A. 54; IV. B. 52; V. 55. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 170; gör. kath. 6; református 42; evang. 19; izr. 3; görög keleti szerb 5. — *Anyanyelve:* magyar 241; német 2. — *A tanulók nyelvismerete:* németül is beszél 56; franciául 2; angolul 1; tótul 2; szerbül 5. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 65; közalkalmazott és más értelmiség 116; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 2; iparos, ipari munkás 10; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 4; altiszt v. szolga 6; katona (csendőr), katona, csendőraltiszt 15; egyéb 27. — *Kimaradt tanulók száma:* 5. — *A tanulók segélyezése:* ingyenes bentlakó 24; féldíjas bentlakó 51. — *A tanulók magaviselete:* példás magaviseletű 255; jó 7. — *Szorgalma:* dícséretes 150; kellő 90; változó 20. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 5; német nyelvből 2; test- és élettanból 1; történelemből 5; földrajzból 5; mennyiségtanból 4; természetrajz- és kémiából 9; fizikából 7; rajzból 1; énekből 1.

Angolkisasszonyok rk. tanítónőképző-intézete, Budapest, IV. ker. Váci-utca 47. sz. — Ig. M. *Darvas* Anna főnöknő. Tanárok: M. *Angyal* Ida r. t., M. *Bontó* Márta r. t., M. *Herein* Stefánia r. t., M. *Horváth* Jolán r. t., igazg. h., S. *Ihász* Róza r. t., M. *Kremmer* Mária r. t., M. *Peller* Irén r. t., *Dötsch* Károly r. t. — Tanszemélyzet száma: 11. — Az intézetnek 2 gyakorló iskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 50; II. 50; III. 47; IV. 40; V. 47. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 255; gör. kath. 1. — *Anyanyelve:* magyar 254. — *A tanulók nyelvismerete:* csak magyarul tud 202; németül is 50; tótul 2. —

A tanulók szüleinek foglalkozása: pap, tanár, tanító 34; közalkalmazott és más értelmiségi 131; földműves (önálló, gazd. alkalmazott) 5; iparos, ipari munkás 26; kereskedő, keresk. segéd-személy 8; katona, csendőr (tiszt, altiszt) 24; altiszt v. szolga 3; egyéb 3. — *A tanulók magaviselete:* példás 226; jó 8. — *Szorgalma:* dícséretes 100; kellő 107, változó 27. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* magyarból 7, természetrajzból 5; testtanból 2; lélektanból 2; történelemből 2; földrajzból 1; énekből 1.

All. tanítónőképző-intézet, Budapest, VII. ker. Damjanich-u. 43. Telefon: J. 366-41. — Ig. *Párvy* Endre. Tanárok: *Bagó* Margit gyakorlóisk. tanító, *Bertha* Mária r. t., *B. Braun* Angela r. t., *Csukás* Zoltán r. t., *Farkasdy* Zoltán r. t., *Fehér* Aranka megbízott tanár, dr. *Gronovszkyné Pozsgai* Margit irodai szolg. beosztott polg. isk. tanár, *Heger* Lujza r. t., *Ibererné Popovits* Olga r. t., *Jaloveczkyné Czikopszky* Kornélia r. t., *Kiss* József r. t., *Kristofcsák* Lajos gyakorlóisk. tanító, *Kosáry* János dr. r. t., *Kozlik* Lajos kisebbségi tanfolyami óraadó, *Maurer* Mihály gyak.-isk. tanító, *Molnár* Oszkár r. t., dr. *Novy* Ferenc r. t., *Oroszlányi* Erzsébet óraadó, *Patyiné Láng* Mária r. t., *Radvai* Oszkár dr. r. t., *Barabásné Ribiczey* Erzsébet r. t., *Reiesz* Janka r. t., *Szántó* Lenke meb. t., *Schön* István gyakorlóisk. tanító, *özv. Tóth* Benőné megb. ideigl. óraadó, *Zsindely* Katalin dr. r. t. — Tanszemélyzet száma 27. — Az intézetnek 4 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 9. — *A tanulók száma osztályonként:* I. A. 42; I. B. 40; II. A. 37; II. B. 36; III. 37; IV. A. 32; IV. B. 35; V. A. 36; V. B. 36; magántanuló 16. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 196; gör. kath. 10; ref. 65; evang. 29; gör. kel. 6; unit. 3; izr. 22. — *Anyanyelve:* magyar 351. — *A tanulók nyelvismerete:* tótul is beszél 1; horvátul 1; németül 26; franciául 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 76; közalkalmazott és más értelmiség 171; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 3; iparos, ipari munkás 18; kereskedő, kereskedelmi segéd-személy 20; katona, csendőr (altiszt) 6; altiszt v. szolga 7; egyéb 30. — *A tanulók magaviselete:* példás 321. — *A tanulók szorgalma:* dícséretes 135; kellő 146; változó 41, csekély 1. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 13; német nyelvből 2; történelemből 2; földrajzból 4; mennyiségtanból 1; természetrajz és kémiából 2.

Depaul Szent Vince szeretet leányai (irgalmas nővérek) vezetése alatt álló Ranolder-intézet róm. kath. tanítónőképző-intézete, Budapest, IX. ker. Gyep-u. 25., 36. és 38. sz. — Ig. dr. *Magdics* Ignác. Tanárok: *Bécsy* Kerubina nővér óraadó, *Bittenbinder* Miklós óraadó, *Csaszik* Gizella nővér r. t., *Csorda Romána* nővér r. t., *Emmert* Klótild nővér r. t., *Hiller* Annunciáta nővér r. t., *Kiss* Gonzága nővér óraadó, *Kovácshegyi* Erzsébet óraadó, *Kókay* Ladiszló r. t., *Piros* Angela nővér r. t., *Raffaelli* Ráfaela nővér r. t., *Schieberna* Júlia nővér óraadó, *Schieberna*

Klarissza nővér óraadó, Szabó Margit nővér óraadó, Laki Gabriella gyakorlóisk. tanítónő. — Tanszemélyzet száma: 16. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 56; II. 51; III. 45; IV. 40; V. 38. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 224; gör. kath. 5; ág. ev. 1. — *Anyanyelvé:* magyar 220; német 8. — *A tanulók nyelvbismerete:* tótul is beszél 2; németül is 49; oláhul 2; franciául 12; angolul 1; csehül 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 48; közalkalmazott és más értelmiség 66; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 26; iparos, ipari munkás 28; kereskedő, kereskedelmi segéd-személy 41; katonatiszt 8; egyéb 11. — *Kimaradt tanulók száma:* 7. — *A tanulók magaviselete:* példás 198; jó 25. — *Szorgalma:* dicséretes 175; kellő 47; változó 1. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 2; neveléstudományból 1; történelemből 1; mennyiségtanból 4; énekből 2; zenéből 1.

Áll. tanítónőképző-intézet, Cinkota. — Ig. *Tabódy* Ida. Tanárok: *Bieberauerné Abonyi* Júlia r. t., *Forgó* Sarolta tanári szolgálatra beosztott nevelőnő, *Gál* Amália nevelőnő, *Haitsch* Ella r. t., *Jámbory* Gabriella megb. t., *Jambart* Adéle nevelőnő, *dr. Madarasné Hanvay* Ilona megb. t., *Medgyesi* Marida r. t., *Medgyesi* Zsófia r. t., *Mihalik* József r. t., *Mógerne* Kúzdly Ilona r. t., *Novák* Eszter gyakorlóiskolai tanítónő, *Pfeiffer* Ilona r. t., *Roda* Mária r. t., *Ruiz* Márta megb. t., *Urbányi* Karolina r. t., *Wajdits* Károly r. t., *Vitál* Margit gyakorlóiskolai tanítónő, *Zadubánné Plank* Olga gyakorlóiskolai tanítónő, *Zala* Mária r. t. — Tanszemélyzet száma: 21. — Az intézetnek 5 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 40; II. 51; III. 54; IV. 50; V. 52. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 105; református 56; evang. 17; gör. kath. 9. — *Anyanyelvé:* magyar 165; német 2. — *A tanulók nyelvbismerete:* csak magyarul beszél 159; németül is beszél 25; franciául is beszél 2; románul is beszél 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 67; közalkalmazott és más értelmiség 89; földműves (önálló gazda; gazdasági alkalmazott) 1; kereskedő, kereskedelmi segéd-személy 2; katona, csendőrtiszt, altiszt 4; egyéb 4. — *A tanulók magaviselete:* példás 154; jó 12; szabályszerű 1. — *Szorgalma:* dicséretes 95; kellő 66; változó 8. — *Elégtelen osztályzatú tanulók száma:* mennyiségtanból 4; kézimunkából 2; énekből 2; rajzból 1.

Svetits-intézeti róm. kath. tanítónőképző-intézet, Debrecen. — Ig. *Mellau* Márton. Tanárok: *Scheibling* M. Teofila óraadó, *Józsa* M. Consulata r. t., *Berényi* M. Evarista r. t., *Farkas* M. Magdaléna r. t., *Milleker* M. Gerardis r. t., *Michelbach* M. Ermenfrida óraadó, *Pápai* M. Viola r. t., *Kornett* M. Izabella óraadó, *Kornett* M. Riza óraadó, *Szabó* M. Adéla óraadó, *dr. Ambrus* Ilona óraadó, *Ratschek* Franciska gazd. tanár, *Czikora*

M. Chantal gyakorlóisk. tanítónő. — A tanszemélyzet száma: 14. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 45; II. 46; III. 44; IV. 53; V. 18. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 156; gör. kath. 16; református 9; evang. 1; izraelita 4. — *Anyanyelve:* magyar 185; német 1. — *A tanulók nyelvbismerete:* csak magyarul tud 179; németül is tud 7. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 21; földműves, (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 14; iparos, ipari munkás 15; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 12; közalkalmazott és más értelmiség 94; katona, csendőr (altiszt is) 9; altiszt v. szolga 5; egyéb 18. — *Kimaradt tanulók száma:* 8. — *A tanulók magaviselete:* példás 165; jó 15. — *Szorgalma:* dicséretes 142; kellő 51; változó 5. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* magyar 5; német 1; történelem 2; mennyiségtan 1; fizika 1; zene 2.

Ref. tanítónőképző-intézet, Debrecen. — Ig. dr. Papp Ferenc. Tanárok: dr. Gulyásné Benedek Berta r. t., Incze Mária r. t., Kiss Aranka r. t., F. Kiss István r. t., Rácz Erzsébet r. t., Tóth Árpádné Zalai Emma r. t., Tóth Lajos r. t., Nánayné Pethő Vilma gyakorlóisk. tanító, Tóth Katalin gyakorlóisk. tanító, Horváth Károly óraadó, Ratsek Franciska óraadó gazd. tanár. — A tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 40; II. 40; III. 45; IV. 54; V. 52. — *A tanulók vallása:* ref. 180; evang. 5; róm. kath. 2; izr. 2. — *Anyanyelve:* magyar 189. — *A tanulók nyelvbismerete:* németül is beszél 11; tótul is 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 59; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 14; közalkalmazott és más értelmiség 68; kereskedő 6; iparos, ipari munkás 17; altiszt v. szolga 22; egyéb 5. — *Kimaradt tanulók száma:* 7. — *A tanulók magaviselete:* példás 182. — *Szorgalma:* dicséretes 74; kellő 77; változó 51. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 7; neveléstanból 1; történelemből 2; földrajzból 1; mennyiségtanból 2; természetrajz és kémiából 1; írásbeli dolgozatok külső alakjából 1.

Szt. Orsolya-rendi róm. kath. tanítónőképző-intézet, Dombóvár. — Ig. Cielešky M. Agnéta. Tanárok: Répássy M. Ernesztin r. t., Horváth M. Ottilia r. t., Korponay M. Olga r. t., Horváth Ilona óraadó, vitéz Földváry Béla óraadó, Marcell György óraadó, Marton Kálmán óraadó, Szanyi István óraadó, Vosahló Lipót óraadó, Fodor Mária r. t. — Tanszemélyzet száma 11.

Az osztályok száma: 2. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 49; II. 45. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 79; ref. 5; ág. evang. 5; izr. 7. — *Anyanyelve* magyar 92. — *Nyelvbismerete:* csak magyarul beszél 81; németül is tud 4; angolul is 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 15; közalkalmazott és más értelmiség 56; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 5; iparos, ipari munkás 4; kereskedő 8; egyéb 6. — *Kimaradt tanu-*

lók száma: 5. — *Meghalt tanulók száma* 1. — *A tanulók magaviselete*: példás 86. — *Szorgalma*: dicséretes 50; kellő 45; változó 15. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar 5; német 7; mennyiségben 2.

Az angolkisasszonyok érseki róm. kath. tanítónőképző-intézete, Eger. — Ig. *Kiszely Imre*. Tanárok: *M. Szabó Matild* r. t., *dr. Bárány Lászlóné* óraadó, *S. Dorkó Etelka* r. tornatanár, *Gajda Gyuláné* gazd. tanítónő, *M. Heincz Vilma* óraadó, *M. Horváth Klotild* r. t., *M. Jávorszky Mária* óraadó, *M. Kárpáti Sarolta* r. t., *Keresztúry Mária* r. t., *M. Könde Mária* r. t., *Papp-Kökényesdyne Szőke* Izabella r. t., *M. Neszvadba Gizella* r. t., *M. Orsovai Erzsébet* óraadó, *M. Werner Mária* r. ének-zenetanár, *S. Kövér Erzsébet* gyakorlóiskolai tanítónő. — *Tanszemélyzet száma*: 16. — *Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája* volt.

Az osztályok száma: 6. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 57; II. A. 50; II. B. 29; III. 55; IV. 56; V. 40. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 197; gör. kath. 2; ref. 20; evang. 1; izr. 7. — *Anyanyelve*: magyar 227. — *A tanulók nyelvismerete*: németül is beszél 28. — *Kimaradt tanulók száma*: 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 50; közalkalmazott és más értelmiség 89; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 11; iparos, ipari munkás 52; kereskedő (kereskedelmi segédszemély) 14; altiszt v. szolga 12; katona, csendőr (altiszt) 7; egyéb 52. — *A tanulók magaviselete*: példás 190; jó 55. — *Szorgalma*: dicséretes 66; kellő 122; változó 50; csekély 7. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: német 7; történelem 6; természetrajz és kémia 1; ének 1; zene 1.

Az irgalmas nővérek vezetése alatt álló érseki róm. kath. tanítónőképző-intézet, Esztergom. — Ig. *Nádler István*. Tanárok: *Fekete M. Carissima* r. t., *Goricsky M. Salvatoris* r. t., *Heitler M. Cristophora* r. t., *Ortán M. Amadea* r. t., *Szabó M. Celesta* r. t., *Száráz M. Digna* r. t., *Golkovszky M. Bernarda* óraadó, *Béres István* óraadó, *Kovács M. Paulina* óraadó, *Stéger M. Melánia* óraadó, *Stupiczky M. Rajnéria* óraadó, *Lósz Janka* óraadó, *Pap M. Rogella* gyakorlóisk. tanítónő. — *Tanszemélyzet száma* 14. — *Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája* volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 71; II. 54; III. 59; IV. 27; V. 28. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 210; gör. kath. 5; ref. 4; evang. 1; izr. 1. — *Anyanyelve*: magyar 218; német 1. — *A tanulók nyelvismerete*: tótul is beszél 6; németül 17; franciául 4; angolul 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 55; közalkalmazott és más értelmiség 76; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 24; iparos, ipari munkás 55; kereskedő, kereskedelmi alkalmazott 15; katona, csendőr (altiszt) 16; altiszt v. szolga 6; egyéb 16. — *Kimaradt tanulók száma*: 15. — *A tanulók magaviselete*: példás 204; jó 2. — *Szorgalma*: dicséretes 157; kellő 68; változó 1. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar nyelv és irodalomból 10; test- és élettanból 1; német nyelvből 9; történelemből 7; föld-

rajzból 1; mennyiségtanból 13; természetrajzból 2; énekből 1; írásbeli dolgozatok külső alakjából 1.

Allami tanítónőképző-intézet, Győr. — Ig. *Berényi Irén*. Tanárok: *Barcsai Károly* r. t., *Békéssy Leoné Draskóczy Virginia* r. t., *Damaszlovszky Mihályné Mészáros Anna* gyakorlóisk. tanítónő, *Grész Ernő* r. t., *Irtzing Ferenc* r. t., *Jankó László* r. t., *dr. Josipovichné Németh Irma* r. t., *Révész Györgyi* r. t., *Skersil Mária* r. t., *dr. Szücs Lajosné Gróf Jolán* gazdasági szaktanítónő, *Vargyas Mária* h. tanár, *Vaskó László* gyakorlóisk. tanító, *Vlaszaty Ferencné Kiss Mária* r. t., *Birnbauer Mária* nevelőnői és irodai teendőkkal megb. nevelőnő, *Skersil Gabriella* nevelőnő, *dr. Tompa Margit* nevelőnő, *dr. Weiss Andorné Tarant Ilona* megbízott nevelőnő. — Tanszemélyzet száma 18. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 36; II. 35; III. 36; IV. 36; V. 32. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 137; ref. 20; evang. 14; izr. 2. — *Anyanyelve:* magyar 169; német 4. — *A tanulók nyelvismerete:* németül is beszél 25; angolul is 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 49; közalkalmazott és más értelmiségi 74; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 10; iparos, ipari munkás 13; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 5; katona, csendőr (altiszt) 13; altiszt vagy szolga 5; egyéb 6. — *Kimaradt tanulók száma: 3.* — *A tanulók magaviselete:* példás 164; jó 6. — *Szorgalma:* dicséretes 134; kellő 35; változó 1. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 2; zenéből 1.

Szent Orsolya-rend róm. kath. tanítónőképző-intézete, Győr. — Ig. *Jakab Ferenc*. Tanárok: *M. Bölcs házy Angela* r. t., *M. Brandt Stefána* r. t., *M. Finster Clementina* r. t., *M. Nagy Paula* r. t., *M. Pápay Aquina* óraadó, *S. Schleer Kunigunda* óraadó, *S. Varga Cecilia* r. t., *Millner Margit* óraadó, *dr. Szücs Lajosné Gróf Jolán* gazd. szaktanítónő. — Tanszemélyzet száma: 10.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 40; II. 39; III. 38. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 113; gör. kath. 1; ref. 2; evang. 1. — *Anyanyelve:* magyar 115; német 2. — *Nyelvismerete:* magyar 100; németül is beszél 11; horvátul is 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 13; közalkalmazott és más értelmiség 45; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 14; iparos, ipari munkás 20; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 10; katona, csendőr 2; altiszt v. szolga 7; egyéb 8. *Kimaradt tanulók száma: 4.* — *A tanulók magaviselete:* dicséretes 101; jó 12; — *Szorgalma:* dicséretes 50; kellő 61; változó 2. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma: fizikából 2.*

Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanővérek vezetése alatt álló róm. kath. tanítónőképző-intézet, Kalocsa. — Ig. *dr. Pál Mátyás*. Tanárok: *Bán-Beismann Mária* Skolasztika óraadó t., *Boros Mária Angela* r. t., *dr. Dehény Mária Alacoque* r. t., *Eichorn Mária Alexandria* r. t., *Gausz Mária Dóra* r. t., *dr. Hevesy*

Mária Angelica r. t., *Karádva* Mária Mercedesz r. t., *Keller* Mária Domicia r. t., *Kiss* Mária Sylvia r. t., *Léh* Mária Maristella r. t., *Mahotka* Mária Angela r. t., *Tukats* M. Annunciata r. t., *Vona* Mária Antonetta gazd. tanítónő, *Bauer* M. Hermina gyakorlóisk. tanítónő. — Tanszemélyzet száma: 15. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként:* I. 41; II. 42; III. 55; IV. 29; V. 27. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 172; gör. kath. 1; ref. 1. — *A tanulók anyanyelve:* magyar 174. — *Tanulók nyelvbismere:* horvátul is beszél 2; németül is 15. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 28; közalkalmazott és más értelmiség 55; földműves (önálló gazda, gazd. alkalmazott) 22; iparos, ipari munkás 26; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 10; katoná, csendőr, tiszt, altiszt 4; egyéb 51. — *Kimaradt tanulók száma:* 1. — *A tanulók magaviselete:* példás 167; jó 6. — *Szorgalma:* dicséretes 159; kellő 14. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* németből 1.

Angolkisasszonyok vezetése alatt álló róm. kath. tanítónőképző-intézet, Kecskemét. — Ig. *Fittler* M. Róza. Tanárok: *Beke* Ida dr. ideiglenes megb., *Gallatz* Irma r. t., *Katona* Géza óraadó, *Kövesdi* M. Józsa r. t., *Lágyi* Anna r. t., *Payer* M. Olga r. t., *Pintér* M. Margit r. t., *Semsey* M. Gizella r. t., *Schuller* M. Teréz óraadó, *Ulrich* M. Aranka óraadó, *Gibás* M. Erzsébet gyakorlóisk. tanítónő, *Schuller* M. Terézia gyakorlóisk. tanítónő. — Tanszemélyzet száma: 15. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 46; II. 42; III. 37; IV. 20; V. 22. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 154; gör. kath. 6; evang. 2; ref. 4; izr. 1. — *Anyanyelve:* magyar 167. — *A tanulók nyelvbismere:* németül is beszél 11. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 22; közalkalmazott és más értelmiség 60; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 14; iparos, ipari munkás 22; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 9; egyéb 40. — *Kimaradt tanulók száma:* 6. — *A tanulók magaviselete:* példás 147; jó 14. — *Szorgalma:* dicséretes 45; kellő 104; változó 11; csekély 1. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* magyar nyelv és irodalomból 5; német nyelvből 4; történelemből 1; mennyiségtanból 2; természetrajz- és kémiából 2; fizikából 2; énekből 9; zenéből 2.

Ref. tanítónőképző-intézet, Kecskemét. — Ig. *Öllös* Sarolta. Tanárok: *Gulyás* István Árpád r. t., *Horváth* Jolán r. t., *Kerekesné Lacher* Erzsébet r. t., *Lovass* László r. t., *Pimper* Erzsébet r. t., *Szunyogh* Farkas r. t., *Viktor* Gabriella dr. r. t., *Magyar* Ilona gyakorlóisk. tanítónő, *Szabó* József gyakorlóisk. tanító, *Borbély* Ferenc gazd. szaktanító, *Gaál* Ilona int. nevelőnő, *Hofman* Kristóf óraadó. — Tanszemélyzet száma 15. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 41; II. 44; III. 44; IV. 37; V. 37. — *A tanulók vallása:* ref. 191; evang. 9; izr. 5. — *Anyanyelve:* magyar 205. — *A tanulók*

nyelvismerete: németül is beszél 14; angolul is 1; franciául is 1; tótul is 1; szerbül is 1; románul is 5; hollandul 5. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 87; közalkalmazott és más értelmiség 75; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 12; iparos, ipari munkás 15; kereskedő, kereskedelmi segéd-személy 10; egyéb 6. — *Kimaradt tanulók száma*: 7. — *A tanulók magaviselete*: példás 189; jó 7. — *Szorgalma*: dicséretes 178; kellő 8; változó 9; csekély 1. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar nyelv és irodalomból 8; német nyelvből 1; történelemből 6; földrajzból 1; mennyiségtanból 2; természetrajz és kémiaiból 2, fizika 1; nevelés-tanítástan 1; test- és élettan 1; zene 1.

Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanővérek vezetése alatt álló róm. kath. tanítónőképző-intézet, Kiskunfélegyháza. — Ig. *Bali* Mária Ildefonsa. Tanárok: *Fazekas* Mária Blandina r. t., *Galler* Mária Bernardina gazd. tanár, *Horváth* Mária Ancilla r. t., *Honisch* Mária Fernanda r. t., *Móczár* Miklós óraadó, *Papp* Mária Róberta r. t., *Szabó* Mária Remigia r. t., *Tomasits* Mária Eugénia óraadó, *Vágó* Mária Relindisz r. t., *Volpert* Mária Kajetána r. t., *Reményi* Mária Márta gyakorlóisk. tanítónő. — Tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 45; II. 57; III. 54; IV. 27; V. 20. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 159; ref. 1; evang. 2; izr. 1. — *Anyanyelve*: magyar 165. — *A tanulók nyelvismerete*: németül is beszél 12. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 29; közalkalmazott és más értelmiség 70; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 18; iparos, ipari munkás 17; kereskedő, kereskedelmi segéd-személy 17; altiszt v. szolga 5; egyéb 7. — *Kimaradt tanulók száma*: 5. — *A tanulók magaviselete*: példás 157; jó 1. — *Szorgalma*: dicséretes 101; kellő 54; változó 5. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar 5; német 5; földrajz 5; mennyiségtan 8; természetrajz-kémia 5; nevelés-tanítástan 1; zene 1; írásbeli dolg. külső alakja 1; tanítási gyakorlatok 1.

Szt. Orsolya-rendi róm. kath. tanítónőképző-intézet, Kisvárd. — Ig. *Bury* Alajos. Tanárok: *M. Riszner* Armella r. t., *M. Vitál* Szaniszla r. t., *M. Szlávik* Julianna r. t., *Sr. Gyurcsek* Aquina r. t., *Sr. Köbli* Ignácia r. t., *Sr. Korcsmáros* Alfonza r. t., *M. Horny* Aurélia óraadó, *M. Durneiss* Borgia óraadó, *Sr. Vaszkó* Cecília h. óraadó, *S. Jandrák* Raffaella gyakorlóisk. tanítónő. — Tanszemélyzet száma: 11. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 41; II. 50; III. 26; IV. 54; V. 24. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 111; gör. kath. 22; ref. 25; evang. 3; izr. 14. — *Anyanyelve*: magyar 175. — *A tanulók nyelvismerete*: csak magyarul tud 161; németül is tud 10; franciául is 2; angolul is 2; tótul 1; holland nyelven 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 49; közalkalmazott és más értelmiség 47; földműves (önálló gazda,

gazdasági alkalmazott) 19; iparos, ipari munkás 54; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 10; altiszt v. szolga 6; egyéb 10. — *Kimaradt tanulók száma*: 2. — *A tanulók magaviselete*: példás 175. — *A tanulók szorgalma*: dicséretes 95; kellő 61; változó 17. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar 15; történelem 4; földrajz 1; mennyiségtan 8; gazdaságtan 1; ének 2; írásbeli dolg. külső alakja 1.

Szt. Domonkos-rend róm. kath. tanítónőképző-intézete, Kőszeg. — Ig. Németh Imre. Tanárok: *Doma M. Angela* r. t., *Cethofer M. Engelberta* óraadó t., *Galambos M. Hieronyma* óraadó t., *Gauzer M. Reginalda* r. t., *Molnár M. Hildegard* r. t., *Németh M. Olimpia* óraadó t., *Schindele M. Remigia* r. t., *Seidl M. Bertranda* óraadó t., *Simon M. Alexandra* r. t., *Szabó M. Ludovika* óraadó t., *Szép M. Adél* gyakorlóisk. tanítónő, *Tax M. Gerarda* gyakorlóisk. tanítónő. — Tanszemélyzet száma: 15. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként*: I. 49; II. 56; III. 55; IV. 58; V. 18. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 171; ref. 5; evang. 2. — *Anyanyelve*: magyar 166; német 5; horvát 7. — *A tanulók nyelvismerete*: tótul is beszél 2; horvátul is 9; németül is 17. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 46; közalkalmazott és más értelmiség 67; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 18; iparos, ipari munkás 16; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 6; katona 6; egyéb 17. — *Kimaradt tanulók száma*: 8. — *A tanulók magaviselete*: példás 159; jó 9. — *Szorgalma*: dicséretes 150; kellő 51; változó 7. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyarból 5; történelem 1; term.-kémia 1; egészségtan 1; kézimunka 1.

Érseki róm. kath. tanítónőképző-intézet, Miskolc. — Ig. *Krónberger József*. Tanárok: *Huszár M. Polyxéna* r. t., *Kompasz M. Orlanda* óraadó, *Korbátska M. Jusztina* óraadó, *Lakos M. Rajmunda* óraadó, *Sassy Csabáné* óraadó, *Zsamba M. Doloris* r. t. — Tanszemélyzet száma: 7.

Osztályok száma: 2. — *Tanulók száma osztályonként*: I. 49; II. 47. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 86; gör. kath. 5; ref. 4; evang. 1. — *Anyanyelve*: magyar 96. — *A tanulók nyelvismerete*: csak magyarul tud 92; németül is tud 2; tótul is 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 11; közalkalmazott és más értelmiség 25; földműves (önálló gazda stb.) 5; iparos 25; kereskedő 12; katona, csendőr, tiszt, altiszt 10; altiszt v. szolga 8; egyéb 2. — *Kimaradt tanulók száma*: 5. — *A tanulók magaviselete*: példás 95. — *Szorgalma*: dicséretes 61; kellő 52. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanuló nem volt.*

Kálvineum ref. tanítónőképző-intézete, Nyíregyháza. — Ig. dr. *Ferenczy Károly*. Tanárok: *Nagy Vilmos* r. t., *Nagyóáthy Ferenc* óraadó t., *Boross Leona* óraadó t., *Szell Júlia* óraadó gazd. tanár, *Tóth Ilona* óraadó t., *Kovács Ida* óraadó t., *Dobai Sára* óraadó t., *Csáth Sándorné* óraadó t., *Szabó Géza* óraadó, áll. tanító. — Tanszemélyzet száma: 10.

Osztályok száma: 1. — Tanulók száma osztályonként: I. 42. — A tanulók vallása: róm. kath. 5; gör. kath. 1; ref. 35; evang. 1. — Anyanyelvé: magyar 42; — A tanulók nyelvismerete: csak magyarul beszél 42. — A tanulók szüleinek foglalkozása: pap, tanár, tanító 18; közalkalmazott és más értelmiség 7; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 5; iparos, ipari munkás 3; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 7; katona, csendőr (altiszt) 1; egyéb 1. — Kimaradt tanulók száma: 2. — A tanulók magaviselete: példás 40. — Szorgalma: dícséretes 18; változó 5; kellő 17. — Elégtelen osztályzatot nyert tanuló nem volt.

Pauli szt. Vincéről nevezett irgalmas nővérek róm. kath. tanítónőképző-intézete, Pápa. — Ig. *Wimmer* Károly. Tanárok: *Büchler* E. *Charitas* r. t., *Ersing* Hilda óraadó t., *Florkievicz* Ágnes r. t., *Klein* Candida óraadó, *Korányi* Gizella r. t., *Maraczi* Margit óraadó, *Molnár* Lujza gyakorlóisk. tanítónő, *Nemcsicsné Széptóth* Mária r. t., *Nemcsics* Elek r. t., *Polaczek* E. *Stella* r. t., *Sági* Alojzia r. t. — Tanszemélyzet száma 12. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája van.

Az osztályok száma: 5. — Tanulók száma osztályonként: I. 40; II. 38; III. 36; IV. 17; V. 17. — A tanulók vallása: róm. kath 148. — Anyanyelvé: magyar 145; német 3. — A tanulók nyelvismerete: németül is beszél 3; franciául is 1. — A tanulók szüleinek foglalkozása: pap, tanár, tanító 19; közalkalmazott és más értelmiség 62; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 38; iparos, ipari munkás 25; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 6. — Kimaradt tanulók száma: 6. — A tanulók magaviselete: példás 137; jó 4; szabályszerű 1. — Szorgalma: dícséretes 114; kellő 28. — Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma: magyar 1; mennyiségtan 2.

Ref. tanítónőképző-intézet, Pápa. — Ig. dr. *Körös* Endre. Tanárok: *Czuczka* Emma gyakorlóisk. tanítónő, *Csekey* Jolán óraadó t., *Geöbel* Ilona r. t., *Kutassy* Mária r. t., *Leuer* Gizella óraadó t., *Lux* Lajos r. t., *Machik* Ida r. t., *Medgyaszay* Ilona óraadó, *Pentz* Ilona h. t., *Ritókh* István r. t., *Szombath* Béla óraadó gazd. tanár, *Varga* Gyula r. t., *Horváth* Irén óraadó t. — Tanszemélyzet száma: 14. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — Tanulók száma osztályonként: I. 41; II. 45; III. 35; IV. 14; V. 17. — A tanulók vallása: róm. kath. 15; ref. 105; evang. 20; unit. 1; izr. 9. — Anyanyelvé: magyar 148. — A tanulók nyelvismerete: németül is beszél 7. — A tanulók szüleinek foglalkozása: pap, tanár, tanító 65; közalkalmazott és más értelmiség 19; földműves (önálló, gazdasági alkalmazott) 14; iparos, ipari munkás 8; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 11; katona, csendőr, tiszt, altiszt 5; altiszt vagy szolga 5; egyéb 18. — Kimaradt tanulók száma: 5. — A tanulók magaviselete: példás 139; jó 4. Szorgalma: dícséretes 74, kellő 63; változó 6. — Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma: természetrajz és kémiából 1.

Miasszonyunkról nevezett női szerzetesrend vezetése alatt álló róm. kath. tanítónőképző-intézet, Pécs. — Ig. *Vörös M. Valéria*. Tanárok: *Bredschneider M. Ilona* óraadó t., *Fejes M. Imelda* óraadó t., *Gelencsér M. Gábriella* gyakorlóisk. tanítónő, *Gritzmann M. Foreria* r. t., *Horváth M. Maura* gyakorlóisk. tanítónő; *Mayer M. Ignacia* óraadó t., *Mirbach Júlia* br. óraadó t., *Németh M. Philoména*, r. t., *Szabó M. Xavéria* r. t., *Szaichné Brösztl Irén* gazd. tanítónő, *Vörös M. Emerika* r. t., *Wéber M. Aquinata* óraadó t. Tanszemélyzet száma: 15. — Az intézetnek 2 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — A tanulók száma osztályonként: I. 37; II. 36; III. 35; IV. 21; V. 20. — A tanulók vallása: róm. kath. 145; gör. kath. 1; ref. 2; izr. 1. — Anyanyelve: magyar 149. — Nyelvismerete: csak magyarul beszél 86; németül is tud 57; horvátul is 4; franciául is 1; románul is 1. — A tanulók szüleinek foglalkozása: pap, tanár, tanító 26; közalkalmazott és más értelmiség 50; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 9; iparos, ipari munkás 17; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 6; katona, csendőr (altiszt) 2; altiszt v. szolga 15; egyéb 26. — Kimaradt tanulók száma: 5. — A tanulók magaviselete: példás 142; jó 2. — Szorgalma: dicséretes 78; kellő 55; változó 11. — Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma: magyar nyelv és irodalomból 4; mennyiségtanból 5; fizikából 2.

Szt. Orsolya-rendi róm. kath. tanítónőképző-intézet, Sopron. — Ig. *Latsnyi M. Jolánta*. Tanárok: *Bertha M. Capistrana* r. t., *Fahrman M. Angela* óraadó t., *Hencz M. Augisztina* r. t., *Horváth M. Magdolna* gyakorlóisk. tanítónő, *Keleti Mária* r. t., *Pelle S. Ignátia* r. t., *Reichlin M. Meldegy Immaculata* óraadó t., *Stein M. Xavéria* r. t., *Szalay M. Eugénia* r. t., *Vabrincez M. Dionysia* r. t. — Tanszemélyzet száma: 11. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Osztályok száma: 5. — Tanulók száma osztályonként: I. 36; II. 32; III. 15; IV. 11; V. 15. — A tanulók vallása: róm. kath. 96; gör. kath. 2; gör. kel. 1; evang. 8; izr. 2. — Anyanyelve: magyar 102; német 6; horvát 1. — Nyelvismerete: tótul is beszél 1; horvátul 5; németül 55; franciául 5. — A tanulók szüleinek foglalkozása: pap, tanár, tanító 18; közalkalmazott és más értelmiség 52; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 11; iparos, ipari munkás 8; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 6; katona, csendőr, tiszt (altiszt) 8; egyéb 6. — Kimaradt tanulók száma: 2. — Meghalt tanulók száma: 1. — A tanulók magaviselete: példás 106. — Szorgalma: dicséretes 87; kellő 18; változó 1. — Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma: németből 1.

Az Isteni Megváltó Leányai szerzetesrend vezetése alatt álló róm. kath. tanítónőképző-intézet, Sopron. — Ig. *Feichtinger Mátyás*. Tanárok: *Borsiczky Oszkár* r. t., *Pintér M. Antónia* r. t., *Gulyás M. Jolánta* r. t., *Horváth M. Priscilla* óraadó t., *Gulyás M. Petrina* r. t., *Rajczy M. Mechtildis* r. t., *Tóth M. Marianna* r. t., *Wallner M. Gratiana* r. t., *Pesut M. Siegrida* r. t., *Novák M.*

Lucretia r. t., *Druga M. Albina r. t., Pintér M. Eugénia* gyakorlóisk. tanítónő, *Schmidt M. Ariadne r. t.* — Tanszemélyzet száma: 14. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Osztályok száma: 6. — *Tanulók száma osztályonként:* I. 46; II. A. 30; II. B. 28; III. 35; IV. 8; V. 18. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 156; ág. ev. 6; izr. 1. — *Anyanyelve:* magyar 154; német 7; horvát 2. — *Nyelvismerete:* csak magyarul beszél 147; németül is beszél 11; horvátul is 5. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap; tanár, tanító 21; közalkalmazott és más értelmiség 52; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 42; iparos, ipari munkás 20; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 11; katonna, csendőr, tiszt (altiszt) 12; egyéb 25. — *Kimaradt tanulók száma: 4.* — *A tanulók magaviselete:* példás 157; jó 2. — *Szorgalma:* dicséretes 99; kellő 60. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanuló nem volt.*

Ev. tanítónőképző-intézet, Szarvas. — Ig. *Kiss Sándor.* Tanárok: *Lepius Ernő r. t., Lipter Melánia h. t., Miklós Ida r. t.,* vitéz *Szomjas Frigyes r. t., Tömörkényi Dezső r. t., dr. Veress Amália r. t., Remenyik László* gyakorlóisk. tanító, *Povaszay Edit* nevelőnő, *Sass Mária* nevelőnő, *Raskó Kálmán* óraadó t., *Wagner Géza* óraadó t., *Korim Kálmán* kisebbségi tanfolyami óraadó. — Tanszemélyzet száma: 15. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként:* I. 42; II. 39; III. 39; IV. 22; V. 14. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 18; gör. kath. 2; ref. 17; evang. 118; izr. 1. — *Anyanyelve:* magyar 156. — *Nyelvismerete:* tótul is beszél 8; németül 14; olaszul 1; egyéb nyelven 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 56; közalkalmazott és más értelmiségi 49; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 8; iparos, ipari munkás 9; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 9; katonna, csendőr (altiszt) 4; altiszt v. szolga 4; egyéb 17. — *Kimaradt tanulók száma: 9.* — *A tanulók magaviselete:* példás 145; jó 2. — *Szorgalma:* dicséretes 57; kellő 62; változó 24; csekély 4. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* testi élet ismertetéséből 1; lelki élet ismertetéséből 1; magyar nyelv és irodalomból 2; német nyelvből 2; történelemből 5; természetrajz és kémiából 2; énekből 2.

Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanővérek vezetése alatt álló róm. kath. tanítónőképző-intézet, Szeged. — Ig. *Gyöngyösi Mária Piroska.* Tanárok: *Dostál Mária Lygia r. t., Dusa Mária* Evangelista r. t., *Glasz M. Magdolna* óraadó t., *Hoszták Borbála* óraadó t., *Jónás M. Hedvig* gyakorlóisk. tanítónő, *Kiss István r. t., Köszegi M. Clementia r. t., Márton M. Heriberta r. t., Nedbál M. Elfrida r. t., Renczes Ferenc* óraadó t., *Szabó Anna* óraadó t., *Szőke M. Jozefina* óraadó t., *Váczi M. Genovéa* óraadó t., *Wagner Mária Judit* óraadó t. — Tanszemélyzet száma: 15. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Az osztályok száma: 5. — *A tanulók száma osztályonként:* I. 46; II. 45; III. 45; IV. 35; V. 27. — *A tanulók vallása:* róm.

kath. 185; gör. kath. 5; gör. kel. 2; ref. 8; evang. 2. — *Anyanyelve*: magyar 198. — *Nyelvismerete*: németül is beszél 12; szerbül is 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 58; közalkalmazott és más értelmiség 78; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 22; iparos, ipari munkás 21; kereskedő, kereskedelmi alkalmazott 14; altiszt v. szolga 6; katona, csendőr (altiszt) 10; egyéb 9. — *Kimaradt tanulók száma*: 15. — *A tanulók magaviselete*: példás 185. — *Szorgalma*: dicséretes 132; kellő 47; változó 4. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar nyelv és irodalomból 16; történelemből 1; mennyiségtanból 6; fizikából 5; gazdaságtanból 1; írásbeli dolgozatok külső alakjából 1.

Angolkisasszonyok Sancta Maria róm. kath. tanítónőképző-intézete, Veszprém. — Ig. M. *Zemplényi Irén*. Tanárok: M. *Kayser Karolina* r. t., Sr. *Stingl Janka* r. t., M. *Tekeres Margit* r. t., M. *Wienberg Olga* r. t., *Günther Jolán* gyakorlóisk. tanítónő, M. *Balogh Mária* óraadó t., *Gaál Sándor* óraadó t., Sr. *Kunszt Mária* óraadó tanár, M. *Pongrácz Izabella* óraadó, M. *Cserny Irén* és M. *Büttner Matild* nevelőnők. — Tanszemélyzet száma: 12. — Az intézetnek 1 gyakorlóiskolája volt.

Osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként*: I. 50; II. 24; III. 27; IV. 15; V. 21. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 107; gör. kath. 4; ref. 3; ág. ev. 1. — *Anyanyelve*: magyar 115. — *Nyelvismerete*: tótul is beszél 2; németül is 41; oláhul is 1; franciául 2. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 27; közalkalmazott és más értelmiségi 65; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 4; iparos, ipari munkás 10; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 4; katona, csendőr (altiszt) 6; egyéb 1. — *Kimaradt tanulók száma*: 2. — *A tanulók magaviselete*: példás 81; jó 52. — *Szorgalma*: dicséretes 55; kellő 67; változó 11; csekély 2. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar nyelv és irodalomból 5; német nyelvből 1; történelemből 3; földrajzból 2; mennyiségtanból 4; természetrajz és kémiából 1; rajzból 1; szépírásból 1; énekből 1; tornából 1.

3. Óvónőképző-intézetek.

(A városok betűrendjében.)

Állami óvónőképző-intézet, Budapest. VII. Szegényház-tér 7. sz. Telefon J. 516—22. — Ig. *Végh József*. Tanárok: *Bató László* r. t., *Doby Ida* r. t., *özv. dr. Gerencsér Istvánné Szántó Jolán* óraadó t., *Gyöngyösi Erzsébet* gyakorló óvodai óvónő, *dr. Kenyeres Elemér* r. t., vitéz *Komárnoky Gyula* r. t., *Legányi Ilona* mintaóvónő, *Nagy Samuné* r. t., *Rojkó Antal* r. t., *Czirjék Ida* irod. szolg. beosztott áll. óvónő, *Kovács Irén* nevelőnő, *Kovács Adél* nevelőnő. — Tanszemélyzet száma: 15. — Az intézetnek 2 gyakorló óvodája volt.

Osztályok száma: 5. — *Tanulók száma osztályonként*: I. 59; II. 55; III. 31. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 75; gör. kath. 1;

ref. 24; evang. 4; unit. 1; gör. kel. 2. — *Anyanyelve*: magyar 105. — *Nyelvbismerete*: németül is beszél 14; szerbül is beszél 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 24; közalkalmazott és más értelmiség 61; iparos, ipari munkás 7; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 2; egyéb 11. — *Kimaradt tanulók száma*: 5. — *A tanulók magaviselete*: példás 99; jó 3. — *Szorgalma*: dicséretes 24; kellő 56; változó 20; csekély 2. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: zenéből 2; testgyakorlatból 1.

Allami óvónőképző-intézet, Hódmezővásárhely. — Ig. Szerényi Anna. Tanárok: *Adamovits* Jenőné r. t., *özv. Inczéné Méray* Irén r. t., *Erdélyi* Olga óradíjas h. tanár, *Fábián* Erzsébet óradíjas h. t., *Bakó* Irma mintaóvónő, *Ajtayné Exner* Mária megbízott óvónő, *Bernátsky* Rózsa beosztott áll. óvónő, *Libor* Mária nevelőnő. — Tanári személyzet száma: 9. — Az intézetnek 1 gyakorló óvodája volt.

Osztályok száma: 3. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 34; II. 24; III. 25. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 45; ref. 31; ág. ev. 5. — *Anyanyelve*: magyar 81. — *Nyelvbismerete*: csak magyarul beszél 78; németül is beszél 5. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 39; közalkalmazott 28; földműves 4; iparos, ipari alkalmazott 8; katona 2. — *Kimaradt tanulók száma*: 3. — *A tanulók magaviselete*: példás 77; jó 1. — *Szorgalma*: dicséretes 64; kellő 14. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma*: magyar nyelvből 1; énekből 1; női kézimunkából 1; kiskézimunkából 1.

Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanővérek vezetése alatt álló róm. kath. óvónőképző-intézet, Kalocsa. — Ig. dr. Pál Mátyás. Tanárok: *Albecker* Mária Paula r. t., *Boros* M. Angella r. t., dr. *Flögl* M. Celesztia r. t., *Kiss* M. Sylvia r. t., *Kurcz* M. Prudencia r. t., *Morell* M. Natália r. t., *Patócs* M. Norbertina gyakorló óvodai óvónő, *Ugri* M. Ilma óraadó t., *Vona* M. Antonetta óraadó t. — Tanszemélyzet száma: 10. — Az intézetnek 1 gyakorló óvodája volt.

Az osztályok száma: 2. — *A tanulók száma osztályonként*: I. 24; II. 25. — *A tanulók vallása*: róm. kath. 47. — *Anyanyelve*: magyar 47. — *Nyelvbismerete*: tótul beszél 1; szerbül 5; németül 8. franciául 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása*: pap, tanár, tanító 7; közalkalmazott és más értelmiség 22; földműves (önálló gazda, gazdasági alkalmazott) 6; iparos, ipari munkás 5; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 5; katona, csendőr (altiszt) 2. — *A tanulók magaviselete*: példás 46; jó 1. — *Szorgalma*: dicséretes 38; kellő 9. — *Elégtelen osztályzatú tanuló nem volt.*

Az Isteni Megváltó Leányai szerzetesrend vezetése alatt álló róm. kath. óvónőképző-intézet, Sopron. — Ig. *Feichtinger* Mátyás. Tanárok: *Rajczy* M. Mechtildis r. t., *Tóth* M. Marianna r. t., *Horpáth* M. Augusztina r. t., *Novák* M. Lukrécia r. t., *Druga* M. Albina r. t., *Bóna* M. Rozália gyakorló óvodai óvónő, *Alaker* M. Richárda óraadó óvónő, *Skperlán* Gyula r. t., *Horpáth* Vera óraadó

t. — Tanszemélyzet száma: 10. — Az intézetnek 1 gyakorló óvodája volt.

Osztályok száma: 1. — *A tanulók létszáma:* 29. — *A tanulók vallása:* róm. kath. 23; gör. kath. 2; evang. 3; izr. 1. — *Anyanyelvre:* magyar 29. — *Nyelvbismerete:* németül is beszél 10; horvátul is 1. — *A tanulók szüleinek foglalkozása:* pap, tanár, tanító 7; közalkalmazott és más értelmiség 5; földműves 4; iparos, ipari munkás 7; kereskedő, kereskedelmi segédszemély 1; katona, csendőr, tiszt (altiszt) 3; altiszt v. szolga 1; egyéb 1. — *A tanulók magaviselete:* példás 29. — *Szorgalma:* dícséretes 12, kellő 14; változó 3. — *Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma:* kisdédóvíi gyakorlatból 1; magyarból 2.

4. Az intézetek statisztikai adatainak összesítése.

a) Iskolák.

Az iskolák száma. A tanító- és tanítónőképző-intézetek kir. főigazgatóságának hatáskörébe 52 intézet tartozott: 20 tanítóképző, 28 tanítónőképző és 4 óvónőképző.

Az iskolák fenntartói. A 20 tanítóképző közül állami 9; róm. kath. 6; ref. 2; ág. ev. 2; izr. 1. A 28 tanítónőképző közül állami 4; róm. kath. 19; ref. 4; ág. ev. 1. A 4 óvónőképző közül állami 2; róm. kath. 2. **S z á z a l é k b a n:** állami intézet 29%; róm. kath. 52%; ref. 11·5%; ág. ev. 6%; izr. 1·5%.

b) Igazgatók és tanárok.

Fenntartók szerint. — *Az állami tanítóképző-intézetekben* 125 igazgató, tanár, tanító és nevelő működött. Az igazgatók száma: 9, a rendes tanárok száma: 66, a megbízott tanárok száma: 7, az óraadók száma: 3, a gazd. szaktanárok száma: 6, kisebbségi tanfolyami óraadók száma: 2, gyakorló isk. tanítók száma: 15, óradíjas gyakorló isk. tanítók száma: 1, gyakorló kézimunka-tanítónők száma: 5; irodai szolgálatra beosztott polg. isk. tanár: 1, a nevelők száma: 10.

Az állami tanítónőképző-intézetekben 93 igazgató, tanár, tanító és nevelő szolgált. Az igazgatók száma: 4, a rendes tanárok száma: 50, megbízott tanárok száma: 8, óraadók: 3, a gazd. szaktanárok száma: 1, kisebbségi tanfolyami óraadók száma: 2, a gyakorló isk. tanítók száma: 12, beosztott polg. isk. tanárok száma: 1, irodai szolg. beosztott polg. isk. tanárok száma: 2, a nevelők száma: 10.

Az állami óvónőképző-intézetekben 23 igazgató, tanár, óvónő és nevelő szolgált. Igazgató: 2, rendes tanár: 9, megbízott tanár: 2, óraadó: 2, gyakorló óvodai óvónő: 4, irod. szolgálatra beosztott óvónő: 1, nevelő: 3.

A róm. kath. tanítóképző-intézetekben 66 igazgató, tanár és tanító teljesített szolgálatot. Az igazgatók száma: 6, rendes tanár:

38, megbízott tanár: 3, óraadó: 2, gazd. szaktanár: 6, kisebbségi tanfolyami előadó: 1, gyakorló isk. tanító: 10.

A *róm. kath. tanítónőképző*-intézetekben 240 igazgató, tanár, tanító és nevelő működött. Igazgató 19, rendes tanár: 120, megbízott tanár: 1, óraadó: 72, gazd. szaktanár: 6, gyakorló isk. tanító: 20, nevelő: 2.

A *róm. kath. óvónőképző*-intézetekben 20 igazgató, tanár, óvónő szolgált. Igazgató: 2, rendes tanár: 12, óraadó: 4, gyakorló óvodai óvónő: 2.

A *ref. tanítóképző*-intézetekben 24 igazgató, tanár és tanító szolgált. Igazgató: 2, rendes tanár: 13, megbízott tanár: 2, óraadó: 1; gazd. szaktanár: 2, gyakorló isk. tanító: 4.

A *ref. tanítónőképző*-intézetekben 49 igazgató, tanár, tanító és nevelő működött. Az igazgatók száma: 4, a rendes tanárok száma: 21, megbízott tanár: 1, óraadó: 15, gazd. szaktanár: 4, gyakorló isk. tanítók száma: 5, nevelő: 1.

Az *evang. tanítóképző*-intézetekben 18 igazgató, tanár és tanító szolgált. Igazgató: 2, rendes tanár: 8, megbízott tanár: 5, óraadó: 2, gazd. szaktanár: 1, gyakorló isk. tanító: 2.

Az *evang. tanítónőképző*-intézetben 13 igazgató, tanár, tanító és nevelő működött. Igazgató: 1, rendes tanár: 5, megbízott tanár: 1, óraadó: 2, kisebbségi tanfolyami előadó: 1, gyakorló isk. tanító: 1, nevelő: 2.

Az *orsz. izr. tanítóképző*-intézetben 12 igazgató, tanár és tanító szolgált. Igazgató: 1, rendes tanár: 6, megbízott tanár: 1, óraadó: 2, gyakorló isk. tanító: 2.

Szám szerint. — Az ország 20 tanítóképző-intézetében 245 igazgató, tanár, tanító és nevelő működött. Az igazgatók száma: 20, a rendes tanárok száma: 131, a megbízott tanárok száma: 16, az óraadók száma: 10, a gazd. szaktanárok száma: 15, a kisebbségi tanfolyami óraadók száma: 5, a gyakorló isk. tanítók száma: 53, óradíjas gyakorló isk. tanítók száma: 1, gyakorló isk. kézimunka-tanítónők száma: 5, irod. szolgálatra beosztott polg. isk. tanárok száma: 1, a nevelők száma: 10.

Az ország 28 tanítónőképző-intézetében 395 igazgató, tanár, tanító és nevelő szolgált. Az igazgatók száma: 28, a rendes tanárok száma: 196, a megbízott tanárok száma: 11, az óraadók száma: 90, a gazd. szaktanárok száma: 11, a kisebbségi tanfolyamú óraadók száma: 5, a gyakorló isk. tanítók száma: 58, a beosztott polg. isk. tanárok száma: 1, az irod. szolg. beosztott polg. isk. tanárok száma: 2, a nevelők száma: 15.

Az ország 4 óvónőképző-intézetében 45 igazgató, tanár és óvónő szolgált. Igazgató: 4, rendes tanár: 21, megbízott tanár: 6, óraadó: 2, gyakorló óvodai óvónő: 6, irodai szolgálatra beosztott óvónő: 1, nevelő 3.

A tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetekben összesen 685 igazgató, tanár, tanító, óvónő és nevelő teljesített szolgálatot. Az igazgatók száma: 52, a rendes tanárok száma: 548, a megbízott tanárok száma: 35, az óraadók száma: 102, a gazd. szaktanárok

száma: 26, a kisebbségi tanfolyami óraadók száma: 6, a gyakorló isk. tanítók száma: 71; óradijas gyakorló isk. tanítók száma: 1, gyakorló isk. kézimunka-tanítónők száma: 5, a gyakorló óvodai óvónők száma: 6, beosztott polg. isk. tanárok száma: 1, irod. szolgálatra beosztott polg. isk. tanárok száma: 5, irod. szolg. beosztott óvónők száma: 1, nevelők (nevelőnők) száma: 28.

c) Tanulók.

Tanulók feltüntetése iskolafenntartók szerint.

(Kimutatást l. a köv. oldalon.)

Rnyanyelv										
magyar	152	173	161	113	159	110	166	197	174	1405
német	38	—	—	—	—	—	—	—	—	38
horvát	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4
szerb	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Nyelvismeret										
tót	—	10	1	1	8	—	1	1	2	24
szerb	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2
horvát	4	—	1	—	—	1	—	—	—	6
német	38	21	7	2	5	7	5	12	—	97
oláh	—	—	—	—	3	—	—	—	1	4
francia	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
angol	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
olasz	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
rutén	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
cseh	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Szülők foglalk.										
pap, ttó, tanár . . .	30	34	13	18	19	7	24	28	34	207
közalk. és más értelmiségi .	26	36	56	6	33	31	27	36	40	291
földmives (önálló gazd., alk. gazd)	30	18	44	27	35	28	50	58	44	334
iparos	45	39	28	27	33	27	21	34	38	292
kereskedő	14	—	16	11	10	—	4	17	7	79
katona, csendőr . . .	—	—	4	3	2	6	7	4	5	31
altiszt, vagy szolgál .	—	19	—	13	3	—	11	12	—	58
egyéb	50	27	—	8	24	11	22	8	6	156

Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma

magyar	19	1	4	6	7	5	9	14	4	69
német	10	—	2	6	9	3	4	12	11	57
történelem	10	—	1	1	3	5	17	8	1	46
földrajz	6	—	2	—	—	4	9	—	3	24
mennyiségtan	24	—	3	10	8	15	13	27	2	102
természetrájz, kémia	16	—	—	3	2	1	1	1	—	24
fizika	3	—	2	2	1	2	4	5	1	20
gazd.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
tanítástan, neveléstan	4	1	2	—	—	—	—	2	5	14
lélekt., logika	—	1	1	—	—	3	2	4	—	11
rajz	—	—	—	—	7	—	—	—	—	7
ének	—	—	—	5	7	3	7	2	—	24
zene	4	—	4	3	4	3	8	—	2	28
írásbeli dolgozat külső alkaja	—	—	—	2	—	2	—	3	—	7
alkotmányt.	—	—	—	—	1	—	6	—	—	7
testtan	3	—	2	—	1	2	—	4	—	12
neveléstörténet	—	—	—	—	—	—	3	—	2	5
szervezettan	—	—	—	—	1	—	1	—	1	3
hittan	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2

Az állami tanítónőképző-intézetekben:

	Az intézet megnevezése				Összegezés		Az intézet megnevezése				Összegezés		Az intézet megnevezése				Összegezés			
	Bpest II.	Bpest VII.	Cinkota	Győr			Bpest II.	Bpest VII.	Cinkota	Győr			Bpest II.	Bpest VII.	Cinkota	Győr				
Tanulók száma	243	331	167	173	914	Nyelvismeret														
I. o.	40	82	40	36	198	tót	2	1	—	—	3	Szorgalom								
II. o.	37	73	31	33	174	szerb	3	—	—	—	3	dicséretes	130	133	93	134	490			
III. o.	65	37	34	36	172	horvát	—	1	—	—	1	kellő	90	146	66	35	337			
IV. o.	66	67	30	36	199	német	36	26	23	23	108	változó	20	41	8	1	70			
V. o.	35	72	32	32	171	oláh	—	—	2	—	2	csekély	—	1	—	—	1			
Vallás						francia	2	2	2	—	6	Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma								
r. kath.	170	196	105	137	608	angol	1	—	—	1	2									
gör. kath.	6	10	9	—	25	olasz	—	—	—	—	—	magyar	3	13	—	2	18			
gör. kel.	3	6	—	—	9	egyéb	—	—	—	—	—	német	2	2	—	—	4			
ref.	42	65	36	20	163	Szülők, fogl.						történelem	5	2	—	—	7			
ág. ev.	19	29	17	14	79	pap, tto, tanár	65	76	67	49	257	földr.	3	4	—	—	7			
unit.	—	3	—	—	3	közaik. és más értelmiségi	116	171	89	74	450	mennyiségt.	4	1	4	—	9			
izr.	3	22	—	2	27	földmives	2	3	1	10	16	természettrajz, kémia	9	3	—	—	12			
Anyanyelv						iparos	10	18	—	13	41	fizika	7	—	—	—	7			
magyar	241	331	165	169	906	kereskedő	4	20	2	3	29	rajz	1	—	1	—	2			
német	2	—	2	4	8	katona, csendőr	13	6	4	13	36	ének	1	—	2	—	3			
						altiszt, szolgáló	6	7	—	5	18	zene	—	—	—	2	2			
						egyéb	27	30	4	6	67	kézimunka	1	—	—	—	1			
						Kimaradt tanulók száma	3	10	—	3	16									
						Eihúnyt tanulók száma	—	—	—	—	—									
						Magaviselet														
						példás	233	321	154	164	872									
						jó	7	—	12	6	25									
						szabályszerű	—	—	1	—	1									
						kevésbé szabályszerű	—	—	—	—	—									

Az állami óvónőképző-intézetekben:

	Az intézet megnevezése		Összegezés		Az intézet megnevezése		Összegezés
	Bpest VII.	Hódmezővásárhely			Bpest VII.	Hódmezővásárhely	
Tanulók száma	105	81	186				
Szülők foglalkozása							
I. o.	39	34	73	pap, tanár, tto .	24	39	63
II. o.	35	24	59	közalkalmazott és más értelmiség	61	28	89
III. o.	31	23	54	földmives . . .	—	4	4
IV. o.	—	—	—	iparos	7	8	15
V. o.	—	—	—	kereskedő . . .	2	—	2
Vallás				katona, csendőr	—	2	2
róm. kath. . . .	73	45	118	egváb	11	—	11
gör. kath. . . .	1	—	1	Kimaradt tanulók száma	3	3	6
gör. kel.	2	—	2	Elhúnyt tanulók száma	—	—	—
ref.	24	31	55	Magaviselet			
ág. ev.	4	5	9	példás	99	77	176
unit.	1	—	1	jó	3	1	4
Anyanyelv				szabályszerű . .	—	—	—
magyar	105	81	186	Szorgalom			
Nyelvismeret				dicséretes . . .	24	64	88
szerb	1	—	1	kellő	56	14	70
német	14	3	17	változó	20	—	20
				csekély	2	—	2
				Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma			
				magyar	—	1	1
				ének	—	1	1
				zene	2	—	2
				torna	1	—	1
				kézimunka . . .	—	1	1

A róm. kath. tanítónőképző-intézetekben:

	A z i n t é z e t m e g n e v e z é s e																	Összegezés		
	Bpest IV.	Bpest IX.	Debrecen	Dombóvár	Eger	Esztergom	Győr	Kalocsa	Kecskemét	Kkúntfélegyháza	Kisvárdá	Kőszeg	Miskolc	Pápa	Pécs	Sopron (orsolyák)	Sopron (Mégv. leányai)		Szeged	Veszprém
Tanulók sz.	234	228	186	92	227	219	17	174	167	163	175	176	96	148	149	109	163	198	115	3136
I. o. . . .	50	56	45	49	57	71	40	41	46	45	41	49	49	40	37	36	46	46	30	874
II. o. . . .	50	51	46	43	59	54	39	42	42	37	50	36	47	33	36	32	58	45	24	829
III. o. . . .	47	43	44	—	35	39	38	35	37	34	26	35	—	36	35	15	33	45	27	604
IV. o. . . .	40	40	33	—	36	27	—	29	20	27	34	38	—	17	21	11	8	35	13	429
V. o. . . .	47	38	18	—	40	28	—	27	22	20	24	18	—	17	20	15	18	27	21	400
Vallás																				
r. kath. . .	233	224	156	79	197	210	113	172	154	159	111	171	86	148	145	96	156	183	107	2900
gör. kath.	1	3	16	—	2	3	1	1	6	—	22	—	5	—	1	2	—	3	4	70
gör. kel. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	3
ref.	—	—	9	3	20	4	2	1	4	1	25	3	4	—	2	—	—	8	5	89
ág. ev. . . .	—	1	1	3	1	1	1	—	2	2	3	2	1	—	—	8	6	2	1	35
izr.	—	—	4	7	7	1	—	—	1	1	14	—	—	—	1	2	1	—	—	39
Anyanyelv																				
magyar . . .	234	220	185	92	227	218	115	174	167	163	175	166	96	145	149	102	154	198	115	3095
német . . .	—	8	1	—	—	1	2	—	—	—	—	3	—	3	—	6	7	—	—	31
horvát . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	1	2	—	—	10
Nyelvismeret																				
tót	2	2	—	—	—	6	—	—	—	—	1	2	1	—	—	1	—	—	2	17
szerb	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
horvát	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	9	—	—	4	5	5	—	—	27
német	30	49	7	4	28	17	11	13	11	12	10	17	2	3	57	35	11	12	41	370
oláh	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3
francia	—	12	—	—	—	4	—	—	—	—	2	—	—	1	1	3	—	—	2	25
angol	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	5
olasz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
holland	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Szülők foglalk.																				
pap, ttó, tanár	34	48	21	15	30	35	13	28	22	29	49	46	11	19	26	18	21	38	27	530
közalk. és más ért.	131	66	94	56	89	76	43	53	60	70	47	67	26	62	50	52	32	78	63	1215
földmív. . . .	5	26	14	3	11	24	14	22	14	18	19	18	3	38	9	11	42	22	4	317
iparos	26	28	13	4	32	33	20	26	22	17	34	16	24	23	17	8	20	21	10	394
keresk.	8	41	12	8	14	13	10	10	9	17	10	6	12	6	6	6	11	14	4	217
katona, csendőr	24	8	9	—	7	16	2	4	—	—	—	6	10	—	2	8	12	10	6	124
altiszt, szolgáló	3	—	5	—	12	6	7	—	—	5	6	—	8	—	13	—	—	6	—	71
egyéb	3	11	18	6	32	16	8	31	40	7	10	17	2	—	26	6	25	9	1	268

	A z i n t é z e t m e g n e v e z é s e																				
	Bpest IV.	Bpest IX.	Debrecen	Dombóvár	Eger	Esztergom	Győr	Kalocsa	Kecskemét	Külföldi gyűlésháza	Kisvárd	Kőszeg	Miskolc	Pápa	Pécs	Sopron (orsolyák)	Sopron (Mégv. leányai)	Szeged	Veszprém	Összegezés	
Kimaradt tanulók	—	7	8	5	2	13	4	1	6	5	2	8	3	6	5	2	4	15	2	98	
Elhunyt tanulók	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	
Magaviselet:																					
példás	226	198	165	86	190	204	101	167	147	157	173	159	93	137	142	106	157	183	81	2872	
jó	8	23	13	—	35	2	12	6	14	1	—	9	—	4	2	—	2	—	32	163	
szabályszerű	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
kevésbé szab.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Szorgalom:																					
dicséretes	100	173	142	30	66	137	50	159	45	101	95	130	61	114	78	87	99	132	33	1832	
kellő	107	47	31	43	122	68	61	14	104	54	61	31	32	28	55	18	60	47	67	1050	
változó	27	1	5	13	30	1	2	—	11	3	17	7	—	—	11	1	—	4	11	144	
csekély	—	—	—	—	7	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	10	
Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma																					
magyar	7	2	5	5	—	10	—	—	3	3	13	5	—	1	4	—	—	16	5	79	
német	—	—	1	7	4	9	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	31	
történ.	2	1	2	—	6	7	—	1	1	—	4	1	—	—	—	1	—	—	1	28	
földrajz	1	—	—	—	—	1	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	2	18	
menyiségst.	—	4	1	2	—	13	—	—	2	8	8	—	—	2	5	—	—	—	6	55	
természet., kém.	5	—	—	—	1	2	—	—	2	3	—	1	—	—	—	—	—	—	1	15	
fizika	—	—	1	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	5	12	
gazdaságt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	
nevt., tanítást.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
lélektan	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
ének	1	2	—	—	1	1	—	—	9	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
zene	—	1	2	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	17	
torna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	
írásbeli dolg.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	4	
tesztan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
tanítási gyak.	2	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
szépirás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
kézimunka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	
egészségst.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	

A róm. kath. óvónőképző-intézetekben:

	Az intézet megnevezése		Összegezés		Az intézet megnevezése		Összegezés
	Kalocsa	Sopron			Kalocsa	Sopron	
Tanulók száma	47	29	76	Szülők foglalkozása:			
I. o.	24	—	24	pap, tanár, tto .	7	7	14
II. o.	23	29	52	közalkalmazott .	22	5	27
III. o.	—	—	—	földmives	6	4	10
IV. o.	—	—	—	iparos	5	7	12
V. o.	—	—	—	kereskedő	5	1	6
Vallás:				katona, csendőr	2	3	5
róm. kath. . . .	47	23	70	altiszt, szolgál .	—	1	1
gör. kath. . . .	—	2	2	egyéb	—	1	1
ág. ev.	—	3	3	Kimaradt tanulók száma	—	—	—
izr.	—	1	1	Elhunyt tanulók száma	—	—	—
Anyanyelv:				Magaviselet:			
magyar	47	29	76	példás	46	29	75
német	—	—	—	jó	1	—	1
Nyelvismeret:				Szorgalom:			
tót	1	—	1	dicséretes	38	12	50
szerb	3	—	3	kellő	9	14	23
horvát	—	1	1	változó	—	3	3
német	8	10	18	Elégtelen osztályzatú tanulók száma			
francia	1	—	1	magyar	—	2	2
				kisdédóví gya- korlat	—	1	1

A ref. tanítóképző-intézetekben:

	Az intézet megnevezése		Összegezés		Az intézet megnevezése		Összegezés
	Debrecen	Nagykőrös			Debrecen	Nagykőrös	
Tanulók száma	181	139	320	Kimaradt tanulók	1	6	7
I. o.	41	42	83	Elhunyt tanulók .	—	—	—
II. o.	41	35	76	Magaviselet			
III. o.	32	24	56	példás	160	130	290
IV. o.	39	25	64	jó	18	3	21
V. o.	28	13	41	szabályszerű . .	2	—	2
Vallás				kev. sz.-szerű .	—	—	—
róm. kath. . . .	1	2	3	Szorgalom			
gör. kath. . . .	1	—	1	dicséretes . . .	89	17	106
ref.	178	135	313	kellő	48	67	115
ág. ev.	1	2	3	változó	43	43	86
Anyanyelv				csekély	—	6	6
magyar	180	139	319	Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma			
német	1	—	1	magyar	6	7	13
Nyelvismeret				német	2	7	9
német	1	—	1	történelem . . .	2	1	3
Szülők foglalkozása				földrajz	1	—	1
pap, tanár, tto .	37	31	68	mennyiségtan .	3	11	14
közalkalmazott .	35	35	70	term.-rajz-kémia	1	6	7
földmives	46	32	78	fizika	2	—	2
iparos	41	15	56	gazdaságtan . .	—	2	2
kereskedő	2	14	16	nevelés-tanítást.	—	3	3
katona, csendőr	10	—	10	ének	8	6	14
altiszt, szolgáló	7	—	7	zene	13	9	21
egyéb	3	12	15	orna	4	—	4
				írásb. dolg. kül. alakja	—	3	3
				kézimunka . . .	1	—	1

A ref. tanítónőképző-intézetekben:

	Az intézet megnevezése				Összegezés		Az intézet megnevezése				Összegezés
	Debrecen	Kecskemét	Nyiregyháza	Pápa			Debrecen	Kecskemét	Nyiregyháza	Pápa	
Tanulók száma	189	203	42	148	582	Kimaradt tanulók	7	7	2	5	21
I. o.	40	41	42	41	164	Elhunyt tanulók .	—	—	—	—	—
II. o.	40	44	—	43	127						
III. o.	43	44	—	33	120						
IV. o.	34	37	—	14	85	Magaviselet :					
V. o.	32	37	—	17	86	példás	182	189	40	139	550
Vallás :						jó	—	7	—	4	11
róm. kath.	—	2	—	5	13	szabályszerű .	—	—	—	—	—
gör. kath.	—	—	—	1	—	kevébbé	—	—	—	—	—
ref.	180	191	35	105	511	szabályszerű	—	—	—	—	—
ág. ev.	5	9	1	20	35	Szorgalom :					
unit.	—	—	—	1	1	dicséretes	74	178	18	74	344
izr.	2	3	—	9	14	kellő	77	8	17	63	165
Anyanyelv :						változó	31	9	5	6	51
magyar	189	203	42	148	582	csekély	—	1	—	—	1
német	—	—	—	—	—	Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma					
Nyelvismeret :						magyar	7	8	—	—	15
tót	2	1	—	—	3	német	—	1	—	—	1
szerb	—	1	—	—	1	történelem	2	6	—	—	8
német	11	14	—	7	32	földrajz	1	1	—	—	2
oláh	—	3	—	—	3	mennyiségtan	2	2	—	—	4
francia	—	1	—	—	1	természetrajz	—	—	—	—	—
angol	—	1	—	—	1	kémia	1	2	—	1	4
olasz	—	—	—	—	—	fizika	—	1	—	—	1
holland	—	5	—	—	5	neveléstan, tanítástan	1	1	—	—	2
Szülők foglalkozása :						zene	—	1	—	—	1
pap, tanár, ttó	59	87	18	65	229	írásbeli dolg.	1	—	—	—	1
közalkalmazott	68	75	7	19	169	testtan	—	1	—	—	1
földmives	14	12	5	19	50						
iparos	17	13	3	8	41						
kereskedő	6	10	7	11	34						
katona, csendőr	—	—	1	5	6						
altiszt, szolgáló	22	—	—	3	25						
egyéb	3	6	1	18	28						

Az evang. tanítóképző-intézetekben:

	Az intézet megnevezése		Összegezés		Az intézet megnevezése		Összegezés
	Miskolc	Sopron			Miskolc	Sopron	
Tanulók száma	209	131	340	Kimaradt tanulók	3	3	6
				Elhunyt tanulók	—	—	—
I. o.	45	33	78	Magaviselet			
II. o.	41	29	70	példás	175	102	277
III. o.	44	30	74	jó	29	26	55
IV. o.	41	22	63	szabályszerű	2	—	2
V. o.	38	17	55	k.-szabályszerű	—	—	—
Vallás				Szorgalom			
róm. kath.	75	—	75	dicséretes	14	3	17
gör. kath.	7	—	7	kellő	67	71	138
ref.	78	—	78	változó	102	53	155
ág. ev.	49	131	180	csekély	23	1	24
Anyanyelve				Elégtelen osztályzatot nyert tanulók száma			
magyar	209	131	340	magyar	17	—	17
német	—	—	—	német	3	—	3
Nyelvismeret				történelem.	6	4	10
tót	13	4	17	földrajz	8	3	11
horvát	2	2	4	menyiségktan	16	9	25
német	5	36	41	term.-r. és kémia	4	1	5
francia	—	1	1	fizika	5	4	9
Szülők foglalkozása				gazdaságtan	3	—	3
pap, tanár, ttó.	15	34	49	nev. és tanítást.	3	4	7
k.-alk. és más ért.	31	9	40	lélektanés logika	1	—	1
földmives	24	36	60	ének	1	3	4
iparos	62	26	88	zene	6	12	18
kereskedő	23	8	31	írásbeli dolg. k.	—	4	4
katona, csendőr,				alakja	—	2	2
tiszt, altiszt	11	—	11	hittan	—	2	2
altiszt v. szolga	32	11	43	kézimunka	—	2	2
egyéb	11	7	18				

Az evang. tanítónőképző-intézetben:

	Az intézet megn.			Az intézet megn.	
	Szarvas	Összegezés		Szarvas	Összegezés
Tanulók száma	156	156	Kimaradt tanulók száma	9	9
I. o.	42	42	Elhunyt tanulók	—	—
II. o.	39	39			
III. o.	39	39	Magaviselet :		
IV. o.	22	22	példás	145	145
V. o.	14	14	jó	2	2
			szabályszerű	—	—
Vallás :			Szorgalom :		
róm. kath.	18	18	dicséretes	57	57
gör. kath.	2	2	kellő	62	62
ref.	17	17	változó	24	24
ág. ev.	118	118	csekély	4	4
izr.	1	1			
Anyanyelv :			Elégtelen osztályzatot nyert tanulók		
magyar	156	156	magyar	2	2
német	—	—	német	2	2
Nyelvismeret :			történelem	5	5
tót	8	8	természetr., kémia	2	2
német	14	14	lélektan	1	1
olasz	1	1	ének	2	2
			testtan	1	1
Szülők foglalkozása :					
pap, tanár, tto	56	56			
közalkalmazott	49	49			
földmives	8	8			
iparos	9	9			
kereskedő	9	9			
katona, csendőr	4	4			
altiszt, szolgáló	4	4			
egyéb	17	17			

Az orsz. izr. tanítóképző-intézetben:

	Az intézet megn.	Összegezés		Az intézet megn.	Összegezés
	Bpest VIII.			Bpest VIII.	
Tanulók száma	128	128	Kimaradt tanulók száma	5	5
I. o.	26	26	Elhunyt tanulók	—	—
II. o.	29	29	Magaviselet :		
III. o.	23	23	példás	120	120
IV. o.	25	25	jó	3	3
V. o.	25	25	szabályszerű	—	—
Vallás :			Szorgalom :		
róm. kath.	—	—	dicséretes	22	22
izr.	128	128	kellő	60	60
Anyanyelv :			változó	41	41
magyar	128	128	Elégtelen osztályzatot nyert tanulók		
Nyelvismeret :			német	1	1
tót	—	—	történelem	1	1
német	14	14	menyiségtan	7	7
francia	1	1	fizika	1	1
Szülők foglalkozása :			ének	10	10
pap, tanár, tó	17	17	zene	6	6
közalkalmazott	28	28	hittan	7	7
iparos	28	28			
kereskedő	35	35			
altiszt, szolga	8	8			
egyéb	12	12			

A tanulók száma. — A tanítóképző-intézetekben: I. o. 729, II. o. 730, III. o. 713, IV. o. 557, V. o. 498, összesen 3227; tanítónőképző-intézetekben: I. o. 1278, II. o. 1169, III. o. 935, IV. o. 735, V. o. 671, összesen 4788; tanító- és tanítónőképző-intézetekben: I. o. 2007, II. o. 1899, III. o. 1648, IV. o. 1292, V. o. 1169; összesen 8015. — Az óvónőképző-intézetekben: I. o. 97, II. o. 111, III. o. 54, összesen 262.

A tanulók vallása. — A tanítóképző-intézetekben: róm. kath. 2090, gör. kath. 85, gör. kel. 3, ref. 643, ev. 278, unit. 2, izr. 128; a tanítónőképző-intézetekben: róm. kath. 3546, gör. kath. 98, gör. kel. 12, ref. 780, ev. 267, unit. 4, izr. 81. — Az óvónőképző-intézetekben: róm. kath. 188, gör. kath. 3, gör. kel. 2, ref. 55, ev. 12, unit. 1, izr. 1.

A tanulók anyanyelve. — A tanítóképző-intézetekben: magyar 3169, német 52, horvát 4, szerb 1, bolgár 1; a tanítónőképző-intézetekben: magyar 4739, német 39, horvát 10. — Az óvónőképző-intézetekbe: magyar 262.

A tanulók nyelvismerete. — A tanítóképző-intézetekben a magyaron kívül beszül: tótul 50, szerbül 5, horvátul 11, németül 219, románul 6, franciául 4, angolul 2, olaszul 1, ruténül 1, csehül 1, bolgáruul 1; a tanítónőképző-intézetekben a magyaron kívül beszél: tótul 31, szerbül 6, horvátul 28, németül 524, románul 6, franciául 32, angolul 8, olaszul 2, hollandul 8. — Az óvónőképző-intézetekben magyaron kívül beszél: tótul 1, szerbül 4, horvátul 1, németül 35, franciául 1.

A tanulók szüleinek foglalkozása. — A tanítóképző-intézetekben: pap, tanár, tanító: 485, közalkalmazott és más értelmiségi: 695, földműves (önálló gazda, gazd. alkalmazott) 640; iparos, ipari alkalmazott: 677, kereskedő, keresk. alkalmazott: 269, katona, csendőr, rendőr: 64, altiszt, szolgál: 152, egyéb: 265; a tanítónőképző-intézetekben: pap, tanár, tanító: 1072, közalkalmazott s más értelmiségi: 1885, földműves: 391, iparos: 485, kereskedő: 289, katona, csendőr: 170, altiszt, szolgál: 118, egyéb: 380. — Az óvónőképző-intézetekben: pap, tanár, tanító: 77, közalkalmazott: 116, földműves: 14, iparos: 27, kereskedő: 8, katona, csendőr: 7, altiszt, szolgál: 1, egyéb: 12.

Kimaradt és elhunyt tanulók száma. — A tanítóképző-intézetekben kimaradt: 72, elhunyt 3, a tanítónőképző-intézetekben kimaradt: 144, meghalt: 2. — Az óvónőképző-intézetekben kimaradt: 6.

A tanulók magaviselete: — A tanítóképző-intézetekben példás: 2472, jó: 605, szabályszerű: 75; a tanítónőképző-intézetekben példás: 4439, jó: 201, szabályszerű: 2. — Az óvónőképző-intézetekben példás: 251, jó: 5.

A tanulók szorgalma. — A tanítóképző-intézetekben dícséretes: 622, kellő: 1499, változó: 948, csekély: 83; a tanítónőképző-intézetekben dícséretes: 2723, kellő: 1614, változó: 289, csekély: 16. — Az óvónőképző-intézetekben dícséretes: 138, kellő: 93, változó: 23, csekély: 2.

Elégtelen osztályzatot kapott tanulók száma. — A tanító-képző-intézetekben elégtelen osztályzatot kapott magyarból 140, németből 116, történelemből 72, földrajzból 40, mennyiségtanból 219, természettan-kémiából 50, fizikából 49, gazdaságtanból 20, nevelés-tanítástanból 25, lélektanból 16, rajzból 15, énekből 78, zenéből 94, alkotmánytanból 7, test-élettanból 13, neveléstörténetből 6, szervezettanból 3, hittanból 12, testgyakorlatból 8, kézimunkából 3, írásbeli dolgozatok külső alakjából 24. — A tanító-nőképző-intézetekben elégtelen osztályzatot kapott magyarból 114, németből 38, történelemből 48, földrajzból 17, mennyiségtanból 68, természettan-kémiából 33, fizikából 20, gazdaságtanból 2, nevelés-tanítástanból 3, lélektanból 3, rajzból 3, énekből 22, zenéből 10, test-élettanból 5, testgyakorlatból 1, kézimunkából 2, tanítási gyakorlatból 1, szépírásból 1, egészségtanból 1 és írásbeli dolgozatok külső alakjából 5. — Az óvónőképző-intézetekben elégtelen osztályzatot kapott magyarból 3, énekből 1, zenéből 2, testgyakorlatból 1, kézimunkából 1 és kiseddóvási gyakorlatból 1.

d) Kiadott tanítói oklevelek száma.

Tanítói oklevelet nyertek:

az *állami tanítóképző-intézetekben*: Baja 24, Budapest 38, Csurgó 27, Jászberény 18, Kiskunfélegyháza 26, Kőszeg —, Nyíregyháza 29, Pápa 34, Sárospatak 29 = összesen 225, 46·9%;

az *állami tanítónőképző-intézetekben*: Budapest II. 38, Budapest VII. 77, Cinkota 29, Győr 32 = összesen 176, 26·2%;

a *róm. kath. tanítóképző-intézetekben*: Eger 27, Esztergom 28, Győr 18, Kalocsa 23, Pécs 13, Szeged 29 = összesen: 138, 28·8%;

a *róm. kath. tanítónőképző-intézetekben*: Budapest IV. 48, Budapest IX. 40, Debrecen 19, Dombóvár —, Eger 40, Esztergom 28, Győr —, Kalocsa 28, Kecskemét 22, Kiskunfélegyháza 22, Kiszvárd 23, Kőszeg 17, Miskolc —, Pápa 17, Pécs 20, Sopron (orsolyák) 15, Sopron (Megváltó leányai) 18, Szeged 25, Veszprém 21 = összesen: 403, 59·9%;

a *ref. tanítóképző-intézetekben*: Debrecen 35, Nagykőrös 15 = összesen: 50, 10·4%;

a *ref. tanítónőképző-intézetekben*: Debrecen 32, Kecskemét 32, Nyíregyháza —, Pápa 16 = összesen: 80, 12%;

az *ág. hitv. ev. tanítóképző-intézetekben*: Miskolc 32, Sopron 13 = összesen 45, 9·4%;

az *ág. hitv. ev. tanítónőképző-intézetben*: Szarvas 13, 1·9%;

az *orsz. izr. tanítóképző-intézetben*: Budapest 21, 4·5%.

Tanítóképző-intézetekben kiadott oklevelek száma 479, amiből állami intézetekre esett 225 — 46·9%, hitfelekezetek által fenntartott intézetekre 254 — 53·1%.

Tanítónőképző-intézetekben kiadott oklevelek száma 672, amiből állami intézetekre esett 176 — 26·2%, hitfelekezetek által fenntartott intézetekre 496 — 73·8%.

Az 1928/29. isk. évben kiadott tanítói oklevelek végső száma 1151.

5. A tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézeteknél működő tanárok, tanítók tudományos és irodalmi tevékenysége.

a) *Tudományos és költői munkák írói:* Kiss József, dr. Kenyeres Elemér, Molnár Oszkár, dr. Frank Antal, dr. Szemere Samu, dr. Papp Ferenc, Tóth Ferenc, dr. Radnai Oszkár, Barcsai Károly, Benkóczy Emil, dr. Veress István, dr. Ecsedi István, Lechnitzky Gyula, dr. Nagy József, Fekete József, Váradi József.

b) *Zeneírók:* Sarudy Ottó, Kovács Dezső, dr. Kosáry János, Waidits Károly.

c) *Tan- és vezérkönyvírók:* Móczár Miklós, Jaloveczky Péter, özv. Gerencsér Istvánné, Sarudy Ottó, dr. Novy Ferenc, Molnár Oszkár, Lux Gyula, Drozdy Gyula, Mesterházy Jenő, Nagy Ferenc, Tóth Mihály, Bodor Dénes, Gergely Ferenc, Kaposi Károly, Maurer Mihály, Szkalka Lajos, Vadász Zoltán, Straub Ferenc, Váradi József, Éber Rezső, Brunovszky Rezső, dr. Tóth Antal, Ferenczi István, Gergely Ferenc, Kovács Dezső, Homor Imre, Németh Imre.

d) *Ifjúsági írók:* Pohárnik Jenő.

e) *Hirlapírók:* dr. Mandola Aladár, Téger Béla.

f) *Szerkesztők és szerkesztő-bizottsági tagok:* dr. Kenyeres Elemér, Molnár Oszkár, Németh Sándor, Grynacus Ida, Drozdy Gyula, Váradi József.

g) *Tudományos intézmények, társaságok és egyesületek tagjai:*

Az Orsz. Közoktatási Tanács tagjai: Drozdy Gyula, Lux Gyula, Párvy Endre előadó tanácsos, Tabódy Ida, Mészáros Jenő előadó tanácsos, Wagner János.

Az Orsz. Tankönyvügyi Bizottság tagja: Lux Gyula, előadó.

A Magyar Paedagogiai Társaság rendes tagjai: Lechnitzky Gyula, dr. Frank Antal, Molnár Oszkár, Váradi József, Woyciechowskyné dr. Lajos Mária, Lux Gyula, Drozdy Gyula, dr. Szemere Samu.

A Magyar Filozófiai Társaság tagjai: dr. Frank Antal, dr. Szemere Samu, dr. Kenyeres Elemér.

A Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektanítási Társaság tagjai: Brunovszky Rezső, dr. Frank Antal, Szalatsy Richárd, Répay Dániel főtitkár, Barcsai Károly, Vadász Zoltán, dr. Kenyeres Elemér.

A Magyar Társadalomtudományi társaság tagjai: Drozdy Gyula, dr. Frank Antal, Lux Gyula, Váradi József.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság tagjai: Dr. Timár Kálmán.

A Magyar Pszichológiai Társaság tagjai: Drexler István, dr. Timár Kálmán.

A Magyar Néprajzi Társaság tagjai: dr. Timár Kálmán, Vadász Zoltán.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság tagjai: dr. Timár Kálmán.

A Kir. Magyar Természettudományi Társulat tagjai: Brunovszky Rezső, Desics József, Flóra Sándor, Kiss Á. József, Stich Nándor, Szilágyi János, Drózdly Gyula, Éber Rezső, Frigyes Béla, Jaloveczky Péter, Lux Gyula, Kövessy Jenő, Straub Ferenc, dr. Sós Ernő.

A Szent István-Társulat Tankönyvszerkesztő Bizottságának tagjai: dr. Becker Vendel, vitéz Székely Pál, Straub Ferenc.

A Kath. Tanügyi Tanács tagjai: Homor Imre, Szkalka Lajos, vitéz Székely Pál, dr. Becker Vendel.

Az Orsz. Kath. Nőszövetség tagja: Berényi Irén.

Az Aquinói szt. Tamás-Társaság tagja: dr. Frank Antal.

A Mária Dorothea Egyesület tagja: dr. Frank Antal.

A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének tagjai: Berényi Irén, Grynaeus Ida.

Az Orsz. Cecilia Egyesület tagja: Szendrei Imre vál. tag.

Az Erzsébet Népakadémia tagjai: Nagy Ferenc igazgatósági tag, Váradi József igazg. tag.

A Népfőiskolai Széchenyi Szövetség tagjai: Német Sándor társelnök, Váradi József szövetség-tanácsi igazgató.

A Rajztanárok Orsz. Egyesületének tagjai: Tscheik Ernő vál. tag, Farkasdy Zoltán.

A Magyar Gyorsírók Orsz. Egyesületének tagja: Schwartz Károly vál. tag.

Az Eötvös Loránd Matematikai és Fizikai Társulat tagjai: dr. Sós Ernő, Kiss József.

Az Orsz. Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság tagjai: Váradi József, Pohárnik Jenő.

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat tagjai: Dr. Szemere Samu igazg. és vál. tag, dr. Csech Arnold.

6. A tanító- és tanítónőképző-intézetek belső élete.

a) *Az 1928/29. iskolai évben a neveléstudományból feladott tanítóképesítő-vizsgálati írásbeli tételek.*

A testnevelés nemzeti jelentősége. A népiskola feladata és eljárásai módja a gyermek egészségének, testi és lelki fejlődésének előmozdítása terén (Baja áll.). — Növendékeink tanulmányozásának szükségessége, módjai és eszközei (Budapest I. ker.). — A testnevelés és a levente-mozgalom jelentősége a magyar jövő szempontjából (Curgó áll.). — Hogyan neveljük a gyermeket vallásosságra (Debrecen ref. tkp.). — A jó olvasmányok és a jó

könyvek miként használhatók fel a népiskolai nevelés szolgálatában (Eger rk. tkp.). — A hazaszeretet felkeltésének lehetőségei az elemi népiskola I. és II. osztályának beszéd- és értelemgyakorlati anyagában (Esztergom rk. tkp.). — A tanító önművelésének szükségessége, irányai, módjai, a tanítás művésziességének céljából (Győr rk. tkp.). — Hogyan készülök a tanításomra? (Jászberény áll.). — Kalocsa r. t. város népoktatásügye különös tekintettel az 1921. évi XXX. tc.-re (Kalocsa rk. tkp.) — A szemléltetési eszközök jelentősége és szerepe a tanítói eljárásban általában és a különböző tantárgyak körében (Kiskunfélegyháza áll.). — Hogyan és különösen mely tárgyak keretében szolgálhatom a magyar integritás gondolatát a népiskolában? (Miskolc ev.). — Hogyan készülök tanításaimra? (Nagykőrös ref.). — Az eszméletetés és cselekedtetés értéke a nevelésben és oktatásban (Nyiregyháza áll.). — Mely erények meggyökereztetésére és gyakorlására nyújt alkalmat az iskolai élet? (Pápa áll.). — Milyen nehézségek akadályozzák a tanítói tekintély kialakulását és hogyan fogja ezeket leküzdeni? (Pécs rk.). — A kezdő tanítók gyakoribb hibái a tanításban (Sárospatak áll.). — Miféle főbb belső és külső egyéni tulajdonságokkal kell rendelkeznie a falusi tanítónak, hogy hivatását betölthesse? (Sopron ev.). — Mennyivel juttat közelebb a testi nevelés a tökéletesebb emberhez? (Szeged rk. tkp.)

A szoktatás szerepe a nevelésben (Budapest II. ker.). — Mely elvek irányítják a vallásos és nemzeti nevelést? (Budapest IV. ker.). — Mik a legkedvezőbb alkalmak a gyermekek megismerésére és hol vesszük az így szerzett ismereteknek hasznát? Hogyan állíthatjuk a népiskolát a nemzeti eszme szolgálatába? (honosító); Melyek a nyilvános iskolázás szociális előnyei? (honosító); Bárá Eötvös József jelentősége (honosító) (Budapest VII. ker.). — A különböző pedagógiai irányokat miként foglalom majd tökéletes egységbe a célok és eszközök szempontjából? (Budapest IX. ker.). — Mely erényekre van a mai társadalomnak szüksége és hogyan neveltem azokra tanítványaimat? (Debrecen rk. ttónó). — A fegyelmezés módjai, eszközei hajdan és ma (Debrecen ref. ttónó). — Milyen eszközöket használok fel arra, hogy a szülői házat az iskolával minél szorosabb kapcsolatba hozzam? (Eger rk. ttónó). — Hogyan tárgyaljuk tartalmi szempontból a különböző irányú olvasmányokat? (Esztergom rk. ttónó). — A nyilvános iskolázás hatása a jellemalakulásra (Győr áll.). — A gyermekhazugságok okai és azok orvoslása (Kalocsa rk. ttónó). — Melyek azok az elvek, melyeket a beszéd- és értelemgyakorlatok tanításánál figyelembe kell vennünk, ha követni akarjuk az új Tantervet, mely e tárgy beszéd- és fogalmazási készséget fejlesztő, valamint kedélynevelő és erkölcsnemesítő fontosságát emeli ki a túlzott ismeretszerzéssel, a pusztá értelemfejlesztéssel? (Kecskemét rk. ttónó). — Hogyan értékesítjük a gyermek szereplési ösztönét tanításunkban? (Kecskemét ref. ttónó). — Az illusztratív rajz szerepe és fontossága a népiskola tantárgyainál (Kiskunfélegyháza rk. ttónó). — A szociális érzületre való nevelés fontossága

a népiskolában (Kisvárdai rk. ttónő). — Mit kíván a csonka haza a népnevelőtől? (Kőszegi rk. ttónőképző). — Mi a jelentősége mostani körülményeink között a magyar nyelv tanításának a népiskolában, hogyan igyekezzünk célunk elérésére? (Pápai rk. ttónő). — Elemi oktatásunk állami szervezése (Pápai ref. ttónő). — Módszeres eljárásom elvei a tanításban (Pécsi rk. ttónő). — A gyermek érdeklődésének biztosítása az elemi iskolában (Szarvasi ev.). — Hogyan szoktassuk a népiskolai gyermeket önuralomra? (Soproni Megváltó). — Milyen tanítónő jó kertésze a reábizott gyermekeknek? (Soproni Orsolyák). — A kirándulások a testnevelés, a kedélyképzés és az értelemfejlesztés szolgálatában (Szegedi rk. ttónő). — Az önismeretre való nevelés fontossága és módja (Veszprémi rk. ttónő).

b) Az 1928/29. iskolai évben a magyar nyelv és irodalom köréből feladott tanítóképesítő-vizsgálati írásbeli tétel.

A nő szerepe Az ember tragédiájában (Bajai áll.). — Arany János jelentősége és egyénisége költészetének tükrében (Budapesti I.). — A romantikus kor hazafias költészete (Csurgyói áll.). — Népszerű előadás a bibliafordítókról, különösbbe Károlyi Gáspárról (Debreceni ref. tkp.). — A magyar mese- és mondavilág feldolgozásai műköltészetünkben (Egeri rk. tkp.). — Nagy magyar írók nevelőhatása kortársaikra (Esztergomi rk. tkp.). — Az irányregény a magyar irodalomban (Győri rk. tkp.). — Arany János egyénisége költészetének tükrében (Jászberényi áll.). — A kalocsai és a kalocsavidéki nép nyelve (Értekezés megfigyelés alapján). (Kalocsa rk. tkp.). — Petőfi Sándor világnézete költészetének tükrében (Kiskunfélegyházi áll.). — A magyar könyv, a magyar irodalom, a magyar tanító (Miskolci ev.). — Remekíróink a népiskolában: 1. Mit kíván a Tanterv? 2. Miért kell a remekírókat már a népiskolában megismertetni? (Nagykőrösi ref. tkp.). — A romantikus kor hazafias költészete (Nyiregyházi áll.). — A magyar regényirodalom fejlődésének történelmi vázlatja (Pápai áll.). — Gárdonyi Géza és a magyar falu (Pécsi rk. tkp.). — Tompa Mihály egyénisége költészetének tükrében (Sárospataki áll.). — Petőfi egyénisége költészetének tükrében (Soproni ev.). — A legújabb kor regényirodalma (Szegedi rk. tkp.).

A ballada fejlődése különös tekintettel Arany János balladaira (Budapesti II. ker.). — Híres eposzaink nőalakjai (Budapesti IV. ker.). — Petőfi Sándor lírai költészetének tárgyköre. Magyar jellemvonások Arany János Toldijának személyében (honosító). Magyar vonások Toldi Miklós jellemében. Történelmünk kimagasló alakjai költészetünkben (honosító) (Budapesti VII. ker.). — Madách: Az ember tragédiája (Budapesti IX. ker.). — A regény történelmi fejlődése (Debreceni rk. ttónő). — Lírai költészetünk a XIX. század II. felében (Debreceni ttónő). — Az 1848–49. szabadságharcot követő elnyomatás korának költészete és az irredenta költészet (Egeri rk. ttónő). — Fejtse ki a világháború és az irredentizmus költészetének hivatását (Esztergomi rk. ttónő). —

Petőfi Sándor családi vonatkozású költeményei (Győr áll.). — A nép a magyar irodalomban, néhány jellegzetes népies alak bemutatásával (Kalocsa rk. ttónó). — Búcsúbeszéd 1. Az ismétlőiskolából kilépő fiúosztály előtt (Kecskemét rk. ttónó). — Tompa Mihály egyénisége lírája tükrében (Kecskemét ref. ttónó). — Gárdonyi korfestő művészete történelmi regényeiben (Kiskunfélegyháza rk. ttónó). — A magyar dráma fejlődése (Kisvárdá rk. ttónó). — Záróbeszéd az iskolai év végén az elemi iskola IV. osztályú növendékeinek (Kőszeg rk. ttónó). — Nemzeti hőseink szerepe költészetünkben (Pápa rk. ttónó). — Eötvös József br. mint a magyar nemzet tanítómestere (Ref. tanítónő Pápa). — Arany balladáinak jellemzése (Pécs rk. ttónó). — A magyar drámairodalom fejlődése (Szarvas ev.). — Az alföld rajza Petőfi költészetében (Sopron Megváltó). — A hazafias óda fejlődése a nemzeti költészet virágában (Sopron Orsolyák). — Mikes Kelemen az odaadó hűség örök eszményképe. A törökországi levelek alapján (Szeged rk. ttónó). — Nagy költőink és íróink gyermeki tiszteletének és szeretetének megnyilatkozása műveikben (Veszprém rk. ttónó).

7. Tanítóképző-intézeti tanárképzés.

1. Tanítóképző-intézeti tanárjelöltek didaktikai gyakorlatai a bpesti I. ker. áll. ttóképző-intézetben történtek. Az Apponyi-Kollégium szakvezető tanárai az 1928/29. isk. évben a következők voltak: Dékány István (filozófia), Éber Rezső (fizika, matematika), dr. Frank Antal (pedagógia), dr. Gulden Jenő (hegedű), dr. Gyulai Ágost (magyar, német, latin), dr. Kádár Levente (közgazdaságtan), dr. Koszó János (német nyelv), dr. Madzsar Imre (történelem), Quint József (pedagógia), Sztankó Béla (zenemódszer), Zalánfi Aladár (zene), Zsirai Miklós (magyar nyelv). — A didaktikai gyakorlatokban a következő I. éves tanárjelöltek vettek részt: Bárdos György (ének-zene), Galló Pál (történelem, magyar), Jurassa E. Medárd (természettan-mennyiségtan), Králik Jenő (ének-zene), Lenkei István (német, magyar nyelv), Móricz István (mennyiség-termesztan), Vikár Sándor (ének, zene). — II. éves tanárjelöltek voltak a következők: Bartók Miklós (magyar nyelv, történelem), Cser János (filozófia, pedagógia), Jankovits Miklós (filozófia, pedagógia), Szakál János (filozófia, pedagógia).

2. A nő-tanárjelöltek gyakorlati kiképzése a bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben történt. Az Apponyi-Kollégium szakvezető tanárai az 1928/29. isk. évben voltak: Fehér Aranka (magyar), dr. Novy Ferenc (magyar, német), Bertha Mária (természettan-vegytan), Jaloveczky Péterné (természettan-vegytan), Kiss József (mennyiségtan-fizika), Riesz Janka (mennyiségtan-fizika), dr. Radnai Oszkár (magyar), dr. Zsindely Katalin (történelem-alkotmánytan), Molnár Oszkár (filozófia-pedagógia). A didaktikai gyakorlatokban a következő I. éves tanárjelöltek vettek részt: Drgon Josefina (magyar-német), Kerner Ilona (vegytan-természettan), Konecz Erzsébet (fizika-mennyiségtan), Schmidt Ilona (meny-

nyiségtan-fizika), Szarvas Teréz (növénytan-állattan-vegytan) és Taraszovits Ilona (történet-magyar). A II. éves tanárjelöltek voltak: Blechl Éva (német-magyar), Molnár Viktória (magyar-történet), Mayer Borbála (pedagógia-filozófia) és Stefan Katalin (mennyiségtan-fizika).

8. Kisebbségi tanfolyamok.

1. Baja áll. tanítóképző-intézet. *Horvát* nyelvi tanfolyam I.—V. oszt. tanulói számára. A tanítást óraadói minőségben Jász Antal nyug. tanító végezte.

2. Bpest, I. ker. áll. tanítóképző-intézet. *Tót* nyelvi tanfolyam az I.—V. oszt. tanulói számára. A tanítást óraadói minőségben Pázmán József középiskolai tanár látta el. — *Német* nyelvi tanfolyam, melyen a tanulók két csoportban (I—II., III—V. o.) vettek részt. A tanítást Lux Gyula intézeti tanár látta el.

3. Bpest, II. ker. áll. tanítónőképző-intézet. *Tót* nyelvi tanfolyam az I—V. o. tanulói számára. A tanítást óraadói minőségben Pázmán József középisk. tanár látta el. — *Német* nyelvi tanfolyam az I—V. oszt. tanulói számára négy csoportban. A tanfolyam órát Kádár Ilona és Lechnitzky Gyula intézeti tanárok látták el.

4. Bpest, VII. ker. áll. tanítónőképző-intézet. *Szerb* nyelvi tanfolyam az I—V. o. tanulói számára. Tanított óraadói minőségben Kozlik Lajos máv. intéző.

5. Győr, áll. tanítónőképző-intézet. *Német* nyelvi tanfolyam az I—V. o. tanulói számára. A tanítást Grész Ernő és Skersil Mária intézeti tanárok végezték.

6. Győr, róm. kath. tanítóképző-intézet. *Német* nyelvi tanfolyam 12 tanuló részvételével. A tanítást heti 2 órában Kuster Béla intézeti tanár végezte.

7. Pécs, rk. tanítóképző-intézet. *Német* nyelvi tanfolyam I—V. oszt. tanulói számára. A tanítást óraadói minőségben Schobert József polg. isk. tanár látta el.

8. Sopron, evang. tanítóképző-intézet. *Német* nyelvi tanfolyam az I—V. o. tanulói számára két csoportban (I—II., III—V.). A tanítást Hamar Gyula igazgató és Mechle József intézeti tanár látta el.

9. Tanfolyamok tanárok és gyakorló-iskolai tanítók számára.

1. Tanfolyamok szempontjából az 1928/29. isk. év kiemelkedő eseménye volt a vall. és közokt. miniszter úrnak 840—05—11/1929. sz. a kelt rendeletével áll. tanító- és tanítónőképző-intézeti tanárok számára 1929 márc. 20—30. napjain a tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézetben rendezett tanfolyam. A tanfolyamon 17 természetrajz-szakos tanár vett részt, kik a tanfolyam tartama alatt az intézetben ellátást kaptak. A tanfolyam előadói voltak: dr. Verzár Frigyes debreceni egyetemi tanár, aki kísérletekkel kapcsolatosan ismertette az ingerfolyamatra vonatkozó kutatásai-

nak eredményeit; dr. Hankó Béla, az intézet egyik igazgatója, dr. Scherffel Aladár, dr. Soó Rezső és dr. Müller Sándor, akik a zoológia, botanika és kémia köréből tartottak előadásokat. Quint József, a bpesti I. ker. áll. tanítóképző-intézet volt igazgatója pedig a biológiai gyakorlatok végzéséről, a természeti és gazdasági ismeretek tanításának módjáról folytatott a tanfolyamon részvett tanárokkal megbeszéléseket. A tanfolyam egyébként tanulságos kirándulásokkal volt összekötve.

2. A közokt. miniszter 883—05—22/929. sz. a. kelt rendeletével a népisk. tanterv szellemének megismertetése, az újabb módszeres eljárások elsajátítása és a 883—05—11/929. számú rendelettel szervezett tanítói szemináriumok részére előadók képzése céljából 1929. évi július 1-től 6-áig a bpesti I. ker. áll. tanítóképző-intézetben tanító- és tanítónőképző-int. tanárok és gyakorlóiskolai tanítók számára tanfolyamot rendezett. Résztvett az áll. és hitfelekezeti tanító- és tanítónőképzők részéről 57 igazgató, tanár és gyakorló-iskolai tanító. Az előadók a következő népisk. tárgyak módszerével foglalkoztak: beszéd- és értelemgyakorlatok, olvasmány- és költeménytárgyalás, fogalmazás, helyesírás és nyelvi magyarázat, számolás-mérés, földrajz, természeti- és gazd. ismeretek. A módszeres fejtegetéseket megbeszélések és gyakorlati tanítások kísérték. A tanfolyamot dr. Frank Antal igazgató-helyettes vezette. Előadói pedig rajta kívül Drozdy Gyula gyakorlóisk. tanító és Stelmár László székesfővárosi gyakorlóiskolai tanító voltak.

A romániai tanítóképzés.

Románia oktatásügyében aránylag a tanítóképzésre helyezi a legnagyobb súlyt. Az 1930-ik évi közoktatásügyi költségvetés indokolásában közli a közokt. miniszter, hogy amíg az államkincstár egy elemi iskolai tanulóra évente 1703 leit (kb. 59 pengő), egy középiskolai tanulóra 6646 leit (229 pengő), egy egyetemi hallgatóra 16.882 leit (570 pengő) költ, addig egy tanítóképzői növendék évente 24.525 lejbe (846 pengő), egy okleveles tanító-jelölt pedig átlag 171.666 lejébe (kb. közel 6.000 P) kerül a román államnak, mert a véglegesítésnél a jelölteknek körülbelül 25%-a kiesik.

A romániai tanítóképzés kifejezetten állami tanítóképzés. Az 1927/28. isk. évben Romániában, beleértve a megszállt területeket is, összesen 114 tanító- és tanítónőképzőintézet működött, amiből 101 volt az állami intézet, és pedig 60 tanító- és 41 tanítónőképző. Nem állami intézetek, egy kivételével, csak Erdélyben voltak. Róm. kath. magyar tannyelvű intézet működött 5, ref. magyar 2, róm. kath. német 2 és evang. német 3. Magyar tannyelvű intézeteken azonban nem az olyat kell érteni, melynek tanítási nyelve a magyar. A magyar tannyelvűnek nevezett felekezeti tanítóképzőkben nemcsak a tanterv, hanem a részletes tananyag- és óra-beosztás is azonos az államiakkal, azzal a különbséggel, hogy a

magyar nyelvet és irodalmat is taníthatják. A román nyelvet, Románia földrajzát, történelmét és legtöbb helyen alkotmánytanát is *kizárólag* csakis román nyelven szabad tanítani. A különböző képesítő-vizsgálatokon, amikor románnyelvű írásbeli vizsgálat van előírva, ugyanakkor a felek. képzők növendékei magyar-nyelvű írásbelit is készítenek.

A 60 áll. tanítóképző-intézetnek az 1927/28. isk. évben 16.199 tanulója volt s a tanárok száma elérte a 995-at. Ugyanezen adatok a 41 áll. tanítónőképzőben így alakultak: leánytanulók száma volt 10.145, a tanároké 850. Tehát az összes állami intézetekben 1823 tanár 26.544 tanulót tanított. A magyar tannyelvű rk. intézetekben 297 tanuló és 53 tanár, a 2 ref. intézetben 294 tanuló s 53 tanár, a rk. német intézetekben csak 74 tanuló s 20 tanár, a 3 evang. német intézetben pedig 253 tanuló s 34 tanár tanult, illetőleg tanított. Jellemző, hogy Erdélyben a tanító- és tanítónőképző-intézetek növendékeinek 87.8%-a járt az állam által fenntartott intézetekbe.

Az 1925. évi állami népoktatási törvény szerint a romániai tanítóképzők hét évfolyamúak. Az első három évfolyam rendeltetése, hogy a tanulók a gimnáziumokban (ezek is három évfolyamúak) is nyújtott általános műveltséget elsajátíthassák. Az utolsó négy év alatt, az általános műveltség kiegészítése mellett, különös súlyt helyeznek a szakszerű tanítói hivatásra való előkészítésre, hogy a tanítóképzőből kikerülő tanító, az elméleti tudás mellett, az elemi iskolai tantárgyakat tudja sikerrel tanítani és községében tudjon mindenféle, a községi élet fejlődését szolgáló kultúrális, hazafias, szociális és gazdasági tevékenységet kifejteni (200. §).

A tanítóképzők óraterve a következő: (lásd a túlsó oldalon)

Azon tanítóképzőkben — mondja a törvény — ahol valamely kisebbséghez tartozó tanulók száma eléri a 20%-ot, ott ezek részére kötelezőleg tanítatik anyanyelvük olyképen, hogy tanítani tudják ezt a nyelvet is, valamint a hittant is (201. §). — Valószínűleg e törvényes rendelkezést kívánták kijátszani a székelykeresztúri állami tanítóképzőben, ahol a 100%-os magyar anyanyelvű tanulók összlétszámát öt év alatt 17%-ra nyomták le, hogy így az anyanyelv tanítását törvényesen is kiküszöbölhessék.

A tanítóképző-intézet pedagógia-tanára egyúttal a gyakorlóiskola igazgatója. A pedagógus köteles a gyakorlóiskolai tanítók és a tanítójelöltek előtt mintatanításokat tartani, a gyakorlati tanításokon jelen van s vezeti a bírálatokat és az általános didaktikai jellegű értekezleteket. A gyakorlóiskola és igazgatója a tanítóképző igazgatója alá van rendelve. A többi tanárok is kötelesek szaktárgyaikból mintatanításokat tartani és a tárgykörükbe tartozó gyakorlati tanítások bírálatain résztvenni (202. §).

Az első osztályba a négy elemi osztályt sikerrel végzettek közül azokat veszik fel, akik a felvételi vizsgán megfeleltek (206. §). Felvételnél mindegyik tanuló írásban kötelezi magát, hogy legalább tíz évig tanítói szolgálatot fog teljesíteni. Akik

Tantárgyak	Nyári							Téli		
	ó r a b e o s z t á s							összesen		
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.			
1. Hit- és erkölcsstan . . .	2	2	2	1	1	1	1	10	10	} IV. Vii. oszt. még 1-1 óra (templ. gyak.
2. Román nyelv- és irodalom és a román folklór ismerete	3	3	3	3	3	2	3	20	24	
5. Francia nyelv	2	2	2	2	2	2	2	14	16	
4. Valamely modern idegen nyelv, fakultatív . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5. Pedagógiai ismeretek: pszichológia, logika, neveléstan, didaktika, pedológia, neveléstörténet	—	—	—	1	4	3	3	11	11	
6. Ped. gyakorlatok	—	—	—	—	—	2	10	12	12	
7. Tanítói kötelességek . .	—	—	—	—	—	—	1	1	1	
8. Románia története világtörténeti kapcsolatokkal	2	2	2	2	2	1	—	11	13	
9. Románia földrajza, kapcsolatban a gazdasági, az egyetemes és matematikai földrajzzal . . .	2	2	2	2	1	1	—	10	12	
10. Mennyiségtan (számтан, geometria, algebra, földmérés)	3	3	3	2	2	1	1	15	16	
11. Könyvteltan	—	—	—	—	—	1	1	2	2	
12. Természetrajz	2	2	3	1	1	1	—	10	10	
13. Fizika, kémia	—	2	2	2	2	3	—	11	11	
14. Gazdasági ismeretek . .	—	—	—	—	1	1	1	3	3	
15. Gazdasági gyakorlatok .	4	4	4	4	4	3	3	26	5	
16. Népegészségтан	—	—	—	—	—	2	1	3	3	
17. Alkotmány- és közigazgatási ismeretek	—	—	1	—	—	1	—	2	2	
18. Nemzetgazdaságtan . . .	—	—	—	—	—	1	—	1	1	
19. Rajz	2	2	2	1	1	1	1	10	10	
20. Szépírás	1	1	1	—	—	—	—	3	3	
21. Ének, egyházi ének . . .	2	2	2	2	2	2	1	13	13	} Még heti 2óra karének
22. Zene	2	1	1	1	1	1	1	8	8	
23. Testnevelés	4	4	4	4	4	4	4	28	28	
24. Kézimunka	3	3	3	3	4	4	4	24	24	
Heti óraszám összesen	34	35	37	31	35	38	38	248	238	

közben kilépnek az intézetből, vagy a kötelező tanítói szolgálatot nem töltik ki, a rájuk fordított állami költségeket megtéríteni kötelesek (207. §).

A hetedik évfolyam elvégzése után általános képesítő-vizsgálatot tartanak a tanított tantárgyakból. E vizsgálat sikeres letétele ad jogot a tanítói kinevezéshez (209. §).

A tanítóképzők pedagógia-tanárai csak azok a filozófiai fakultást elvégzett tanárjelöltek lehetnek, akik egy évig valamely tanítóképző gyakorlóiskolájában gyakorlatot végeztek és azután sikerrel letették a speciális pedagógiai és filozófiai képesítő-vizsgát. A többi tantárgyak szaktanárai is kötelesek képesítő-vizsgájuk előtt legalább három havi gyakorlóiskolai működést igazolni.

Az elemi iskolai tanítóképesítés fokozatai pedig a következők:

1. Aki a hét évfolyamú tanítóképzőt sikerrel végezte és letette a képesítő-vizsgálatot, *ideiglenes rendes-tanítóvá* nevezhető ki.

2. Három évi sikeres működés után a férfiak legalább 24, a nők pedig legalább 25-dik életévök betöltése után jelentkezhetnek a *véglegesítési vizsgálatra*, amely vizsgálat kötelező minden ideiglenes rendes tanítóra nézve. Ilyen vizsgálatot minden évben tartanak a tanítóképzőkben, melynek célja annak megállapítása, hogy az ideiglenes rendes tanítók háromévi működés után végleg elsajátították-e a tanítóképzőben nyert ismereteket, valamint elsajátították-e az ismeretek átadásának művészetét. E vizsgálat tárgyai: írásbeli vizsgálat román nyelvből, szóbeli vizsgálat a tanítóképző főtárgyainak (pedagógia, román nyelv és irodalom, történelem, földrajz és természettudományok a praktikus életre való alkalmazással) anyagából és próbatanítás. A végleges vizsgálatot sikerrel letett ideiglenes rendes-tanítók a következő szeptember 1-étől számított érvénnyel előlépnek a végleges rendes tanítói fizetési fokozatba. A véglegesítési vizsgára háromszor lehet állani. Ha a harmadik vizsga is sikertelen, az illető megszűnik a rendes tanítók testületének tagja lenni. Végleges tanítási engedélyt a közokt. miniszter csak olyan felek tanítóknak ad, akik a vizsgát letették. (Az 1929. okt. 7-én tartott véglegesítési vizsgán a vizsgára állott 5 ref. tanítónő közül 4 és a 10 ref. férfi tanító közül 6 tette le sikerrel.)

3. A három évig szolgált, véglegesített rendes-tanító jelentkezhetik az *előléptetési vizsgálatra*, mely minden második évben tartatik egy egyetemi tanár vagy a főigazgató elnöklete mellett. Ennek tárgyai: írásbeli dolgozat egy pedagógiai vagy irodalmi tételről, továbbá egy természettudományi tételről azzal a környezettel kapcsolatban, amelyben a tanítók élnek; szóbeli vizsgálat valamely irodalmi vagy pedagógiai kérdésről, a miniszter által a vizsgálati hirdetményben kijelölt szakmunkák (az 1950. évi vizsgálatra kitűzött mű Simionescu: *Oameni alesi, Românii*, a magyar tanítóképzőkben ezen kívül Förster: *Iskola és jellem*)

alapján, továbbá gyakorlati tanítás az elemi iskola három felső osztályában. A sikerrel vizsgázók a következő szeptember 1-től számítva előlépnek a *másodfokú tanítói, magasabb fizetési fokozatba* és előnyben részesülnek a városi iskolákhoz való áthelyezéseknél.

4. Hatévi újabb sikeres szolgálat után lehet folyamodni az *elsőfokú tanítói fizetési fokozat elnyeréséért* s ha a folyamodó a feltételeknek megfelel (kiváló tevékenység az iskolában és azonkívül a közművelődés terén: a kulturális körökben, általános tanítói értekezleteken, felnőttek iskolájában, iskolai ünnepek rendezésében, az iskolai kertben, a kísérleti szántóföldön, iskolai műhelyben stb.), a főigazgató külön vizsgálat tárgyává teszi a helyszínen az illető folyamodó egész hat évi működését. Ha e vizsgálat kedvező, akkor az illető a következő szeptember 1-től az *elsőfokú tanítói fizetési fokba lép elő*.

Ezekből látható, hogy egy romániai tanító csak 33. éve betöltése után mondhatja, hogy tanítói vizsgálateival rendben van.

A tanítói fizetés mindenik fokozaton alapfizetésből és ötéves korpótlékból áll (öt év múlva az alapfizetés 25%-a, 10 év után 50%-a, 15 év után 75%-a, 20 év után 100%-a és 25 év után 125%-a). A legutóbbi, 1927. évi fizetésrendezés alkalmával a netto (levonások nélkül) fizetések néhány adata: faluhelyen, a képesített tanító kezdő fizetése havi 3.880 lei (132 P), a többi fokozatok: 4.305; 4.730; 5.150; 5.580; 6.000 és 6.430 (219 pengő). A másodfokozatú tanító kezdő fizetése havi 4.320 lei (146 P)-től 7.500 lei-ig (255 P); városon az első fokozatú tanító fizetése havi 6.050 lei (205 P)-től 11.170 lei-ig (380 P.) — A középiskolai tanár kezdő fizetése havi 8.050 lei (274 P)-től 15.130 lei-ig (514 P). — Az egyetemi tanár kezdő fizetése 18.400 lei (625 P)-től 50.400 lei (1.034 P)-ig.

Az elemi iskolai tantestület azon tagjainak kitüntetése érdekében, akik kulturális, szociális és gazdasági tevékenységükkel kitűnnek az iskolában és azon kívül, a tanügyi vezérfelügyelő a kerületi főigazgató jelentése alapján a miniszternek előterjesztést tesz. Hat évi szolgálat után a tanító elnyerheti az „oktató munka elismerése” nevű kitüntetés III. osztályát, tízévi szolgálat után a II. osztályát és tizenötévi szolgálat után az I-ső osztályát. Aki ezeket a kitüntetéseket megkapta és valóban kitűnik tanítói munkakörében, az egy úgynevezett *érdem után járó fizetési pótléket is kap*, ami utolsó alapfizetésének 25%-ával egyenlő.

A román népoktatásnak van azonban egy sötét foltja is. Amíg az úgynevezett rendes tanítók valóban képzett és értékes munkásai a tanügynek, addig az úgynevezett *helyettes tanítók* (pedig ilyen a 37.538 tagból álló állami tanítószemélyzetnek csaknem harmadrésze) csak igen selejtes munkára képesek. Akinek csak négy középiskolai végzettsége van (a valóságban néha még ennél is kevesebb), kinevezhető *gyakorló vagy próbaidős helyettes tanítónak*. Ha egy ilyen helyettes tanító négy évi sikeres szolgálatot tud felmutatni, avagy ha valaki a liceumot (főgimnáziumot)

ziumot) vagy a tanítóképző osztályait képesítés nélkül elvégezte, kinevezhető *helyettes segédtanítónak*. Ha a helyettes segédtanító egyévi sikeres működést tud felmutatni, a rendes képesítő-vizsgálatra jelentkezhetik, amikor ugyanolyan elbánásban részesül, mint a rendes úton, a képzőben előkészült ifjú, azaz sikeres képesítő-vizsga esetén ideiglenes rendes tanítónak nevezhető ki.

Természetesen, amelyen széles skálájú a romániai elemi iskolai tanítói-státusz szellemi kultúrája, ugyanolyan sokféleséget állapíthatunk meg a román népkultúra területén is. Tehát azok is hamis képet alkotnak Románia népoktatásügyéről, akik a helyettes- és segédtanítók munkáját általánosítják és azok is, akik a rendes avagy az elsőfokú tanítóként. *Barabás Endre.*

Az osztrák népoktatás.

— Harmadik közlemény. —

Említettem, hogy a bécsi iskolának a rajz és kézimunka mellett a *fogalmazás* a legkedvesebb munkaneme. Az írásbeli fogalmazásnak azonban feltétele a technikai írnitadás.

Az írástanítás tekintetében az osztrák népiskolának jelentékenyen nehezebb feladatot kell megoldani, mint a miénknek. Két írásmódra, a latin és gót betűkkel való írásra kell megtanítani növendékeit.

Az alsó tagozat I—II. osztálya latin betűkkel ír, a gót írásmód tanítása a III. osztályban veszi kezdetét. A felső tagozat mindkét írásmódot használja, túlnyomólag azonban a latint.

Az írástanítás, a latin nagy betűk, az u. n. kőírás tanításával kezdődik és jelképes módon történik. Egy-egy mese, történet, amely azonban a feldolgozás alatt levő tárgykörhöz (lakóhelyismeret) kapcsolódik, szolgáltatja a jelképet, amelyből a könnyebb betűt azonnal kialakítják. Fonomimikával való tanítást egy bécsi iskolában sem láttam.

Az írástanítást a következő tanítással szemléltetem. A tanítás célja a d hang tiszta hangoztatása és a D betű megtanítása.

Az ősszel kapcsolatban az almalekvár készítéséről beszélgettek. A tanítónő egy passzirozó eszközt vett elő és ezzel a passzirozás munkáját és hangját utánozva, minden padnál megállt és minden gyermek előtt *d... d... d... d...-t* hangoztatott. A gyermekek vele együtt passziroztak és hangoztatták a *d-t*, azután önállóan is. A hangoztatás után a tanítónő a passzirozó eszközt lerajzolta a táblára. Az eszköz feje azonban leesett nyeléről, lerajzolta hát az eszköz fejét külön is: D és ezzel elérte célját, kész volt a D betű. Ki tud *D-t* írni?, hangozott a kérdés. Néhány gyermek a táblára írta, azután az egész osztály a füzetbe, majd ismét az egész osztály a terem két oldalán körülfutó táblára. E gyakorlás után most már „szép” *D* betűt írtak füzetükbe. Házi feladatul kapták: *Wir schreiben immer DER und zeichnen was Schönes. Pld. DER, utána lerajzolták a Zeppelin, melynek érkezése éppen*

aznapra volt jelezve. E tanítást követte egy mesetárgyalás, amelyben az írás, különösen a *D* betű és a rajz is szóhoz jutott. Az utolsó órán, 10—11-ig, almát, körtét, szőlőt mintáztak a gyermekek, az óra végén a *D* betűt.

Az írásra, a betűk formájára, az iskolai és a házi dolgozatok külső alakjára nagy súlyt helyez a bécsi iskola. Ily irányú tervszerű és nagyon intenzív eljárását, annak eredményét: a gyakorlott írást, a külső alakot és általában szép munkát szemlélteti a Pedagógiai Intézet gyakorló-iskolája egy II. és III. osztályú közepes növendékének alább bemutatott egy-egy dolgozata.

A gyermekek álló írással és vonalozatlan irkába (sorvezető nélkül) írnak az írás első kísérletétől kezdve. A bécsi iskola a vonalozott irkát nem ismeri.

— Gitta Schreiber II. o. tanuló füzetéből. —

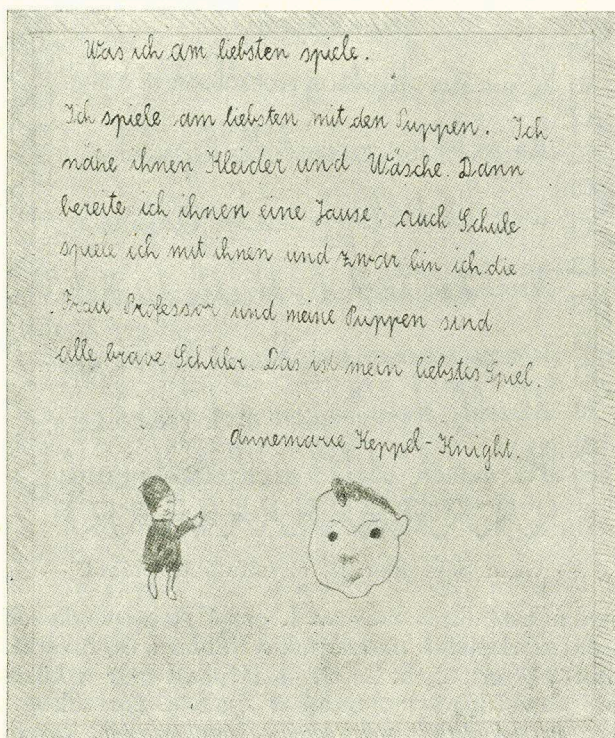
A fogalmazástaniítás már az I. osztályban megkezdődik. Rövid, közösen szerkesztett mondatokat táblára és füzetükbe írnak és rajzolnak a gyermekek. A II. osztályban már a közösen meg szerkesztett összefüggő mondatokat csak a füzetükbe írják. A III. osztály az év elején még közös fogalmazást készít, később áttér a szabad fogalmazásra, saját élmények, megfigyelések önálló írásbeli kifejezésére. A IV. osztályban a szabad fogalmazás tárgya

élmények, jelenségek elbeszélése, leírása, képleírás, levél és halott, olvasott tartalomnak emlékezetből való reprodukálása.

A fogalmazás alapja az élő beszéd, a szóbeli fogalmazás, a gondolatoknak logikai rend szerint élőszóval való kifejezése. Minthogy az alsó tagozat tanalakra a rendszeres beszélgetés, amely a gyermektől eseményeknek, élményeknek, jelenségeknek logikailag összefüggő elmondását is kívánja, s minthogy e tanalak kezelése nagy iskolázottsággal és szép eredménnyel történik, természetes, hogy az írásbeli fogalmazás is magas színvonalú. A feladatok kitűzésénél itt is a gyermekszerűség elve érvényesül: a feladatok alkalmasak arra, hogy a gyermek gondolat-, érzelme- és akaratvilágát megmozgassák.

A gyermekek fogalmazásai a megfigyelés, a gondolkodás, a kifejezőképesség meglepő fejlettségéről tanuskodnak. Van mondanivalójuk és e mondanivalót logikai rendben, egymással összefüggő mondatokban szemléletes és fordulatossá nyelven tudják előadni. A kérdést, párbeszédet, megszemélyesítést, jelzőket ügyesen alkalmazzák.

A fogalmazási képesség e fejlettsége kétségtelenül a nagyon gazdag német gyermek- és ifjúsági irodalom nevelő hatásának is köszönhető.

A dolgozatok javítása nagy gondossággal történik. Amint a gyermekek elkészítik dolgozatukat, a tanító beszedi (tehát dolgozatírásakor nincs javítás!), otthon gondosan kijavítja, a hibákat megjelöli és minden dolgozat alá bírálatot ír. Természetesen ez a bírálat a gyermekhez mért, buzdító célzatú, a dolgozat érényeit emeli ki.

A javítás mikéntjére ismertetem a Pedagógiai Intézet egyik III. osztálya dolgozatjavítási órájának lefolyását. A tanító több jó dolgozatot felolvasott, a gyermekek hozzászóltak, bírálták tartalom, szerkezet és stílus szempontjából. Minthogy jó dolgozatok voltak, a gyermekek is, de főképpen a tanító, a dolgozatok érényeit emelték ki. Azután a gyengébb dolgozatok kerültek sorra, amelyeket már nem annyira a tartalom, szerkezet és szép stílus, hanem a mondattan és helyesírás szempontjából bíráltak meg. A dolgozatokban inkább mondattani hibák voltak. A gyermekek ugyanis a bécsi nyelvjárás sajátosságait nehezen vetkőzik le, az előljáró vonzatokat pld. hibásan használják, a dativust felcserélik az accusativussal (mit einen Stock, mit einem Stocke helyett). A több dolgozatban előforduló mondattani és helyesírási szempontból hibás kifejezéseket és szavakat a táblára írta a tanítónő, a közösen megállapított hibákat aláhúzta és a gyermekek javították, a javítást nyelvtanilag indokolták és most már helyesen a táblára írták. E kijavított kifejezések és szavak analógiájára a helyes szóvonzat és helyesírás gyakorlására a gyermekek mondatokat szerkesztettek és írtak a táblára. A közös javítás ezzel véget ért, a tanító kiosztotta a füzeteket, következett az egyéni javítás.

A felső tagozat tanterve a fogalmazás tekintetében is nagyon szűkszavú. A témakört nem határolja el, csupán a dolgozatok számát határozza meg. 5 iskolai dolgozatot ír elő évenként, azonkívül iskolai és házi gyakorlatok a szükség szerint készítendőek. Metodikai utasításokat nem ad. A felső tagozat dolgozataiból megállapítottam, hogy az alsó tagozat sokat ígérő kezdetének a felső tagozatban nincs egyenes folytatása. Itt az írásbeli dolgozatok is inkább a gyakorlati élet követelményeit szolgálják, nagyobbára polgári ügyiratok, kereskedelmi levelezés, a fogalmazási készség fejlesztésére kevésbé alkalmasak.

A bécsi elemi iskola oktató munkájának e nagyon is mozaik-szerű ismertetése után a kép teljesebbé tételére megemlékezem az iskolai rendről, fegyelemről, erkölcsi nevelésről és a testnevelésről, itt is azonban csak a főbb vonásokra szorítkozom.

Az iskolai munka pontosan nyolc óraker kezdődik, a tanító a tanteremben fogadja a gyermekeket, akik hangos jó reggelt kívánással üdvözlik a tanítót és pld. a Pedagógiai Intézet gyakorlóiskolájában kezdet is fognak vele.

A tanítás az I—II. osztályban ismételt jó reggelt kívánással kezdődik, amelyet hangos kiabálással kísért élenkítő testgyakorlat követ, a gyermekek a pad ülésén állnak s pokoli lármával ugrálnak. Ez az u. n. belebende Übung. A gyermekek lecsendesítése

után, amely nem megy egyhamar, következik a komoly munka 11—12 óráig, amelyet 9 órakor 5 perces, 10 órakor 15 perces (ekkor van a tejtízórai), 11 órakor 10 perces szünet szakít meg. A tanító azonban állandóan, a szünetközben is együtt van a gyermekekkel. A tanítás Grüss' Gott üdvözléssel végződik, ima tehát sem a tanítás előtt, sem utána nincs. Az alsóbb osztályokban szinte minden délelőtt van a rendes tornaórákon kívül játék, amely 10-15 percig tart, olyan célzattal, mint a belebende Üdung; a gyermekek élénkítésére, a szellemi fáradás megelőzésére. Ilyen élénkítő gyakorlatok kedélybeli emóciói után nagyon nehéz a gyermekek figyelmét lekötni, komoly munkába elmélyedni, annál is inkább, mert az öntevékenység, a közös munka, a heurisztikus beszélgetés egy negyvenes létszámú osztályban (ennyi a maximális létszám) ismét újabb emóciókkal jár, amelyek bizony erős próbára teszik a tanító türelmét és feltaláló képességét. Mert az utóbbival kell fegyelmezni, a tanuló érdeklődését lekötni, munkával foglalkoztatni. A gyermek energiáit, amelyek ügyetlen vezetés mellett fegyelmezetlen viselkedésben nyilvánulnak, munkára kell felhasználni és nem parancssal, nem tiltással kell elnyomni, amelyeknek csak kedvetlenség és unalom lehet az eredménye, — mindkettő pedig kedvezőtlen hangulat sikeres munka végzésére.

Természetesen a figyelem lekötése nem mindig sikerül. Akadnak rendbontók, akik az osztály, a munkaközösség közös munkáját zavarják. Az ilyen renitens gyermeket meg kell büntetni. Minthogy viselkedésével a közös munkát gátolja, a munkaközösség mindenkire kötelező rendje ellen vét, vétke nem az ő és a tanító személyes ügye, hanem az egész munkaközösségé, így a büntetés sem a tanító kizárólagos joga és kötelessége, hanem a munkaközösségé. Tanuja voltam egy II. osztályban ilyen ítélkezésnek. A vétkes gyermek beszélgetésével zavarta szomszédait, helyét is otthagytá: zavarta a közös munkát. A gyermekek státiáliter akartak felette ítélkezni. Egy napig nem szabad iskolába jönnie, a közös játékban egy hónapig, 2 hétig, egy hétig nem vesz részt, szólt az indítvány. Végre is a tanító lett a gyermek védőügyvéde s a gyermekek megállapodtak abban, hogy csak az aznapi játékból zárják ki. A munkaközösség azonban nemcsak büntet, de jutalmaz is. Ha valamelyik gyermek a tanórákon különösebben kitűnik, pld. a legjobb dolgozatot írta, nehezebb problémát megoldott, azt a munkaközösség, a kis köztársaság tagjai megtapsolják, természetesen mindig a tanító hozzájárulásával hozott ítélet alapján. A tanító is a dicsérettel, a jól végzett munka elismerésével, a gyengébb bátorításával fokozza a becsvágyat, erősíti az önbizalmat, éleszti a munkakedvet, alakítja az osztály, a munkaközösség szellemét. A bécsi iskola e pedagógiai gyakorlata Adler Alfréd individuál-pszichológiájának következetes alkalmazása. A lelki-testi kifejlődésnek, a nevelésnek legnagyobb akadálya Adler Alfréd, az osztrák iskolareform megindulásával egyidőben létesített Pedagógiai Intézet első pszichológusa és nevelési tanácsadója szerint ugyanis az önbizalom hiánya, az

alsóbbrendűségi érzés, (minderwertigkeits-gefühl). Ez érzést leküzdeni és elnyomni, ezáltal a lelki, testi erők szabad fejlődését lehetővé tenni, a nevelés legfontosabb feladata.

A gyengébbek segítése, ezáltal a szociális érzület fejlesztése, az altruizmusra való nevelés is egyik programja a munkaközösségben való életnek. A munkaközösség ugyanis munkacsoportokra oszlik, a munkacsoportok közösen dolgoznak, a tehetségesebb, az ügyesebb, a kiválóbb segíti a gyengébbet.

A munkaközösség ilyen autonómiája azonban nem mindig elegendő az osztály rendje, a nyugodt munka biztosítására, különösen erkölcsi szempontból kifogásolható magaviselet kérdésében nem. Ilyen esetekben a gyermek az iskola igazgatója elé kerül, aki a szülőkkal, az osztály tanítójával, szükség esetén az iskola pszichológus-orvosának meghallgatásával próbálja a megsértett jogrendet helyreállítani, sokkal inkább azonban a gyermeket a szülők és az iskola harmonikus eljárásával jobb útra terelni.

A felsőbb tagozatban a fegyelmezésnek hatékonyabb eszköze is van: a magaviseleti érdemjegy, amelynek a tanuló minősítésében nagy szerepe van, a minősítés pedig más iskolatípusba való felvételnél döntő jelentőségű.

Ha az osztrák, illetőleg a bécsi iskola fegyelmi állapotait a mienkkel hasonlítjuk össze, meg kell állapítanunk, hogy az osztrák iskola fegyelme sokkal lazább. Az osztrák iskolásgyermek elkényeztetett gyermek, akinek szinte minden szabad. A tanítónak előírt atyai barátságával különösen a felső tagozat felsőbb osztályaiban, ha az illető tanító egyénisége kevésbé tiszteletet parancsoló, ha a tanító gyengébb nevelő egyéniség, — a tanulók gyakran visszaélnek.

A bécsi iskola erkölcsi nevelését vallásos szempontból a teljes közömbösség jellemzi. A vallásos fogalmakról itt ugyan nem esik szó, a vallás külön terület, amelyet az iskola a vallásfelekezethez, illetőleg hitoktatónak enged át. Az állami iskolák e vallási közömbösségére — sokszor több mint közömbösségére — vezethető vissza, hogy a felekezeti iskola nagy kedveltségnek örvend. A bécsi elemi iskolás gyermekek körülbelül egyhated része, különösen az intelligens szülők gyermekei, felekezeti iskola növendéke.

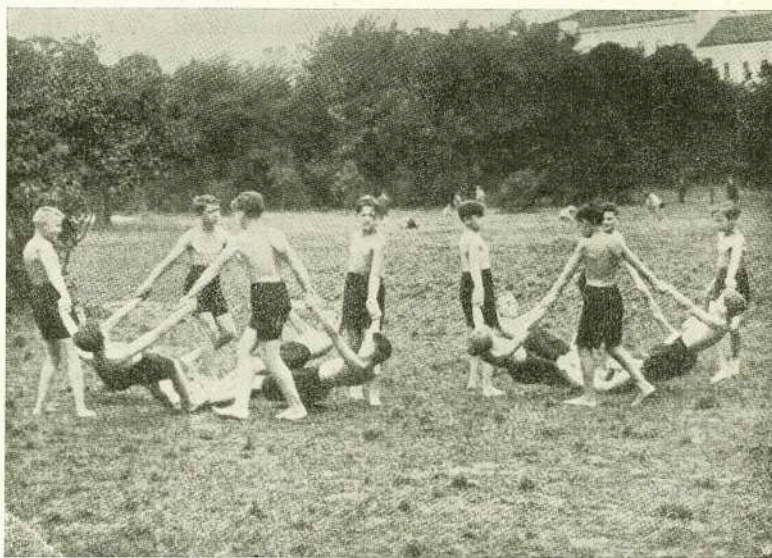
Az erkölcsi nevelésből ugyan minden tantárgy kell, hogy kivegye részét, azonban az erkölcsi nevelésnek a vallás mellett mégis az olvasmány a legépítőbb eszköze. A bécsi olvasókönyvek és az olvasmánytárgyalás módja is erkölcsi szempontból egy szempontot tart különösen szem előtt és ez a szociális érzület és gondolkodás fejlesztése. Ez egyetlen erkölcsi szempont mellett, sőt ezen felül érvényesül az intellektuális nevelés szempontja. Amint nincs a bécsi (községi) elemi iskola olvasókönyvében vallásos és nemzeti tárgyú olvasmány, éppúgy az olvasmányok feldolgozásában sem érvényesülnek a vallásos és nemzeti szempontok.

Az olvasmányok különben fejlett módszerrel kezeltetnek. A gyermekek, amily szépen írnak, éppoly szépen olvasnak is. Az

olvasmánytárgyalás módja természetesen mindig alkalmazkodik az olvasmányhoz és az osztályhoz, illetőleg a gyermekek értelmi fejlettségéhez. Egyik tanító a gyermekekkel végigolvastatta az olvasmányt, azután szakaszonként olvastatta és tárgyalta. A másik egyenesen dramatizálva olvastatott és olvasás közben tárgyalta az ismeretlen fogalmakat, szavakat. Azután felváltva volt egyes-olvasás, karban-olvasás, sőt csendes olvasás is. A könnyebb meséket és elbeszéléseket egyfolytában és egyszer olvassák el a gyermekek, olvasás közben tesznek fel kérdéseket, vagy a tanító érdeklődik egy-egy ismeretlennek gondolt szó értelme felől, vagy egy-egy helyzetet, az elbeszélésnek egy-egy mozzanatát megvilágítja, illetőleg megvilágíttatja. Az olvasmány tartalmát azonban mindig összefoglalják, elmondják, néha vázlat is kerül a táblára. Történt légyen azonban az olvasmánytárgyalás szakaszonként vagy egészben, a tárgyalás elsősorban szinte kizárólagosan a megértést célozta és a folyékony, szép olvasás elsajátítását. Az olvasmánynak nevelői szempontból való kiaknázása, mint nálunk, itt nincs gyakorlatban. Még a költemény tárgyalásánál is (a költeményt mindig a tanító mutatja be) racionális szempontok vezetik a bécsi iskolát.

A rajz kultusza az olvasmány tárgyalásánál is nagy mértékben érvényesül.

A testi gondozás és nevelés nagy gondossággal, az iskolafenntartó Bécs városa nagy áldozatkészségével történik. Minden iskola jól felszerelt tornateremmel van ellátva, ahol az alsó tagozat játékos tornát, a felső tagozat rendszeres szabad gyakorlatot és szerzettornát végez. A felső tagozatban (fiú- és leányiskolában egyaránt) nagyon kedvelt a parkettorna, amelyet meztelen felsőtesttel és

— A népiskola felső tagozatának szabadtéri tornagyakorlatai. —

mezítláb végeznek a növendékek. Mint említettem, a tanítást is gyakran szakítja meg játék, sőt tornagyakorlat is, amely nyitott ablak mellett folyik. A belvárosi iskolák udvara oly kicsi, hogy egy-egy osztály játékára sem alkalmas, a többi osztályok munkáját a szűk udvaron folytatott játék annyira zavarná. A szabadtéri torna, a szabadtéri sport lehetővé tételére az iskola őszi, tavaszi játékdélutánjait e célra fenntartott játéktereken tölti.

A sport nagy megbecsüléséről tanuskodik a bécsi iskola azon törekvése, hogy minden gyermeknek, szegénynek, gazdagnak alkalmat ad a legegészségesebb sportok megtanulására és gyakorlására. Télen hetenként kétszer korcsolyáznak, szánkóznak a gyermekek, nyáron az alsó tagozat I—III. osztálya kivételével úsznak, de mindig tanítójuk vezetésével. A tanító a korcsolya- és úszómester, ha egészsége és kora engedi. Hogy a tanítók ily sporttanító feladatuknak megfelelhessenek, *a bécsi iskolaszék számukra korcsolya- és úszótanfolyamokat rendez.*

A jövő nemzedék egészséges fejlődése, jövő munkaképessége érdekében Bécs városa nagy áldozatot hoz. A szegény gyermekek ingyen jutnak tejítízóraihoz, a legszegényebbek ingyenebédhez is, sőt minden szegény gyermek, ha szülei arra képtelenek, 2—5 heti ingyennyaraltásban is részesül. Az ingyennyaraltás intézményesen van megszervezve; részben e célt szolgálják a tanulószállássá átalakított vidéki volt katonai nevelő-intézetek épületei. A szociális gondolkodás bizonyosságai a nagyszámú napközi otthon, gyengébb szervezetű és beteg gyermekek erdei iskolái.

Bécs áldozatkészségét dícséri a filmoktatás bőkezű támogatása is. A tanítóegyesületek vezetése mellett, 18 iskola-mozgó működik, a fenntartási költséget jórészt a város fedezi. A tanulók körülbelül 60%-a ingyen látogatja az oktatófilmelőadásokat. Ez előadások nem illeszkednek az iskolai munkába, pedagógiai szempontból nem alkalomszerűek. A bécsi iskola is messze van még attól, hogy minden tantermében saját filmfelszerelésével szemléltessen.

A fenntartó város áldozatkészsége, amely minden jogos személyi és dologi igény kielégítésére törekszik, meg is termi a maga gyümölcsét.

Iskolalátogatásaim alkalmával a tanszemélyzet ügybuzgalmáról, példás kötelességteljesítéséről, képzettségéről és eredményes munkájáról győződtem meg. Különösen vonatkozik e megállapításom az alsó tagozatra, amelynek a didaktikai alapelveket illetőleg a mi tantervünkkel közelrokon tanterve, fáradságos, de szép munkát kíván a tanítótól.

A felső tagozat janusarcú, hybrid iskolatípus. Egyik arcára középiskola, a másikra elemi iskola. Tanítói is középiskolai, polgári iskolai tanárok és olyan elemi iskolai oklevéllel bíró tanítók, akik a felső tagozatban való tanításra jogosító vizsgálatot letették.

A tanterv heterogén céljait heterogén összetételű tantestület hajtja végre, ez iskolának nincs és nem is lehet egységes

pedagógiai szelleme, így nem egységes módszeres eljárása sem. Ez iskolatípus létrejöttét azon szociál-pedagógiai alapelvnek köszönheti, hogy a társadalmi közösség minden tehetségének módot kell adni kifejlődésére. Ez az elv, a társadalmi fejlődés mai tendenciája, biztosítja e típus fennmaradását és további fejlődését is.

Dr. Papp Ferenc.

Mit tanítson a szaktanár a természettudományok köréből tanítandó anyagot „Természeti és gazdasági ismeretek” címén foglalja össze. Ezen ismereteket három részre tagolja, és pedig: a) természettan- és vegytan, b) természettudományok, gazdaságtan- és háztartástanra, c) egészségügyre. Ezen tantárgyaknak az osztatlan népiskolákban egyenként nemcsak anyagot, hanem külön órákat is biztosít. Tagolás van az osztatlan népiskolák számára készült tantervben is, de külön félóra csak a III.—IV. osztályban tartandó természettudományok, gazdaságtan és háztartástan anyagára van feltüntetve, a többire az V—VI. osztályban egy összevont óra jutott. Így tehát az V—VI. osztályban tulajdonképpen nincsenek külön tantárgyak, hanem természeti és gazdasági ismeretek, melyek anyaga koncentrálnak tanítandó.

Népiskolai tantervünk a természettudományok köréből tanítandó anyagot „Természeti és gazdasági ismeretek” címén foglalja össze. Ezen ismereteket három részre tagolja, és pedig: a) természettan- és vegytan, b) természettudományok, gazdaságtan- és háztartástanra, c) egészségügyre. Ezen tantárgyaknak az osztatlan népiskolákban egyenként nemcsak anyagot, hanem külön órákat is biztosít. Tagolás van az osztatlan népiskolák számára készült tantervben is, de külön félóra csak a III.—IV. osztályban tartandó természettudományok, gazdaságtan és háztartástan anyagára van feltüntetve, a többire az V—VI. osztályban egy összevont óra jutott. Így tehát az V—VI. osztályban tulajdonképpen nincsenek külön tantárgyak, hanem természeti és gazdasági ismeretek, melyek anyaga koncentrálnak tanítandó.

Ezen tényeket a népiskolai módszertan tanításánál is tekintetbe kell venni, annál is inkább, mert valószínű, hogy a fentjelzett tantárgyak egy tanító- és tanítónőképzőben sincsenek egy kézben. Tekintetbe kell venni továbbá azt is, hogy módszerük sem mindenben egyező s a tanító- és tanítónőképzőkben nem is fejeződnek be egy osztályban. Mindezekért szükséges, hogy a természeti és gazdasági ismeretek népiskolai módszerének tárgyalásánál valami hoztással kell élnünk, azonban sohasem az egyszerűség rovására.

Az osztatlan népiskola módszertani anyagának tárgyalása nagyobb nehézségbe nem ütközik. A természettudományok tanára a IV. osztályban a tanév végén tanítja a természettudományok, gazdaságtan és háztartástan, a fizika tanára ugyanakkor a vegytan és fizika, az egészségügy tanára pedig az V. osztályban az egészségügy módszerét. Miután a módszer története, a tanítás módja, a szemléltetés, a kirándulások, a tankönyvek, tanítási vázlatok az osztatlan és az osztatlan népiskolákban lényegében ugyanazok s kettő között csak az anyag kiválasztásában és elrendezésében van különbség, mely különbség főleg a tanmenet-készítésnél mutatkozik, nagyon fontos, hogy az utóbbi egy kézbe kerüljön. Ez legcélszerűbben úgy oldható meg, ha az osztatlan népiskolák természeti és gazdasági ismeretek V.—VI. osztályának A) és B) évre szóló anyagát a természettudományok tanára állítja össze s a növendékek az ő útmutatásai alapján készítik erről tanmenetet. Ezt annál inkább megteheti, mert az említett ismeretek gerince a természettudományok, gazdaságtan és háztartástan.

Ezen szükséges bevezetés után térjünk rá a tanítandó anyagra, melynek vázlata 8 tanítási órára a következő:

1. óra. A természetrajz tanításának története. A természettel való foglalkozásra már a legrégebbi időkben nemcsak a természeti testek és tünemények, hanem inkább a természetre való ráutaltság vezették az embereket. Figyelték az égi testeket, azokon észlelhető tüneményeket, időjárást, állatokat, vizsgáltak növényeket, ásványokat, mindezt főleg azért, hogy saját céljaikra felhasználhassák. Ilyen ténykedések közben önkénytelenül is mélyebbre hatoltak a természeti testek és tünemények alaposabb vizsgálatába s megszületett a természetismeret, melynek csakhamar önálló kutatói is akadtak. Az emberiség egyik legkiválóbb szelleme, Aristoteles (Kr. e. 384—322) nemcsak filozófus és pedagógus volt, hanem természettudós is. Három természettudományi műve az állattannak első alapműve. Ő hangsúlyozta először, hogy az igazi tudás csak tapasztalásból eredhet.

A görög állam elmúlásával a tudomány és módszer egyelőre feledésbe ment. A rómaiak nem törődtek a természettudományok fejlesztésével. Legnagyobb természettudományi írójuk C. Plinius Secundus († Kr. u. 76.) kedves elbeszélő, emelkedett gondolkodású bölcselő, de voltaképpen nem egyéb, mint az állatország mesemondója, aki nemcsak hogy nem vitte előbbre a tudományt, hanem ennek egészséges fejlődését meg is akadályozta. A természettudományokat az ókorban tehát csak egyesek művelték, iskolákban azonban nem tanították.

A középkor embere nem foglalkozott a természettel. Inkább a belső világ, a lélek érdekelte, a természetből csak az, ami csodaszzerű.

A renaissancekor volt az, melyben a természet megismerésének vágya fellobbant. Kezdenek megfigyelni, kísérletezni s ezzel lerakják a mai természettudományok alapjait. Kirándulásokat tesznek s élvezik a természet szépségeit.

Bacon (1561—1626.) érdeme, hogy a természettudományok bekerülnek az iskolába tanítandó tárgyak közé. Ő hangsúlyozta, hogy nemcsak a humánus ismeretek (logika, nyelv, irodalom) lehetnek méltó tárgyai az emberi gondolkodásnak és nyújthatnak megfelelő anyagot az iskolai oktatásnak, hanem a természetre, a létező világra vonatkozó ismeretek is. Bacon szerint a tudomány hatalom, mellyel uralkodhatunk a természetben, de ezt csak úgy tehetjük meg, ha megfigyeljük. Szerinte előbb egyes eseteket kell megfigyelnünk, tényeket kell gyűjtenünk megfigyelés és kísérletezés útján, majd a gyűjtött tényeket feldolgozzuk s így jutunk az egyetemes igazsághoz. Bacon volt tehát az indukció első hirdetője.

Bacon által kijelölt útra lép Comenius (1592—1670), aki hangsúlyozza, hogy tárgyi ismereteket tanítsunk s a szó által megjelölt tárgyakat szemléltessük. Comenius a szemléltetésnek nemcsak hirdetője, hanem megvalósítója volt.

A XVII. század második felétől mind gyakrabban elhangzik

az a kívánság, hogy az oktatás tárgyai között a reális tudományok (természetráajz, földrajz, fizika stb.) is szerepeljenek.

Francke (1665—1727.) iskoláiba beviszi a természetráajzot, melynek tanítását szemléltetéssel, kirándulással, gyűjtéssel kapcsolja. Így olyan iskolának veti meg alapját, mely magasabbfokú a népiskolánál s reális tantárgyakra rendezkedik be. Ez az iskola a mai reál- és polgári iskola alapja.

A természetráajz tanításának hatalmas lökést adott Rousseau (1712—1778.) fellépése. Harmadik könyvében Emiljét csupa reális tárgyakra tanítja, de nem könyvből, hanem gyakorlatilag. Kísérleti eszközöket is használ, melyek nagyon egyszerűek, így pl. mérlegnek alkalmas a szék karjára tett bot stb.

Basedow (1725—1790.) munkát adott ki (Elementarwerk), mely képekkel volt illusztrálva. E könyvben az elemi ismeretek összes anyaga, így állattan és növénytan is fel volt dolgozva.

A XVIII. században már olyan szembeötlő a természettudományok fontossága, hogy több iskola felveszi a „mindennapi életben hasznosítható ismeretek” közé.

1763-ban porosz tanügyi szervezet kézikönyvet követel. Ezen kézikönyvet Reccard állította össze s benne a rendszer volt a fődolog. A tanításimód sem volt más, mint a rendszernek és a tényeknek száraz vázolóása. A tanító a fogalmak értelmezésével s osztályozásával foglalkozott s így tanítása pusztán szótanítás volt.

Nálunk az 1777. évi Ratio Educationis bevezeti és kötelezővé teszi az iskolákban a természetráajz tanítását, mert az mindenkire hasznos és szükséges. Tankönyv nem volt, csak olvasókönyv, a módszer pedig olvastató.

A mai népiskolai természetráajztanítás Lüben Ágoston eredményes munkásságára vezethető vissza. Idevonatkozó munkájában (*Leitfaden zu einem methodischen Unterricht in der Naturgeschichte*, 1832) hangoztatja, hogy olyan természeti tárgyakról tanítsunk, amelyek a gyermek környezetében fordulnak elő és könnyen szemléltethetők, a tanítást pedig egyedek szemléltetésével és leírásával kezdjük.

Magyarországon Lüben módszerét, rendszerét és irányát Gönczy Pál ismertette 1852-ben *Vezérkönyv a Növénytan tanítására* című művében. Ezen időtől kezdve a Lüben által adott keretekben mozgott a népiskolai természetráajz tanítása, mindössze kibővítették a hasznosság, gyakorlatiasság szempontjaival.

Az 1868. évi XXXVIII. t. c. elrendeli a kötelező népoktatást és a többi tantárgyak közé felveszi a természettudományokat is.

1877-ben megjelent népiskolai tanterv a természettudományokat az V.—VI. osztályba helyezi. A módszerük leíró.

Az 1905-ben megjelent tantervben már biológiai elv az irányadó s tanításuk szintén az V.—VI. osztályra esik.

Az 1925-ben megjelent tanterv szerint „Természetráajz, gazdaságtan és háztartástan” címmel a III. osztálytól kezdve tanítandók.

2. óra. Tantervi anyag részletes ismerte-

tése. A tanterv a természeti és gazdasági ismereteket három részre tagolja és pedig: a) természettan- és vegytanra, b) természetrajz-, gazdaságtan- és háztartástanra, c) egészségtanra. Az osztott és az osztatlan népiskolának külön tanterve van. Heti óraszám a különböző típusú népiskolákban.

A természetrajz, gazdaságtan és háztartástan már a III. osztályban kezdődik. Osztott népiskola III. osztályának anyaga: ősszel a gyümölcsök és gyümölcsös; télen a házi és a ház környékének állatai; tavasszal a gyümölcsfák, ellenségeik és a virágoskert. Háztartástanból a lakás fűtése, szellőztetése, világítása és a ruhaneműek gondozása.

IV. osztály anyaga: ősszel kerti termények, szedésük, eltevésük, értékesítésük; télen szarvasmarha, sertés, lúd, kacsá ismeretése és tenyésztése és folytatólagosan a ház környékének állatai; tavasszal konyhakerti növények termesztése. Háztartástanból fehérneműek gondozása, szappanfőzés, keményítőkészítés.

V. osztály anyaga: ősszel a növények életfeltételei, táplálkozásuk, a talaj és megmunkálása, a szőlő; télen faültetés, juh-, kecske-, baromfi-, házinyúl- és haltenyésztés, ásványország; tavasszal méhes, rét, erdő. Háztartástanból levesek, főzelékek, tészták készítése, kenyérsütés.

VI. osztály anyaga: ősszel mezőgazdasági-, ipari- és gyógynövények; télen külföldi állatok és növények, szövetkezetek; tavasszal a gazdálkodás módjai, többtermelés, gyümölcsös. Háztartástanból sertésölés, kelt tészták, gyümölkonzerválás, háztartási költségek.

Az osztatlan népiskolák anyaga általában ugyanez. A különbség csak egyes részletekben s az anyag elhelyezésében van. Ugyanis az osztatlan népiskolákban a III.—IV. és az V.—VI. osztály együtt tanul s azért anyaguk A. és B. évre van osztva. Az osztott népiskolák III. illetve V. osztályok anyagát az A. évben, a IV. illetve VI. osztály anyagát pedig a B. évben kell tanítani.

3. óra. Tantervi utasítások, a módszer részletes ismertetése. Először a természeti és gazdasági ismereteknek az utasításban megjelölt céljával foglalkozunk. Majd rátérünk az anyag kiszemelésének és elrendezésének szempontjaira. Itt főleg a helyi viszonyok és körülmények, továbbá az évszakok jönnek tekintetbe. A módszer részletes tárgyalásánál először az egyszerű közlés és magyarázás helytelenségére mutatunk rá. Az ismeretszerzés ilyen módja csak az emlékezet számára való. E helyett tanításunk a valóságból induljon ki, szemlélésből vagy munkából. Hallgassuk meg a gyermekek véleményét, okoskodjunk közösen s így állapítsuk meg az eredményeket. Tanításunk tehát a tanulók és a tanító közös munkája legyen. Célunk nemcsak ismeretanyag szerzése, hanem helyes szemléletre és gondolkodásra való szoktatás, a szép és nemes megérezése, a hazai rög megszerettetése, az erkölcsi jellem kialakulásának elősegítése és a vallásos érzület megszilárdulása. Ezen pontokkal külön-külön foglalkozunk.

4. óra. Szemléltetés, szemléltető eszközök. Szemléltetés a természetben, a helyszínen. Az iskolakert, annak berendezése, fenntartása, gondozása. Cserepekben, faládikákban a folyosón, a tanteremben, az ablakpárkányokon készített kis kertünk. Aquáriumok, terráriumok. A behozott élő és elhalt példányokkal való szemléltetés. Képek, színes táblarajzok, vázlatok. A szertár, annak berendezése, kezelése, szemléltető anyagok összegyűjtése és pótlása. Mit lehet a népiskolában a tanítóképzőben látott szemléltető eszközökből felhasználni? Szemléltetés módja a különböző esetekben. A tanteremben legyen egy szekrény, ahová a szemléltetett anyagot el lehet helyezni, hogy azt a tanulók órákban is megnézhessék.

5. óra. Kirándulások és technikájuk. A kirándulások előkészítése, a szükséges felszerelés. Egész és félnapos kirándulások az összes tanulókkal. A III.—VI. osztályokkal egy-órás kirándulásokat lehet tenni akkor, mikor az I.—II. osztálynak nincs órája. Általános és határozott célú kirándulások. Anyaggyűjtés és feldolgozás. Kirándulás erdőbe, mezőre, vízhez, bányába, gyárba, mintagazdaságba, szövetkezetbe, piacra stb. Mind Ezeket külön-külön tárgyaljuk.

6. óra. Vezérkönyvek, tankönyvek, segédkönyvek ismertetése. Bemutatjuk, ismertetjük, összehasonlítjuk a tárgyra vonatkozó vezérkönyveket, tankönyveket és segédkönyveket. Ezeket a szakkönyvtár részére be kell sze-
rezní.

a) Vezérkönyvek: 1. Móczár Miklós: *Vezérkönyv a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan tanításához a népiskolák III.—IV. oszt. számára.* Budapest, Franklin-Társulat; 2. Quint, Stelly, Stelmár: *Vezérkönyv a természeti és gazdasági ismeretek tanításához a III. és IV. osztályban.* Budapest, Egyetemi nyomda. — b) Tankönyvek: 1. Jaloveczky, Móczár: *Természetrajz, gazdaságtan és háztartástan az osztott elemi népiskolák V. osztálya számára.* Budapest, Franklin-Társulat; 2. Jaloveczky, Móczár: *Természetrajz, gazdaságtan és háztartástan az osztott elemi népiskolák VI. osztálya számára.* Budapest, Franklin-Társulat; 3. Jaloveczky, Móczár: *Természetrajz, gazdaságtan és háztartástan az osztatlan elemi népiskolák V.—VI. osztálya számára.* Budapest, Franklin-Társulat; 4. Stelly Géza: *Természetrajzi, gazdasági és háztartási alapismeretek az elemi népiskolák V.—VI. osztálya számára.* Budapest, Egyetemi nyomda; 5. Stelmár László: *Természeti és gazdasági ismeretek a fővárosi elemi iskolák V.—VI. osztálya számára.* Budapest, Kalász; 6. Straub, Tóth és Vadász: *Természetrajzi, gazdasági és háztartási ismeretek a katolikus elemi népiskolák V. és VI. osztálya számára.* Budapest, Szent István-Társulat; 7. Kiss József: *Falusi és tanyai iskolák olvasó- és tankönyve a népiskolák V. és VI. osztálya számára.* Budapest, Franklin-Társulat; 8. Kiss József: *Falusi és tanyai iskolák olvasó- és tankönyve a népiskolák V. és VI. osztálya számára.* Budapest, Franklin-Társulat; 9.

Hübner József: *A kisgazda könyve*. Tankönyv az osztatlan iskolákkal kapcsolatos gazdasági továbbképző iskolák számára I., II., III. kötet. Budapest, Méhner Vilmos; 10. Tóth Mihály: *Búza-kalász*. Olvasó- és tankönyv általános, továbbképző és gazdasági népiskolák számára. I., II., III. esztendőre, I., II., III. kötet. Budapest, Franklin-Társulat. — c) Segédkönyvek: 1. Straub, Tóth, Vadász: *Természetrajzi, gazdasági és háztartási ismeretek a katolikus elemi népiskolák III. és IV. osztálya számára*. Budapest, Szent István-Társulat; 2. A tárgyra vonatkozó tanítóképző-intézetii tankönyvek; 3. Az anyag bővebb tanulmányozása céljából felsoroljuk azokat a műveket, amelyeket alkalmunk volt a növénytan, állattan, ásványtan és gazdaságtan tanításával kapcsolatban a tanító- és tanítónőképzőben is bemutatni.

7. óra. Egy osztály tanmenetének elkészítése. Megbeszéljük a tanmenet készítésénél szemelött tartandó szempontokat, milyenek a helyi viszonyok, az iskolafaj, a koncentráció, az évszakokhoz való alkalmazkodás stb. A tanmenet beosztását felrajzoljuk a táblára s 1—2 leckének a tervét is megcsináljuk. Minden tanulóval készítettünk egy osztályra szóló tanmenetet. Ennél lehetőleg arra törekedjünk, hogy kiki a saját közsege iskolájának megfelelő tanmenetet készítsen, mert azt ismeri legjobban. Példa:

Tantárgy: természetrajz, gazd. és házt.

Osztály: III. IV.

Hónap Hetek Órák	A népiskolai tanításterv anyagának részletezése egységek szerint. Vonatkoztatások a többi tantárgyakra és a rokon egységekre. Összefoglalások, ismétlések.	Erkölcsei vagy helyi vonatkozások	Szemléltetés, kísérletezés, kirándulás	Csendes foglalkozás. Magánolvasmányok. Feladatok
Május 1 1/2	<p>A tulipán.</p> <p>Egyszerű, igénytelen népvirág. Részeinek (hagyma, levél, virág) ismertetése. A tulipán tenyésztése cserépben, kertben. Virágkultusz. A tulipán a magyar nép kedvelt virága (festi ládákra, Munkácsy, kivarrja szűrére, kötényére)</p>	Aki a virágot szereti rossz ember nem lehet. Budapesten a virágüzletekben és a kirakatokban látható.	Tulipán cserépben	Tulipán rajza
Február 1 1/2	<p>Keményítőkészítés.</p> <p>Keményítőkészítés burgonyából. Burgonya megmosása, megreszelése, a keményítő kimosása. Buza- és rizskeményítő. A ruha keményítése, vasalása.</p>		Keményítőkészítés (burgonya, reszelő, szita, tányér)	

8. Lecketípusok, tanítási vázlatok bemutatása. A természetrajz, gazdaságtan és háztartástan anyagában többféle lecketípust lehet megkülönböztetni. Így vannak természetrajziak (kutya, macska, tulipán, drágakövek stb.), gazdaságtaniak (gyümölcsfák gondozása, baromfitenyésztés, a talaj megmunkálása, a vetésforgató stb.), háztartástaniak (ruhanemű gondozása, mosás, gyúrt tészta stb.), továbbá vegyesek (gyümölcszedés és konzerválás, a tyúk és tenyésztése, éghető ásványok, fonálnövények stb.). Az utóbbiak természetrajzi, gazdaságtani, háztartástani szempontból tárgyalandók, fizikai és vegytani vonatkozásokkal. A lecketípusokat megbeszéljük, vázlatukat összeállítjuk s azt le is írjuk. Ilyenkor ne feledkezzünk meg a szemléltetésről sem. Vázlatokra sok mintát találunk a fentebb említett vezérkönyvekben.

Jaloveczky Péter.

EGYESÜLETI ÉLET.

MEGHIVÓ

a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1950. június 8.-án d. e. 10 órakor a budapesti II. ker. állami tanítónőképző-intézet (Csalogány-utca 45.) dísztermében tartandó

XX. RENDES KÖZGYŰLÉSÉRE.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Előadás.
3. Főtitkári jelentés.
4. A pénztáros jelentése.
5. A következő közgyűlés helyének megállapítása.
6. Tiszteleti tagok választása.
7. A szavazatszedő-bizottság elnöke bemutatja a megválasztott tisztikar és választmány névjegyzékét.
8. Indítványok tárgyalása.*

Választmányi ülések.

I. 1950. február hó 17-én a II. ker. áll. tanítónőképzőben tartott rendes választmányi ülés. Jelen voltak *Párvy* Endre alelnök elnöklété alatt *Molnár* Oszkár, *Pócza* József, *W. Lajos* Mária dr., *Sarudy* Ottó, *Grynaeus* I., *M. Urbanek* M., *M. Zemplényi* Irén (Veszprém), *Bocskay* I. (Szeged), *Frank* Antal, *Németh* Edit, *Girtler* M., *Strauchné Entz* Jolán, *Farkas* M., *Jaloveczkyné Czinkovszky* K., *Szántó* L., *Eichorn* Mária

* Indítványokat az Alapszabályok 57. §-ának f) pontja értelmében nyolc nappal a közgyűlés előtt írásban kell az elnökséghez benyújtani.

Alexandrina és *Hevesy M. Angelica* nővérek Kalocsáról, *Frigyes Béla*, *Jaloveczky Péter*, *Gyöngyösi Mária Piroska*, *Faltányi Margit* (Angolkisasszonyok), *Mesterházy Jenő*, dr. *Harmos Sándor*, *Farkasdy Zoltán*, *Meskóné Veverka Edith*, *Éber Rezső*, *Gömöri Sándor*, *Rafaelli Rafaela* nővér (Ranolder), *Szontagh Katalin*, dr. *Novy Ferenc*, dr. *Szemere Samu*, *Lechnitzkyné Jancsó Gabriella*, *Jancsó Erzsébet*, *Váradi József*, *Mihalik József*.

1. Elnök távollétében *Molnár Oszkár* megnyitja az ülést. A megjelentek üdvözlése után a következő elnöki bejelentéseket teszi:

a) egyesületünk tagjai sorából kilépésüket bejelentették: *Peskó Zoltán* Sopron, vitéz dr. *Székely Győző* Debrecen, *Ecsedi István* Debrecen, *Somorjay László* Debrecen;

b) a mult gyűlésen felvett *Pécsy Ilona* polg. isk. tanárnő csak az egyesületi közlönyt óhajtja s így a tagok sorába nem vétetik fel;

c) felvételüket kérik: *Németh Edith* Budapest VII., *Gaál Amália* Cinkota, *Farkas Mária* Budapest II., kiket a választmány tagjai közé iktat, a kilépéseket pedig tudomásul veszi.

2. Elnök sajnálattal hozza a választmány tudomására, hogy *Hodinka Ágoston*, a sárospataki tanítóképző régi és érdemes tanára elhunyt. Megemlékezik a megboldogult érdemeiről és méltatja tevékenységét. Indítványára az elhunyt emléke jegyzőkönyvileg megörökítettik.

3. Elnök örömmel jelenti, hogy az új alapszabályok értelmében a közlönyhöz mellékelt csekkek útján rövid idő alatt mintegy 500 P tagdíj folyt be. A választmány reméli, hogy minden tag eleget fog tenni tagdíjfizetési kötelezettségének, amire égetően szükség is van, mert egyesületünk csak így tud eleget tenni fizetési kötelezettségeinek.

4. *Mesterházy Jenő* ismerteti az irsai *Szabó Tíborné* és lovag *Aulich Pálné* úrnők által kibocsájtott fogadalmat, mely a honi ipartermékek pártolását tűzi ki célul. Felkérésére a választmány felolvastatja és aláírja a fogadalom-ívet.

5. Elnök felkérésére *Meskóné Veverka Edith* előadja a rajz népszerű iskolai módszerének a szaktanár által tanítandó részére vonatkozó gondolatait.

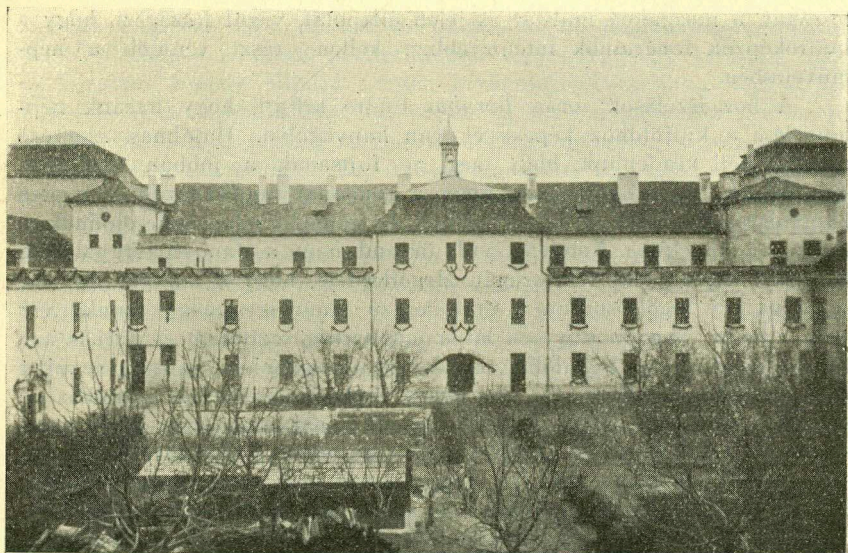
Az előterjesztés felett élénk vita indul. *M. Zemplényi Irén* felvilágosítást kér az előadó által felvett, de a valóságban nem létező 3-ik óráról; valamint, hogy a módszer történeti részének tanításával ki foglalkozzék. *Jaloveczky P.* a rajztanítás módszerének történetét, elméleti módszertani rész felvételét feltétlenül szükségesnek tartja, azonkívül a vezér- és segédkönyveket fel kell sorolni. *Farkasdy Z.* felemlíti, hogy az érettségivel jötteknél az első félévben tényleg heti 5 óra volt; csak ott lehet szebb eredményt elérni, ahol heti 5 óra áll rendelkezésre, továbbá ahol internátus is van, azaz, ahol a növendékek nem pazarolnak sok időt az utazgatással; a legnagyobb baj az eredmény elérésénél ott van, hogy a növendékek nem jönnek a tanítóképzőkbe megfelelő alappal. *Meskóné* reflektálva a felszólalásokra megjegyzi, hogy a *Jaloveczky* által kívántak az ő tervezetében benne vannak, mert ő az egyes csoportrészek tárgyalásánál veszi fel a történelmet; a módszer ismertetése oly természetes, hogy azt nem tartotta szükségesnek külön felemlíteni.

Elnök, összefoglalva az elhangzottakat, felkéri az előadót, hogy az

elhangzott kívánalmaknak megfelelően tervezetét dolgozza át és azt a legközelebbi választmányi ülésen újabb tárgyalásra terjessze elő.

6. Elnök felkérésére dr. *Harmos* Sándor előadja a fogalmazás és költeménytárgyalás népisk. módszerének tanítására vonatkozó gondolatait. Előadása közben megérkezik *Párvy* Endre, kinek Molnár Oszkár az elnöki széket átadja.

A hozzászólások során dr. *Novy* Ferenc rámutat arra, hogy az előadó nem érintette a szaktanár hatáskörébe utalt népiskolai módszer feldolgozásának kereteit, hanem népiskolai vezérkönyvet mutatott be a fogalmazás és anyagrészleteket a költészet népiskolai módszere köréből. Ezért kéri az előadót, hogy a magyar nyelv szaktanárának a népiskolai módszerre vonatkozó munkatervét mutassa be: *M. Zemplényi* Irén kérdést intéz, hogy vajjon a történeti részt honnan vegyék a szaktanárok, ha az előadó sem szól róla; továbbá úgy véli, hogy arra, vajjon a költemény egészében vagy részekben tárgyalassék-e, nem lehet sablont felállítani, mert az a tárgy és a költeményben kifejezett gondolatok minősége szerint is változik. *Jaloveczky* a történeti részt elmaradhatatlannak tartja, a tantervről és az utasításról szólni kell; ezeket tehát mind fel kell venni a javaslatba. *Molnár* szerint az előadó lelkes hangon fejtegette, hogyan kell prózai olvasmányt vagy költeményt a tanítóképzői és a népisk. tanítás keretében, értékes nevelői hatást kifejtve, feldolgozni. A fogalmazástani és a költeménytárgyalás módszerének minden fontos problémáját felölelte. Mégsem oldotta meg feladatát. Nem módszertant kellett adnia, hanem arra kellett volna felelni, hogy e tárgyak módszeréből mit tanítson a szaktanár s mit a pedagógus. Sőt még erre a kérdésre sem csupán általánosságban kellett felelnie, hanem a szaktanár teendőit órák szerint kellett volna tagolnia. *Mesterházyt* meglepi, hogy dacára az előző ülésen elhangzottaknak, előadó előterjesztéséből éppen a legfontosabbak hiányoztak. *Frank* szerint az előadók nem látják tisztán a célt: most nem az egyes tantárgyaknak tanítóképző-intézeti módszerének tárgyalásáról van szó, ez későbben jöhet. *Grynaeus* Ida javasolja, hogy a *Jaloveczky* által a mult üléseken előadott szempontokat sokszorosítsuk és az előadók ahhoz alkalmazkodva készítsék el javasolataikat. A javaslatához és a tanterv hibáihoz hozzászóltak még *Gömöri* Sándor, *Párvy* Endre, *Sarudy* Ottó, *Bocskay* István, *Hevessy* Mária Angelica és dr. *Novy*, kiknek felszólalásait elnök összefoglalja. Megállapítja, hogy az előadók a célt félreértették s így dacára annak, hogy nagyon szép javaslattal állottak elő, tervezeteik mégsem fogadhatók el. Kéri mindkét előadót, hogy azokat az elhangzottaknak megfelelően dolgozzák át és hozzanak a választmány elé olyan javaslatot, melyben minden rész a legkisebb részletekig ki van dolgozva. Kifejti az egyesület ilyen irányú munkásságának szükségességét és hasznos voltát. A tanterv hibáira vonatkozó megjegyzéseket gondosan megőrizni javasolja s majd megfelelő időben egyesületünk azokkal foglalkozni fog. Dr. *Harmos* Sándor reflektál az elhangzottakra és kifejti, hogy ő azt fejtegette, miként tanítsa a szaktanár a növendékeknek: igenis, gondol a népiskolai tantervre, de nem a betűre, hanem a szellemet interpretálta. Időbeosztást nem adott, de nem is készült arra. Igenis, ő nemcsak a vers elolvasását, hanem annak fejtegetését is kívánja és nagyon rosszalja azt

— A zsámbéki rk. tanítónőképző udvari homlokzata. —

az eljárást, mikor hangulatkeltés céljából a tanító sokszor koholt történetekkel áll elő.

7. Elnök örömmel jelenti, hogy *Balázs Béla* jászberényi igazgató megbízott a kir. főigazgatói teendők végzésével. A választmány örömmel veszi ezt tudomásul és felkéri az elnököt, hogy az új főigazgatót az egyesület nevében üdvözzölje.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekesztette.

II. 1930. március hó 17-én a VII. ker. áll. tanítónőképzőben tartott rendes választmányi ülés. Jelen voltak *Párvy Endre* alelnök elnöklete alatt *dr. Becker Vendel* (Szeged), *dr. Frank Antal*, *Novágh Gyula*, *Schön István*, *Maurer Mihály*, *B. Braun Angela*, *Mesterházy Jenő*, *Bertha Mária*, *Frigyes Béla*, *Faltányi Margit* (Angolkisasszonyok), *dr. Bocsánczy Lukács*, *Molnár Oszkár*, *Farkas Mária*, *Girtler Mária*, *Grynaeus Ida*, *Pócsa József*, *dr. Harmos Sándor*, *Roda Mária*, *Jámbory Gabriella*, *Iberer Gézáné*, *Bagó Margit*, *dr. Novy Ferenc*, *W. Lajos Mária*, *Váradi József*, *Fekete József* és *Mihalik József*.

1. Elnök, üdvözölve a megjelenteket, bejelenti, hogy a kormányzó úr öfőméltósága 10 éves kormányzásának évfordulója alkalmából kifejezett szerencsekívánatainkért köszönetét nyilvánította.

2. Elnök sajnálattal jelenti, hogy *Csaplár Aladár* nagykőrösi és *Klászik Lehel* szegedi tanárok elhunytak. A megboldogultak emlékét a választmány jegyzőkönyvileg örökíti meg.

3. Elnök meleg szavakkal üdvözli egyesületünkben vendégkép megjelent *dr. Bocsánczy Lukács* Pestvármegye népm. bizottságának titkárát és *Novágh Gyula* budapesti népművelési felügyelőt és felkéri *Váradi Józsefet* előadása megtartására. *Váradi József* *A népművelés és a tanítóképzők* című előadásában kifejti a népművelődés szükségességét, fon-

fosságát, a mozgalom multját és jelen állapotát, végül leszögezi, hogy a tanítóképzők tanáramnak intenzívebben kellene részt venniük a népművelésben.

A hozzászólások során *Barabás* Endre kifejti, hogy hazánk népművelése a külföldhöz képest el van hanyagolva. Hatalmas szervező munkát kell kezdenünk, hogy meg ne fojtsanak a jobban szervezett szomszédok. Rámutatott arra, hogy a romániai tanítóképzők közvetlen kapcsolatot keresnek a falusi néppel és intenzíve betekapcsolódnak a falusi népművelésbe. *Novágh* Gyula örvend, hogy a téma itt tárgyalatik. Kifejti a népművelés fontosságát. Megállapítja, hogy a magyar értelmiségre és így legelsősorban a tanítóképző tanárságra nagy munka vár ezen a téren. Nagyon szívesen látná a tanárság segítségét és kéri is azt. Végül ismerteti a Vigadóban rendezett népművelési hangversenyeket és kéri azok pártolását. Dr. *Bocsánzy* Lukács statisztikai adatokat ad a népművelés jelen helyzetéről és kiemeli annak nemzetnevelő és nemzetmentő jelentőségét. A tanítóképző tanárságot a népművelésbe való betekapcsolódásra hívja fel. Dr. *Frank* Antal szól arról, hogy a világháború előtt is volt népművelés, de nem volt helyesen megszervezve. Szerinte a népművelés a tanítóképzők munkájának szerves folytatása. Elmondja kifogásait a jelen népművelésről s hangsúlyozza, hogy a népművelésre már a tanítóképzőkben elő kell az ifjakat készíteni. Kijelenti, hogy a népművelési előadások csak akkor érik el céljukat, ha azok tartalmilag értékesebbek és valóban a nép szükségletét kielégítők lesznek. Dr. *Becker* Vendel csalódott a mai előadás tartalmában, mert ő azt remélte hallani, hogy a tanítóképzők mit csináljanak a népművelés terén. Kéri az előadót egy ilyen tárgyú előadás megtartására, mert a népművelés multjára kevesen kíváncsiak, nem is a jelen ismeretére van szükség, hanem arra, hogy a szaktanárok mit csináljanak ezen a téren a jövőben.

Mihalik József megállapítja, hogy egyesületünk éppen az ő előadása következtében már foglalkozott a népművelés gondolatával és hozott is kedvező határozatot, de az elnök hirtelen halála eltolta annak megvalósítását. A választmány akkor szimpátiával fogadta javaslatúit és közgyűlési témául is kitzúzte a tanárság továbbképzésének és a népművelésbe való betekapcsolódásának kérdését. Ez a gyűlés azonban elmaradt. Örvend, hogy Váradi most átveszi ezt a gondolatot és az ő véleménye szerint a képzők tanárságának a népművelésbe betekapcsolódnia kötelessége. És ez a betekapcsolódás ne az esetleges anyagi haszonért, hanem a magyar nép iránt érzett szeretetért történjen. *Fekete* József szerint nem egyéneként, hanem testületileg kell a népművelésbe betekapcsolódnia. Szerinte a képzők most hibásan középiskolai vágányon haladnak. A kikerült tanító nem érzi magát otthon a faluban és így nincsen is ott gyökere. A tanítóképzést meg kell reformálni. Ezzel a népművelés is megoldódik. A tanítóképző tanároknak a falu felé kell fordulniuk és előadásaikban a gyakorlati életnek megfelelően kell kiválasztani az anyagot. Jónak tartaná, ha a magunk művelésével kezdenénk meg a fejlődést és ezért közlőnyünk is lépjen kapcsolatba a népművelési lapokkal (?), vegyük elő és tárgyaljuk a népművelési problémákat, foglalkozunk az egyes szaktárgyaknak a népművelésben való felhasználá-

lásának módjával és a nőknek az iskolán kívüli népművelésével.* Minden tanítóképző a maga perifériájában legyen egy-egy kísérleti telep és központ. *Maurer* Mihály szintén kívánatosnak tartja a képzők bekapcsolását a népművelésbe, de viszont a mai népművelési szervezetet sok hibájától meg is kell szabadítani. Összhangzatos és céltudatosabb népművelésre van szükség. *Dr. Novy* Ferenc kifejti, hogy bár a tantervben szó van az előadói készségre való nevelésről, még sincsen megfelelő mód és alkalom most a népművelésre való előkészítésre. Kívánatos lenne, ha erre az új tantervben tér nyílnék. *Várad* József reflektál az elhangzottakra. Az ő feladata a kollégáknak a népművelési mozgalmakról való felvilágosítása volt. Ezért is nem nyúlt a képzők életébe. Vállalja a Becker-féle indítványt, de előzőleg kéri *Barabás* Endrét, hogy adjon képet a megszállt területek jelen népművelési állapotáról. *Párvy* Endre összefoglalja az elhangzottakat. Először a vendégekhez szól. Megállapítja, hogy a népművelésben a tanítóképzők nem vesznek oly mértékben részt, mint ahogy kívánatos lenne. Ennek fő oka, hogy nincsen se rendeleti, sem tantervi utasítás, amely erre a munkára vonatkoznék, már pedig addig a tanárság intézményesen nem tehet semmit. Csatlakozik *dr. Becker* indítványához és ő is kéri *Várad*t, hogy jöjjön konkrét javaslattal. Ami a TITOE bekapcsolódást illeti, ha meghívást kapunk, akkor okvetlen bekapcsolódunk. A budapesti alsóbb népréteg művelését nem tartja olyan nagyon fontos kérdésnek, hiszen az magától tör fel-felé, tanul és művelődik. Hangoztatja, hogy a tanítóképzés reformjára okvetlen szükség van, hogy még kiválóbb legyen a tanító és a népművelést is szolgálhassa. Köszönetét fejezi ki az előadónak és a hozzászólóknak.

4. A válaszmány áttér a közgyűlés előkészítésére és a következőkben állapodik meg. A közgyűlést az új alapszabályoknak megfelelően tartja. A közgyűlés idejéül 1950 június 8. pünkösd vasárnapját tűzi ki. Helye a II. ker. tanítónőképző, kezdete d. e. 10 óra. A jelölőbizottságot a válaszmány a következőképpen állította össze: az 1924-ben választott válaszmányi tagok automaticen kiesnek, kisorsoltak még az 1926-ban választottak közül 11-et; a megmaradt 14 és az 1926-ban választott válaszmányi tagok alkotják a jelölő-bizottságot.

A jelölőbizottság tagjai lettek: *Gyulainé Grácz* Márta, *Heczegh* Kamilla, *Jaloveczkyné Czinkóoszky* Kornélia, *Juhász* Imre, *Keszler* Károly, *dr. Kőrös* Endre, *dr. W. Lajos* Mária, *Lechnitzkyné Jancsó* Gabriella, *Marczélly* Kornél, *Roda* Mária, *Snásel* Ferenc, *Szontágh* Katalin, *Tscheik* Ernő, *Várad* József, *Balázs* Béla, *Barabás* Endre, *Barkáts* Mária, *Bartal* Alajos, *Éber* Rezső, *dr. Frank* Antal, *Gerencsérné Szánthó* Jolán, *Gömöri* Sándor, *Hamar* Gyula, *dr. Harmos* Sándor, *Kostyál* Ilona, *Németh* Sándor, *dr. Novy* Ferenc, *Répay* Dániel, *Sarudy* Ottó, *Sebestyén* Erzsébet, *Straub* Ferenc, *dr. Szemere* Samu, *Schön* István, *Végh* József, *Wagner* János. Elnökül tiszteleti elnök kérendő fel.

A jelölőbizottság ülése április 7-én lesz a Csalogány-utcai képzőben

* Már évekkel ezelőtt kértem a felszólalót és másokat is, akik népművelési problémákkal foglalkoznak, hogy írjanak a tanítóképzés és a népművelés kapcsolatairól. (Szerk.)

d. u. 5 órakor. A közgyűlés tárgysorozata: 1. elnöki megnyitó, 2. főtitkári jelentés, 3. zárszámadás, 4. felolvasás, 5. tisztújítás, 6. indítványok, 7. a következő közgyűlés helyének megállapítása.

5. Az indítványok során *Mesterházy Jenő* indítványozza, hogy az egyesület tanulóinknak segélyezési ügyével foglalkozzék. Ki kellene vívni, hogy akik már segélyt élveztek és szorgalmukkal megérdemlik azt, továbbra is megtarthassák; hogy a felemelt köztartási díjakból származó többletet az élelmezés javítására fordítsák; a szociológiai kiadásokra a minisztérium többlet adjon, hiszen a jelenleg kiutalt összeg nincsen arányban a békebelivel; a költségvetés ügyeivel intenzívebben kell foglalkoznunk. Elnök felkéri a felszólalót egy olyan memorandum megszerkesztésére, mely az elhangzott dolgokkal foglalkozzék. *Mesterházy* az irat megszerkesztésére nem vállalkozik, erre a választmány arra a főtitkárt kéri fel.

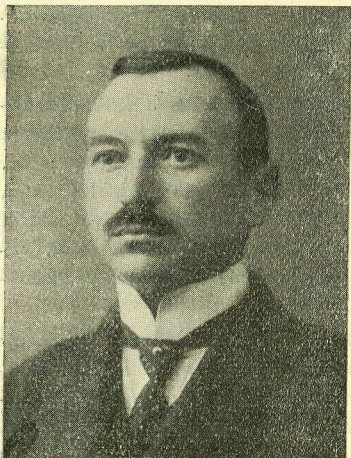
Több tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Mihalik József, titkár.

AKIK ELMENTEK.

Csaplár Aladár.

— Koporsójánál elmondott gyászbeszéd. —

Itt, ezen a helyen, ahol a nagy-kőrösi református tanítóképző egyik buzgó tanárának koporsója áll, vidám gyermekek zaja szokta betölteni az ősi falakat, amelyekről most szívbemarkoló komorsággal hangzottak vissza a gyászének melódiái. Itt, ezen a helyen nem az elmúlás, a halál gyászbeszéde szokott hangzani, hanem az életé; itt, ezen a helyen nem a múltba tekintünk, hanem előre, a jövőbe nézünk, a jövőt profétáljuk, a jövőért munkálkodunk.

Amint ezek a gondolatok átsuhanak lelkemen, ellenállhatatlan erővel jelentkezik nyomukban egy kedves kép, mely elriasztja a koporsó gyászát, komor hangulatát s az elmúláson, a könnyeken keresztül is elibém varázsolja az életet. Szép renddel álló gyermek- és ifjúsereg tűnik fel előttem. A magyar nemzeti zászló lobog felettük és a magyar jövő diadalmas éneke hangzik az ajkaikon. Félkörben állanak; középpontjában van az egész jelenetnek tervezője, mozgatója, lelke: *Csaplár Aladár*. Egy széken ül, mert hamar fárad, de a szeméből akarát és lelkesedés tüze sugárzik. Olyannak tűnik fel előttem az egész, mintha csak képzeletemnek lenne játéka, pedig nyolc hónappal ezelőtt még valóság volt.

Annyira élő ez a kép, oly diadalmos erővel uralkodik az elmúlás, a gyász hangulatán, hogy lelkem boldog hódolattal olvad össze a próféta lelkével és vallja, hirdeti próféciájának örök igazságát: „Az értelmesekek pedig fénylenek, mint az égnek fényessége; és akik sokakat igazságra visznek, miként a csillagok örökkön örökké.“

Dániel próféciájának ezek a szavai nemcsak keresztül világítanak Csaplár Aladár lelkén és munkásságán, hanem a vigasztalás forrását is alkotják számunkra akkor, amikor korán, a férfiú munkásság delén bekövetkezett váratlan elhunytán keseregünk.

A szomorú magyar jelen életének kettős típusát képviselte ő. Az egyik vándorló, a hontalanná lett magyar, a másik pedig a református magyar tanár. Az a szerény kis dunántúli református parochia, melynek családi körében napvilágot látott s ahol lelke első benyomásait nyerte, egyformán melegágya volt vallásosságának és magyarságának, de a tanításra való indítást is bizonyára innen merítette. Életében túlnyomó részt a nagy református szellemi és nevelési gócpontok nyertek döntő befolyást: a pápai kollégium, a nagyenyedi Bethlen-kollégium. Az utóbbinak már tanára volt a főiskolai tanulmányok elvégzése után. Az erdélyi élet, a Bethlen-kollégium lelke rabul ejtette az ő lelkét is. Tulajdonképpen Nagyenyeden gyökerezett bele a magyar földbe, itt alapított családi életet is. Itt szövögette a jövőnek színes szárait, itt alakult ki lelkében a végződő munka körvonalai. Itt jelent meg az első tankönyve is. Minden alapja meg volt arra, hogy nyugodt, derűs, boldog jövődőt reméljen maga és családja számára.

Igy is volt egészen 1914-ig. A világháború vihara azonban sok-sok millióval együtt őt is felragadta s mikor már megtörtén, betegen visszakérült, veszedelemben volt az ősi fészek, a 300 éves Kollégium s vele együtt egész Erdély. A belopakodott uralommal megpróbálkozott megalkudni; nem ment. Aztán a szülőföld képe is hívogatta. Így indult el a szomorú vándorútra családjával együtt. Két évet a kecskeméti tanítónőképző szolgálatában töltött, 1922-ben pedig intézetünk tanára lett. Azonban Nagykőrösről is mindig Nagyenyedre nézett. Itt is Erdélyért dolgozott; az erdélyi dolgok, az irredenta gondolat, a nagyenyedi kollégium ügyei lázba tudták hozni egész lényét és lankadatlan munkára hevítették.

Ezeknek a vallásos lélek törhetetlen hitéből táplálkozó szolgálata jellemezte nagykőrösi tanári munkásságát. Ezeknek a szolgálata lobbanította ki lelkében a magyar Hiszekegy gondolatait realizáló szimbolikus tornagyakorlatokat a nemzeti zászló tiszteletére. Ez a szolgálat érvényesült tankönyvírói törekvéseiben is. A természettudományok tanára volt, de a természettudományi gondolkodás nem tette egyoldalúvá, nem zsugorította össze világnézetét, nem lett korlátlan úrrá felette. Tankönyveit át vannak szöve vallásos, nevelő gondolatokkal, zsoltár-idézetekkel. Az „égnek fényessége“ átvilágította az ő lelkét és látott. Látta, hogy az örök igazságok forrása nem a föld, nem a teremtmény, hanem a földnek és a mindenségnek teremtője: Isten.

Istenhez, minden igazságnak örök forrásához igyekezett vezetni, felemelni a gondjaira bízott sok-sok gyermeket és ifjút. Néhány hó híján 25 éves tanári működése alatt az „ég fényessége“ világította át

gyakorlati munkásságát is. Ezért az ifjúságnak nemcsak tanítója, hanem nevelője, jóakarató barátja, atyja lehetett.

Vallásos lélek volt, magyar tanár volt, kinek lelki világán és munkáján keresztül sugárzott egy magasabbrendű élet, egy magasabbrendű világ világossága.

Ennek a sugárzásában nézzük azért az ő koporsóját mindannyian, akik fájló szívvel búcsuzunk most tőle. Ez a sugárözön enyhítse, világítsa meg elsősorban azoknak a lelkét, akik az ő halálában legtöbbet vesztek, hitvesének, árván maradt gyermekeinek lelkét. Legyen ez a fényesség örök kötelék, mely az ő lelkét velük továbbra is egybekapcsolja, vezérelje és boldogítja.

De így kell néznünk nekünk is mindnyájunknak őt. A tanítványoknak a hála könnyein keresztül, nekünk, munkatársainak a közös munka, gondok, örömök és a baráti szív kedves emlékein keresztül, a rokonoknak és ismerősöknek a hozzáfűződő kedves kapcsolatok nyomán. És meg kell tanulnunk mindnyájunknak és hirdetnünk, cselekednünk kell, ha fájdalom, ha könnyek árán is, hogy nem tapadhatunk a föld porához, hanem fel kell emelkednünk az ég fényességébe, mert van örök igazság és örök világosság, hol az Ur kegyelme vár Dániel próféciájának lényege szerint minden jó és hű munkást örök életre.

Váczy Ferenc.

IRODALOM.

Ferenczi István: *Földrajz az osztatlan elemi népiskolák IV. osztálya számára.* 1. rész Magyarország. A magyar kir. Egyetemi Nyomda kiadása. Budapest, 1926. 99 lap. — Ugyanaz a szerző: *Földrajz az osztatlan elemi népiskolák V—VI. oszt. számára.* A magyar kir. Egyetemi Nyomda kiadása. Budapest, 1926. 160 lap. Mindkét könyv képeit Ágh Edit rajzolta, a térképeket pedig Strömpl Gábor tervei alapján Scharf Nándor készítette.

Folyóiratunk irodalmi rovatában, az egyik elemi népiskolai földrajzi tankönyv ismertetésével kapcsolatban egy alkalommal már rámutattam azokra a nehézségekre, amelyek elé az új népiskolai tanterv a földrajzzal, de különösen Magyarország földrajzával foglalkozó tankönyvírókat és tanítókat állítja akkor, amikor Csonkamagyarországnak és a megszállott országrészeknek geográfiai szempontból semmikép szét nem választható tanítási anyagát egymástól elkülöníti. E nehézségekkel természetesen Ferenczi Istvánnak is számolnia kellett, amikor az osztatlan elemi népiskolák földrajz-tankönyveinek a megírására vállalkozott. Annál nagyobb elismerés illeti tehát a szerzőt, akinek sikerült olyan közép-megoldást találnia, amellyel az anyag szétदारabolásából eredő logikátlanságokat, amennyire csak lehetett, kiküszöbölte s így olyan tankönyveket adott a tanítók kezébe, amelyek a modern földrajztanítás követelményeit is szemelőtt tartják és amellet a tanterv kívánalmainak is minden tekintetben megfelelnek.

A IV. osztály használatára szánt könyv I. része bevezetésül 5 oldalon a III. osztály anyagával foglalkozik. Rövid összefoglalást nyújt a térbeni tájékozódásról, a föld felszínéről és a térképről. A további részek a IV. osztály anyagát tárgyalják a következő sorrendben: II. rész. Budapest, Alföld, (Duna-Tisza köze, Tiszántúl és Cserhát, Mátra, Bükk és Tokaj

hegység). Dúnántúl déli része és a Balaton vidéke. Dunántúl északi része. Csonkamagyarország összefoglalása. III. rész. Nagymagyarország elszakított országrészei: Lajta vidéke, Kis-Alföld, Északnyugati, Északkeleti, Délkeleti Felföld, az Alföld déli része, Dráva-Száva köze Szávántúl és Tengermellék, Fiume. IV. rész. Ép-Magyarország összefoglalása. V. rész. Európa államai.

Az V. és VI. osztályok számára készült könyvecske a tantervben körvonalozott tanítási anyagot az alábbi fejezetek szerint részletezi: A) év. I. rész. Magyarország fekvése, határai, a határok jelentősége. A Kárpátok hegyvidéke, az Alpok nyúlványai és a belső hegycsoportok. Alföldeink. Vizeink. Hazánk éghajlata, terményei, lakói, műveltsége. Budapest. Az Alföld, a Kis-Alföld és Dunántúl, az Északnyugati, Északkeleti, Délkeleti Felföld és Horvát-Szlavon országok vármegyéi. Fiume. II. rész. Európa országainak áttekintése. Európa határai, félszigetei, szigetei, felszíne, vizei, éghajlata, terményei, ipara, kereskedelme, lakói és műveltsége. III. rész. A földrészek áttekintése. — B) év. I. rész. Hazánk bányászata, erdőgazdasága, állattenyésztése, mezőgazdasága, ipara, kereskedelme, szárazföldi közlekedő útvonalai, víziutai. Magyarország helységei a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi jelentőség szempontjából. Peremvárosok, hídvárosok, kapuvárosok, bányatelepek, fürdőtelepek, központi városok. Budapest. Fiume. II. rész. Európa országainak rövid áttekintése. Magyarország szomszédos államok. Balkáni államok. Déleurópai államok. Nyugateurópai államok. Észak- és Kelet-Európa, Európa országainak gazdasági kapcsolata hazánkkal: kivitelünk, behozatalunk. III. rész. A földrészek áttekintése. IV. rész. A Föld alakja és nagysága. A földgömb. Szárazföldek és tengerek. Emberfajok. V. rész. A Föld forgása, keringése. A Nap. Hold. Naprendszer, hullócsillagok, üstökösök, állócsillagok. Függelék: csendes foglalkozás anyagául: Európa államai. Világrészek nagyság szerinti sorrendben.

Szerző mindkét tankönyvének a végén útmutatóul a tanítási anyag tanmenetszerű feldolgozását is közli.

A felsorolt tanítási anyag elrendezése és feldolgozása mindenütt a földrajztanítás legmodernebb pedagógiai elvei alapján történik. A tájegységekbe csoportosított magyar föld részletes ismertetésénél mindenütt külön fejezet tárgyalja a felszínt és vizeket, továbbá az éghajlatot és terményeket. Bár a tanterv a IV. osztályban ezt nem kívánja, a tankönyvről röviden megismerteti az egyes vidékek vármegyéit is. Csonka hazánk és Nagymagyarország összehasonlítását sohasem mulasztja el. Külön dicséretet érdemel az egységeknek szinte matematikai pontossággal való felosztása is. Egy-egy félóra alatt 10—12 új fogalomnál sohasem kapnak többet a gyermekek. Nagy gondot fordít a szerző az adatok logikai kapcsolására, a koncentrációra, továbbá a föld és ember közötti viszony kidomborítására is. A szöveg stílusa világos. A mondatok rövidék és egyszerűek. Tájfestései színesek, szemléletesek.

A közölt térképábrák igen komplikáltak. Nem elemi iskolai tankönyvbe valók. Az ilyen módon rövidített nomenklatúra egyenesen zavarólag hat a gyermekekre. De nagyobb gondot fordíthatott volna a térképek szerkesztője arra is, hogy a névtár adatait pontosan találjanak Ferenczi Istvánnak nagy gonddal összegyűjtött és megrostált földrajzi adataival. Hogy csak egy példát említsek, az I. könyv 50. és 51-ik oldalán hiába keressük a térképeken Tihanyt, pedig a szövegben szerepel. De ilyen eset sok van. És viszont vannak olyan adatok a térképen, amelyek a szövegben nem szerepelnek, tehát feleslegesek. Látszik, hogy a közölt térképek nem ehhez a könyvhöz készültek. Elemi iskolába csak pontosan kiírt nevekkal ellátott legegyszerűbb térképábrát való. A II.

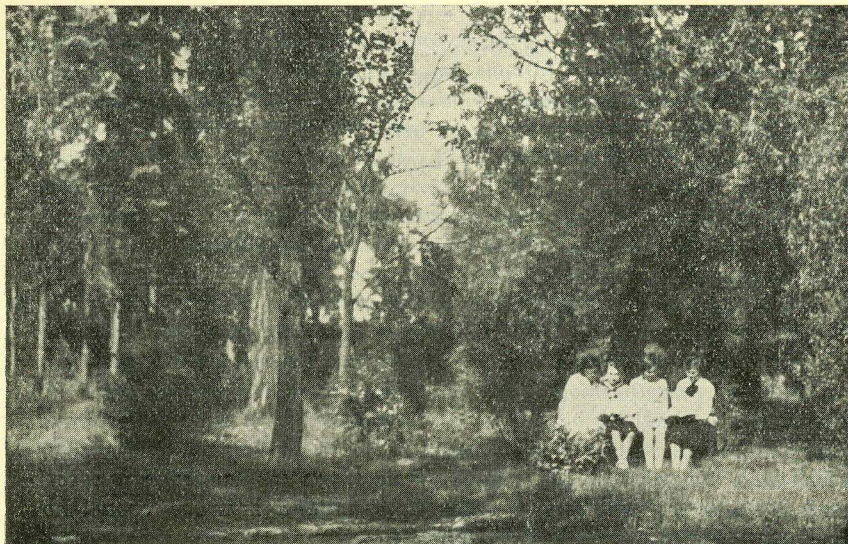
könyv 147. oldalán a Hold fényváltozásait ábrázoló kép téves. A képek legnagyobb része egyébként is elavult, semmitmondó. Igen sok kép nincsen semmi összefüggésben a szöveggel. Általában az illusztrációk nem válnak díszére a kiadócégnek. A II. kiadáshoz szigorú képrevíziót ajánlunk.

Elismeréseméltó a könyv technikai kiállítása is. Fűzése évekig eltart. A tankönyvek alapelveinek behatóbb megismerése céljából többé nem lesz érdektelen, ha ismertetésem befejezéséül szerzőnek a könyvvelhez írt módszeres útmutatásából az alábbi részletet szószerint idézem: „Egy-egy félóra anyaga csak akkor dolgozható fel eredményesen, ha a következő eljárásmodot állandóan szem előtt tartjuk. Tudatossá tesszük a gyermek előtt, hogyha valamely földrajzi egységet tárgyalni akarunk, akkor annak földrajzi helyzetét (fekvése, határai), 2. függőleges és vízszintes tagosultságát (felszíne, vizei), 3. éghajlatát (időjárás), 4. terményeit (növény-, állat- és ásványvilága), 5. lakóit (foglalkozás, műveltség, államforma), 6. városait ismertetjük. Ez a mód természetes és logikus. Magától értetődik azonban, hogy a mellőzhetetlen magyarázatok alkalmazásával ezeket az egyes tényezőket lehetőleg oksági kapcsolatban tárjuk a tanuló elé. A gyermek, amint tudjuk, szereti a sok miért-et. A tanuló, ha az összefüggéseket (pl. domborzat és vizek; fekvés, domborzat és éghajlat; éghajlat, talaj és gazdasági állapot; a népsűrűség és telepék stb. közötti) megértette és megtanulta, úgy birtokába jut egy olyan vezérfonalnak, amely megkönnyíti leckéjének megtanulását és felmondását is. A hegyeket, folyókat, városokat lerajzoljuk együttesen, esetleg agyagból is elkészítetjük. Csendes foglalkozás vagy házi feladat anyagául nemcsak lerajzoltatjuk újra a megismert egységet, hanem a hegyek, folyók, városok nevét leírjuk, továbbá kiszámítatjuk, hogy hányszor nagyobb vagy kisebb a tanult ország a mi hazánknál. E célból van a függelék a könyvhöz csatolva. Végül sohase feledkezzünk meg rámutatni arra, hogy hazánk minő kapcsolatban van a tanult egységgel.“ — A két kis munkát, mint gyakorlatilag is kipróbált kiváló tankönyvet, melegen ajánljuk kartársainknak figyelmébe. *Barabás Tibor*

*

Néhány észrevétel könyvem ismertetéséről. Folyóiratunk lapjain megjelenő bírálatok, könyvismertetések rendszerint minden ellenészrevétel nélkül merülnek a multba. Mácsay Károly igen tisztelt kartársam neveléstörténeti segédkönyvről írt ismertetésének is ez lett volna a sorsa, ha mélyen tisztelt kartársaim közül csak azok olvasták volna el, akiknek volt szerencsém könyvem eljuttatni. Könyvem azonban kevesen ismerik, míg a róla szóló ismertetést sokan. Minden lelkiismeretes megfontolásból fakadó egyéni véleménynek igaz tisztelője vagyok. Mindenkinek joga van véleményéhez ragaszkodni, de mások számára véleményét formálni ellenmondás meghallgatása nélkül csak a családokozhatatlanok joga lehet. Hiszem, hogy itt nem ez az eset, tehát „hallgattassék meg a másik fél is!“

Az ismertetés szerint „*egy alapvető — bár jóhiszemű — tévedésbe*“ estem könyvem beosztásában, u. i. „a tanterv felsorolását *szóról-szóra*“ értelmeztem, attól „*semiben se*“ tértem el. A legnagyobb igyekezettel sem tudtam megérteni, hogy *mi jagon* tartja az ismertetés könyvem beosztásában követett *elvszerű s a tanterv által kívánt* eljárásomat alapvető tévedésnek. Abban teljesen egyetértek az ismertetővel, hogy „a tanterv... a sorrendet nem szabja meg betűről-betűre, a tankönyvíró kezét

— A „Szent Keresztről“ nevezett irgalmas nővérek Zsámbékon állított tanítónőképzőjének parkrészelete. —

ennyire nem köti meg“, de azt ismét nem tudom magamnak megmagyarázni, miért állítja könyvemről azt, hogy a tanterv felsorolását „szóról-szóra“ értelmeztem s attól „semmiben se“ tértem el. Hiszen ha arra kérésem az ismertetőt, hogy mutassa meg a tantervben pl. könyvem első 60 lapjáról vett következő címeket: „A neveléstörténelem fogalma és részei, A neveléstörténet korszakai, Az ókori népek és a nevelés, A görög nevelés típusai, A római nép általános jellemzése, A görög és római nevelés viszonya, A pogány és keresztény életfelfogás, Az új életfelfogás s Az új nevelés“, *bizonyos, hogy kéresemet teljesíteni nem tudná. Sőt tovább megyek! Azt is kénytelen volna megállapítani, hogy „A középkori nevelés eszményei“ c. paragrafust — a tantervtől eltérően — két paragrafus megelőzi. A tankönyvírónak tehát legfeljebb csak a tantervben felsorolt anyag között lévő kisebb hézagokat szabad kitöltenie, de egyébként a tanterv anyagát szóról-szóra kell értelmeznie s minden részletét az utasítás szellemének megfelelően kell feldolgoznia. Még a tantervi anyag közlésének sorrendje is kötelező, ha a tankönyvíró logikusabban elrendezni nem tudná.*

Az ismertetés szerint: „a tényleges iskolai nevelés fejlődésére alig ötven lapnyi tárgyalás marad. Ez összefoglalásul elegendő lenne, ha az egyes korszakokban tárgyalná az akkori tényleges nevelést, ennek intézményeit és a javításukat célzó törekvéseket.“ Itt csak azt jegyzem meg, hogy az valóban megfontolás tárgyává tehető, hogy az *intézmények történetét* s benne a *tényleges nevelés kialakulását* még részletesebben kellene-e tárgyalni. Ezzel szemben azonban állítom, hogy csak a növendék vallaná kárát annak, ha a nevelés gyakorlatának történeti kialakulását az elméletek történetében is tárgyalnók korszakok szerint s *ugyanabból még külön összefoglalást* is rendeznénk az ismertető kívánsága

szerint mintegy ötven lapnyi terjedelemben. *Az új tantervnek a régivel, valamint könyvemnek a régi tankönyvekkel szemben egyik érdemét leghyén szabad épen abban látom, hogy a nevelés elméletének és gyakorlatának tárgyalását egymásra vonatkoztatva ugyan, de mégis különválasztva tárgyalja s még hozzá ez utóbbit is úgy, miként az ismertető kívánja: „egyes korszakokban.”* Pl. a középiskolai nevelés tényleges rendjét és intézményeit az ókor, középkor, reformáció és ellenreformáció, a XVIII. század s a XIX. század c. szakaszokban, utalással arra, hogy a jelenlegi állapot ismertetése — miként az utasítás írja — a szervezettani tankönyv feladata.

A Platon- és Aristotelesről írt fejezetekhez fűzött megjegyzések szerint „inkább az *érdeklődés felkeltését és továbbolvasásra való inspirálást* kell célul kitűznünk, mint a *kivonatos ismertetés értékének hamis illuziójában ringalni magunkat.*” Ez a generális megjegyzés bárki által írt neveléstörténetben helyet foglaló bármely nagy elme ismertetéséről elmondható. Az ismertető más helyen azt kifogásolja, hogy e fejezeteket részletesen tárgyaltam, itt azonban csak kivonatos ismertetésnek tartja azokat s ami még ennél is szembeötlőbb, mintha kétségbe vonná, hogy eme részletek alkalmasak arra, hogy ezek fonalán haladva a tanár a növendékek érdeklődését felkeltse s őket a továbbolvasásra inspirálja.

Rousseau fejtegetésével kapcsolatban azt is megjegyzi, hogy „*a tanulói fűjság elé nem való törvénytelen szerelmét is*” felsorakoztattam „*Ez iskolai könyvbe (tanítónőképzőibe) igazán nem alkalmas rész.*” Ide iktatom az ismertető által inkriminálható helyeket. „E nagy műveltségű, vágyakkal telt asszony (Warens) döntő hatást gyakorolt Rousseau fejlődésére... Helyzetét még nyomorultságosabbá tette egy műveletlen cselédleánnyal kötött vadházasságával. Ebből a szerencsétlen együttélésből származott öt gyermekét a lelenházba adta, noha a nevelés megjavítása érdekében később örökéletű művet írt.”

Aki csak a bírálóat olvassa, bizonyos, hogy megütközik azon, ha iskolai könyv Rousseau szerelmeit felsorakoztatja és fejtegeti. Mindenki előtt ismert tény, hogy csaknem az összes eddig megjelent és *tanönyvbírálaton átesett könyvekben* megtaláljuk ezeket a *sajnálatos* életrajzi adatokat. Én nem hiszem, hogy ezekből a sorokból s e sorok között jó-érzésű növendék olyasmit olvashatna ki, *ami erkölcsi szempontból egyáltalán kifogásolható lenne.* Sőt ellenkezőleg! Azt érzem, hogy az utóbbi sorok az olvasó lelkében (gondolom: ismertetőmében is) *erkölcsi megütközést, döbbenetet váltanak ki. Hiszem, hogy e sorokban nem Rousseau „szerelmeit” ismertettem,* miként az ismertető írja, de még csak *fel sem sorakoztattam* azokat. Rousseau részletes életrajzából u. i. jól tudjuk, hogy kettőnél jóval többen szították fel Rousseau érzékiségét. Ezt a szomorú és jellemző életrajzi adatot, amely oly frappánsan rávilágít Rousseau emberi gyarlóságára, kár volna elhallgatnunk. *Nincs okunk arra, hogy Rousseaut szépítgessük.* Egyébként szíves figyelmébe ajánlom még könyvem igen tisztelt ismertetőjének, nézze meg az *egyházmegyei főhatóságok által jóváhagyott egyháztörténelmi tankönyveinket.* azokban is talál világtörténelmi alakokról *hasonló módon hasonló tényeket feltáró igazságokat.*

Az ismertetés szerint: „A keresztény középkor tárgyalása kapcsán

hiányzik a kereszténység nagy térítő és népnevelő tevékenységének fejtegetése, pedig épen a földművelés és ipar elemeinek megtanítása s a szelídebb erkölcsökre való szoktatás azok a területek, amelyek a jövőendő népnevelőt hivatásszerűen kell hogy érdekeljék.“ Erre csak az a válaszom, hogy *bizony mindez nem hiányzik könyvből, hanem csak a maga helyére van téve*. Mindez u. i. nem foglalhat helyet *tantervünk szelleme szerint* a nevelés *elméletének*, hanem kizárólag csak a nevelés *gyakorlatának*, vagyis a *tényleges nevelésnek a történelében*. Mivel ezt a gyakorlati feladatot főként a szerzetes rendek oldották meg, azért a bencés rend megszervezésével kapcsolatban tárgyaltam. (L. könyvem 210. és 211. lapját!).

A Szent Istvánnak tulajdonított s a Corpus Juris Hungarici-ben felvett „institutiones morum“-nak pedagógiai szempontból való fejtegetése ma még nem tankönyvírói feladat, hanem igen hálás akadémiai értekezés tárgya lehetne. Szerény tudomásom szerint ez még nincs feldolgozva. Meggyőződésem, hogy *tankönyvbe csak olyan téma és vélemény kerülhet, ami már minden ízében sokszorosan kikristályosodott, vagyis amit a tudományos kutatás már általánosan elfogadott*.

Nem tudom elképzelni, hogy könyvem igen tisztelt ismertetője — miután *elolvasta* könyvem 200. és 201., továbbá a 210. lapjait (mert bizonyos, hogy ezeket is elolvasta) — miért írta a következőket: „A pogány magyarok családi életének tisztaságáról, a *családi nevelésről*, Géza fejedelem, de különösen *Szent István nemzetpedagógiai jelentőségéről szólni kellene* (így!)... A szent Benedek-rend s a többi szerzetes-rendek tanító és népnevelő munkájáról *meg kellene emlékezni* (így!). Békefi Remig értékes forrásfeltárása alapján iskoláinknak is *tudomást kellene szerezniök* arról, ami itt a földünkön történt.“ Bármennyire is szeretném könyvem idevágó sorait idézni, amelyek napnál fényesebben bizonyítanak, hogy mindezekről *szóltam és megemlékeztem, terjedelmességük miatt* nem tehetem.

Még volna egy-két megjegyzésem. Viszont készséggel elismerem, hogy az ismertetésben van néhány megszívlelésre méltó és figyelembe veendő értékes észrevétel is. A helyszűke miatt többet nem írhatok.

Befejezésként csak ennyit: mivel a betűk nem tűnnek el a papírról, az ismertető csak olyasmit állítson, ami a nyomtatott szövegnek *szó szerint is, meg szelleme szerint is* megfelel s így nem esik majd abba a hibába, hogy a *meglévőt nem létezőnek, a valót meg torzítottnak* mutatja be.

Dr. Tóth Antal.

*

Dr. Valentényi Gáspár: *Az elemi népoktatásügy autonómiája törvényhozásunkban*. Tanügyközigazgatásjogi tanulmány. Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat r. t. Miskolc, 1928. 109 l.

A magyar népoktatás mai szervezete a kiegyezést követő alkotmányos korszakban alakult ki. Hosszú évtizedek teltek el azóta, s elég sok tapasztalatot szerehettünk arra, hogy népoktatásunkban hol vannak változtatásra szoruló állapotok, s milyen lenne az ideálisan elgondolt magyar népoktatás szervezete. A maiból különösen hiányzik az egységes koncepció, a történelmileg kifejlődött egyöntetűség. Erről azonban, ha itt-ott szóba is kerül, alig írunk, az általános megoldáshoz pedig

nem hozzuk közelebb. De nemcsak a népoktatásügy általános szervezétének gondolata kialakulatlan, még igazában meg sem vitatott tétel, de a meglevő állapotokból következő kérdések közül is sok a megoldatlan. Ilyen kérdés a népoktatásügy autonómiájának a kérdése: az iskola-állítási jog, az iskolafenntartók jogai, kötelességei, ezeknek a jogoknak és a felügyeletnek mikénti gyakorlása.

Mikor az 1868. évi XXXVIII. t.-c.-et nagyszerű alkotója elkészítette, sok ellentétes befolyás dacára úgy alkotta meg, hogy a népoktatást nem tette egyedül az állam jogává és kötelességévé. Elismerte a felekezetek meglevő jogát, tiszteletben tartotta és meghagyta ezt. Ehhez csatolta a 10. §-ban felsorolt iskolafenntartásra jogosultakat és a 25. §-ban eldöntötte a népiskolák állításának kötelezettségét. Szabályozta az ebből a kötelezettségből folyó jogokat is. Ez tulajdonképpen nálunk a népoktatási autonómia forrása. Hogy azonban ez az autonómia az iskola belső szervezetében, a tanítás tervében, nyelvében, az iskolafelügyelő hatóságokban milyen mértékben érvényesülhet, ez az évtizedek alatt, a törvény rendelkezéseinek megfelelően, új törvényekkel, rendeletekkel magyaráztatott. Arról, sajnos, ma már anachronizmus vitatkozni, hogy maga az autonómia, illetőleg annak mértéke nemzetiségi szempontból helyes volt-e avagy sem. Egy azonban bizonyos, hogy a népoktatási autonómia még az utólag hozott törvényekkel és rendeletekkel sem volt teljesen tisztázva és még ma is — bár lényegesen könnyebb és egyöntetűbb helyzetben — sok kérdése van a népiskolai autonómiának, mely a modern iskolaiügyi felfogás szerint egységes rendezésre szorul. A népoktatási intézmények körül állandóan merülnek fel olyan szervezeti, tanulmányi, felügyeleti kérdések, melyeket az államhatalom hatalmi, politikai vagy más szempontok szerint bírál el, de amelyeknek törvényes és egyetemes rendezése kívánatos lenne. Dr. Valentényi Gáspár könyve azt tűzte ki célul, hogy megindítsa az autonóm népoktatásügy lényege és keresztülvitele felett az elmélkedési és nagy szorgalommal összehordta mindazt az anyagot, melyet a magyar irodalomban feltalálhatott, sőt idézi az autonómia gondolatának kiválóbb külföldi képviselőit is.

Nagy szorgalommal és szeretettel készült forrástanulmány Valentényi dr. könyve, melyben az autonómia körül felmerülhető összes kérdésekre választ kapnak azok, akik ezekkel a kérdésekkel foglalkoznak. Különösen azok számára jelent nyereséget, akik a népoktatási állapotok javításán, tökéletesítésén elmélkedve, mások ilyen irányú gondolatait is meg akarják ismerni. Vizsgálat alá veszi a magyar népoktatás kialakulásának történetét, az egyes iskolafenntartók történelmi és jogi helyzetét, kulturpolitikásainknak a népoktatásra vonatkozó vezérgondolatait. Részletesen ismerteti az iskolafenntartói problémát, a községek, az állam, és a felekezetek szerepét és a modern népoktatás egyik mindinkább erősödő tényezőjét, a magániskolát. Megvizsgálja a gondnokságok, iskolaszékek törvényen és rendeleteken alapuló jogait és teendőit, az állami felügyelet problémáit, a vármegyei közigazgatási bizottságok és külön a székesfővárosi állandó közoktatásügyi bizottság hatáskörét. Megállapítja, mi ezeknek a szervezetében a jó, a korszerű és mi a már elavult, megváltoztatandó, egyúttal irányt is mutat a megújításukra. Figyelme kiterjed mindenre. A tanítóválasztásra, a tanító iskolai és iskolán kívüli

munkájára, testületi és egyesületi életére, mindarra, ami az autonómián alapul, vagy amiben az autonómia megnyilvánulhat. Egyes fejezetei, mint például a népoktatási autonómia jogi védelme, az egyetemes iskola-rendszer, az egységes köznevelési törvény tervezete, megérdemlik, hogy a legszélesebb körben ismertekké váljanak. A tanítóképző-intézetekről nem emlékszik meg külön, pedig itt is sok probléma van, amelyek részint a népoktatási autonómia, részint egy általános közoktatási törvény kapcsán kell, hogy megoldassanak.

Minden könyvön át szokott húzódni egy vezérlőgondolat, mely egyúttal a szerző célját is mutatja, melyet könyvének megírásánál maga elé tűzött. Ez a gondolat ebben a könyvben az, hogy a népoktatási autonómia fejlesztése, az állam által előírt egységes elvek alapján, a nemzetnevelés szempontjából kívánatos. Mert ez is hozzájárulna annak az ideális nemzeti célnak az eléréséhez, hogy a nemzet részeit önállósághoz szoktassuk, hogy ne várjon mindenki egy központi szervtől döntést, irányítást, felügyeletet, hanem olyan ügyekben, melyekben községek, felekezetek, társulatok autonóm hatáskörben intézkedhetnek, erre a joguk meg is legyen. És ezeknek az autonóm testületeknek az összessége adja az államot, ne pedig megfordítva, a központi szerv legyen az állam, melynek az említett részek önállóság nélküli végrehajtó szervei, anélkül, hogy a végrehajtás mikéntjét saját meggyőződésük alapján intézhetnék. Ennek a célgondolatnak érdekében a szerző a forrásmunkák, idézetek, gondolatok akkora tömegét vonultatja fel könyvében, mely legteljesebb elismerést érdemel és amelynek mindenki nagy hasznát veheti, aki a sok kérdés közül egyik-másikkal behatóan foglalkozni akar.

Kiss József.

*

Dr. Kogutovicz Károly Iskolai Atlasza II. a középiskolák felső osztályai, tanítóképzők és kereskedelmi iskolák számára. Szerkesztették: *Gergely Endre*, dr. *Hirser Aurél* és dr. *Kogutovicz Károly*. Kiadja a m. kir. állami térképészet, Budapest. I. kiadás. 1929. 64 lap. Ára 6 pengő 80 fillér.

Olyan iskolai földrajzi atlaszt készíteni, amelyik valamennyi iskolafaj követelményeinek megfelelné, nagyon nehéz, mondhatnám lehetetlen. A szempontok, amelyek szerint a földrajztanítás a különböző iskolatípusokban történik, egymástól annyira elütöttek, hogy egyugyanazon térképen valamennyi kívánságnak megfelelni nem lehet. A legideálisabb állapot az volna, ha valamennyi iskolafaj, sőt maguk a tankönyvírók is külön fali térképek és iskolai atlaszt készíttetnének a földrajz-könyvük mellé. Ebben az esetben nem fordulna elő az a gyakori eset, hogy a tanulók hiába keresik a térképen a tankönyvükből megtanult adatokat és viszont nem zavarnák a térkép könnyű áttekintését olyan berajzolt földrajzi fogalmak, amelyek az ő tanulmányaik szempontjából nem fontosak. (Sajnos, ezek a hibák nemcsak a térképeken, de a legtöbb földrajz-tankönyvnek a szöveg közé nyomott térképvázlatán is megvannak még mindig.)

Kogutovicz Károly dr. és munkatársai hatalmas lépést tettek e felé az ideális állapot felé, amikor a középiskolák felső osztályai, a tanítóképzők és kereskedelmi iskolák részére külön iskolai atlaszt adtak

ki. Természetesen mi még jobban örültünk volna, ha a tanítóképzők, a leendő tanítók szempontjait még inkább figyelembe vevő, teljesen külön térképet kaptak volna, de ismerve a gátló körülményeket, addig is, amíg ez a terv megvalósul, örömmel üdvözljük ezt a bár közös, de egyébként teljesen a legmodernebb földrajzfelfogás szempontjai szerint összeállított iskolai atlaszt is.

Szerzők 64 lapon gyűjtötték össze azt a térképanyagot, amelyet nevezett 5 iskolafaj földrajztanítása szempontjából a legfontosabbnak tartottak. Mindjárt az első oldal a Föld keleti és nyugati, továbbá a szárazföldi és óceáni féltékeit mutatja be. A következő lapon az alapfogalmak vannak és ugyancsak ezen az oldalon van egészen kis méretben hazánk szerkezeti és csapadéktérképe is. Magyarország szerkezeti felépülésének a mai modern földrajztanításban, különösen a felszíni formák megértésénél annyira fontos szerepe van, hogy a magyar föld geológiai térképét jóval részletesebben és nagyobb formában kellett volna az atlaszba beilleszteni. A 3-ik oldal Magyarország néprajzi és népsűrűségi térképét foglalja magában igen szép kidolgozásban. Ugyancsak plasztikus kidolgozású, élénk színezésű és könnyen áttekinthető a 4-5. oldalt betölt Magyarország hegy- és vízrajzi és a 6-7. lapon levő Magyarország politikai térképe is.

A 8-ik laptól a 15-ik lapig, oldalankint 4, vagyis összesen 24 térkép hazánk búza-, rozs-, árpa-, zab-, kukorica-, burgonya-, dohány-, cukorrépa-, kender-, len- és bortermését, az évi riztermését, a gyógyfürdők és ásványvizek eloszlását, ló, szarvasmarva, juh és sertésstenyésztésünket, a vas, szén, arany, ezüst, réz, aluminium, só, földgáz, kőolaj előfordulását, továbbá a vas, gép, agyag, üveg, cement, bőr, fa, papiros, textil, cukor és malom-ipar elterjedését mutatja be. Ezeknek a kis szemléletes térképeknek az atlaszba való beiktatása igen üdvös újítás. Kár, hogy például az elemi iskolák, az írni-olvasnitudók, az analfabéták s más hasonló, a tanítójelölteket különösen érdeklő adatokat feltüntető rajzokat nem vették be a szerzők az atlaszba.

A következő két oldalt Budapest térképe tölti ki. A térkép, habár elég nagyméretű, (1 : 40.000), nomenklatúrája mégis meglehetősen kevés adatot tartalmaz. Budapest környékével külön kisebb térkép foglalkozik. Magyarország tájegységeiről külön térképek nincsenek.

A földrészek közül Európa 15 és fél, Ázsia 4, Afrika 2, Amerika 5 és Ausztrália 1 lapot foglalnak el az atlaszban. A 42. és 43. lapon 6 térkép az öt világrész éghajlati viszonyait, csapadékeloszlását, a népfajták és vallások földrajzi elterjedését, a növényességi tájakat és népsűrűséget tünteti fel. Külön két oldalas térkép foglalkozik a gyarmatokkal, a tengeri forgalommal és a különböző nemzetek színeivel és ugyancsak külön lap tárja élénk a légi forgalom térképét is. A 47. oldaltól a 64-ikig, laponként 3, azaz összesen 54 világgazdasági térkép következik az alábbi tartalommal: A világkereskedelem főbb cikkei. Közlekedő módok. Izokrón térkép. Főbb pénzpiacok és börzék. Zónaidőszámítás. Erdők. Búza. Rozs. Árpa. Zab. Burgonya. Kukorica. Rizs. Köles, szágó. Maniok, batate, yamgyökér. Kender és juta. Len. Gyapot. Dohány. Olaj. Cukor. Kaucsuk, gummi, mézga. Ipari fák. Festék- és gyógynövények. Kakaó és tea. Kávé. Fűszerek, komló. Bor, banán és datolya. Szubtrópusi gyümölcsstermelés.

Mérsékeltövi gyümölcsstermelés. Halászat, vadászat. Ló, szamár, öszvér, kecske. Sertés. Szarvasmarha. Juh. Gyapjú és egyéb állati szőrök. Selyem. Vízierő. Kőszén. Kőolaj. Vas. Réz. Cink, ón, aluminium, ólom, gyémánt. Arany. Ezüst. Vasipar. Textilipar. Bőripar. Agyag- és üvegi- ipar. Fa- és papirosipar. Vegyészeti ipar. Mezőgazdasági ipar. Ezek a nagyon szépen, szemléletesen, világosan készített világgazdasági térképek a modern földrajztanítás szempontjából megbecsülhetetlenek. Még van két térkép az atlasz fedelének belső oldalain is. Ezek az Atlanti és Indiai, továbbá a Csendes-óceán hajóútjait szemléltetik.

Dr. Kogutovicz Károly Iskolai Atlasza egyébként mind kartográfiai, mind pedig technikai szempontból olyan kitűnően sikerült, hogy a külföldi irodalomban sincs szebb ennél. 5—6-féle színnel jelölt, teljesen újszerű térszínábrázolása a térképet plasztikussá teszi. Az élénk, ízléses színek kellemesen hatnak. A betűk szépek, könnyen olvashatók. Nomenklatúrája nem zsúfolt. A nyomás szép, tiszta. Térkihasználása mintaszerű. A papiros jó. Bevezetését melegen ajánlhatom kartársaim szíves figyelmébe.

Barabás Tibor.

*

Vida Imre: *Madách Imre életének vázlata.* Új életrajzi adatok alapján. Budapest, Lampel R., 52 lap, ára 1 P.

Nagy szorgalommal tanulmányozta át a szerző a Madách Imrere vonatkozó kiadatlan anyagot a Nemzeti Múzeum, Széchenyi-könyvtár, a M. Tud. Akadémia és a Kisfaludy Társaság Madách-hagyatékában. Még a levéltárak (Országos, Nógrádvármegyei) anyagát is átkutatta, a Madách-kastélyok irományait s az Országgyűlés naplóját sem hagyta figyelmen kívül.

Mindebből a bőséges anyagból részletes és időrendben összefűzött sorozatát adja a költő-filozófus testi, érzelmi s költői fejlődésmozgatainak. S ebben az életrajzban két vezetőmotivum fonódik egymásba: a törekeny testnek vívódása az étellel s a tiszta szerelem küzdelme az érzékiséggel. Ez a szubjektív forrás, amelyből *Az ember tragédiájának* nőalakjai születnek. Madách érzékiségének kiszínezése új mozzanatként hat. Át kellett élnie a szenvedések és érzéki tobzódás szélsőségeit, hogy felszínre hozhassa az ember egyéni tragédiájának mélységes forrásait. Foglalkozik a szerző Madáchnak a szabadkőművességhez való viszonyával is s megállapítja, hogy róla, mint a „szabad eszmék harcosá”-ról páholyt neveztek ugyan el, de maga nem tartozott a tagok közé.

Dr. Noyy F.

HIREK.

Hátralékos tagtársainknak a napokban csekklapot küldöttünk feltüntetve rajta a hátralékos tagsági díj összegét. Kérjük, ne nehezteljenek e figyelmeztetésért. Tekintsék ezt olyan megnyilvánulásnak, mely egyesületünk élniakarását bizonyítja. Kérjük továbbá, hogy feltüntetett hátralékaikat sürgősen rendezni szíveskedjenek. Egyesületünk csak úgy tud kötelezettségeinek eleget tenni, a tanítóképzői tanárság érdekeiért küzdeni, más közösségekkel az érintkezést fenntartani, folyóiratát finanszírozni és továbbfejleszteni, — ha tagjai fizetési kötelezettségeiket pon-

tosan teljesítik. A közelmulthoz képest e tekintetben, sajnos, visszaesés mutatkozik. Egy évvel ezelőtt három évi tagdíjjal hátralékosok száma 11, kétévi hátralékosok száma 42 és egyévi hátralékosok száma 80 volt, ezzel szemben a három évi tagdíjjal tartozók száma jelenleg 50, a kétévi hátralékosoké 77 és az egyévi hátralékosoké 160. Kétezer pengőt meghalad az ilyen módon előállt tagdíjhátralék, amelynek hiánya sok tekintetben megbénítja egyesületünk tevékenységét.

Helyesbítés a jelölő-listán. A nem állami tanítóképzők köréből megválasztandó két alelnöki tisztségre vonatkozólag a szétküldött jelölő-listán két alelnökjelölt neve fel van cserélve. A jelölőbizottság határozata szerint a helyes jelölési rend ez: Nem állami alelnök: *Bartal Alajos*, *Becker Vencel dr.* és *Magdics Ignác dr.* Nem állami alelnök: *Hamar Gyula*, *Szemere Samu dr.* és *Váczy Ferenc*. Felkérjük a tisztelt tagtársakat, szíveskedjenek a szavazó lapot ennek megfelelően kiigazítani és ennek figyelembevételével a tájékoztatóban megjelölt módon szavazni. Budapest, 1950. április 26. *Sztankó Béla* s. k. jelölőbizottsági elnök. *Váradí József* s. k. jelölőbizottsági jegyző.

Beosztás szolgálattételre. A közokt. miniszter *Kéz Andor* áll. tanítóképző-intézeti tanárt további szolgálattételre az 1950/51. tanévtől kezdve a bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézethez osztotta be.

Átminősítés. A közokt. miniszter *Oroszlányi Erzsébet* bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézeti óradó tanárt f. évi július hó 1-től kezdődő hatállyal polgári iskolai óradíjas helyettes tanári létszámba vette át és további intézkedésig jelenlegi beosztásában meghagyta.

Miniszteri elismerés. A közokt. miniszter dr. *Frank Antal*nak és *Drozdly Gyulán*ak, mint az 1929. év nyarán Budapesten, Szegeden, Pápán és Nyiregyházán rendezett tanítói továbbképző tanfolyamok, valamint az 1929. év november havában Budapesten tartott tanfelügyelői értekezlet előadójának ilyen minőségben kifejtett munkásságukért elismerését fejezte ki.

Nyilvánossági jog. A közokt. miniszter a Szent Keresztről nevezett Irgalmas Nővérek zsámbéki róm. kath. tanítónőképző-intézete első osztályának az 1929/50. isk. évre a nyilvánossági jogot megadta. (840—0—1/1950.)

Új tankönyv. Tanító- és tanítónőképző-intézetek használatára legújabbban megjelent dr. *Horn József*: *Közgazdaságtan*. Franklin-Társulat. Bpest, 1950. Ára 2.40 P. (884-05-17/1950. VII. e. sz.)

Az ének és rajz kötelező tantárgy az óvónőképzők IV. évfolyamán. A kisedóvónőképző-intézetek új tanterve a IV. évfolyamon csak a zenének a tanítását rendeli el heti két órában. Hogy a jelöltek az I—III. osztály ének- és rajzanyagát tervszerűen ismételhessék és az ezekben mutatkozó egyéni hiányokat pótelhassák, a közokt. miniszter elrendelte, hogy az 1950—51. isk. évtől kezdve az állami óvónőképzőkben a IV. évfolyamon az ének és rajz heti 2—2 órában kötelező tárgyként taníttassék. Hasonló intézkedésre felkérték azon egyházi főhatóságok is, melyeknek hatáskörébe óvónőképző-intézetek vannak. (850—05—6/1950.)

Érettségivel felvett tanulók osztálya a debreceni ref. tanítónőképzőben. A közokt. miniszter megengedte, hogy a debreceni ref. tanítónőképző-intézetben az 1950/51. isk. évben középisk. érettségi bizo-

nyitvánnyal felvett tanulók számára párhuzamos V. osztály szerveztesék. Ez osztályban a tanítás azon módosított óraterv szerint fog történni, amelyet a közokt. miniszter a bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben hasonló céllal szervezett V. osztály számára kiadott.

Európai és amerikai kultúrpolitika. Ez a rendkívül érdekes probléma volt Kornis Gyula egyetemi tanár, kultuszállamtitkár előadásának tárgya, amellyel a Magyar Paedagogiai Társaság XXXVIII., az Akadémia üléstermében április 26.-án tartott nagygyűlést megnyitotta. Kornis elnöki megnyitói mindig nagy eseményei neveléstud. életünknek. Az Akadémia heti ülésterme ez alkalommal is kicsinynek bizonyult az érdeklődő közönség befogadására, melynek soraiban láthattuk közművelődésünk legfőbb irányítóit, a közokt. kormányzat magas funkcionáriusait, egyetemi tanárokat és a különböző iskolatípusok oktatóinak nagy sokaságát. Előadásának kezdetén a társaság kiváló elnöke rámutatott arra, hogy az amerikai iskolarendszer szelleme elült az európai iskolarendszer szellemétől. Az anyagiasságnak hitt Amerikában sokra értéklik a műveltséget s érte áldozatokra is készek. A Mecenás-hangulat, az áldozatkészség Amerikában sokkal nagyobb, mint bárhol. Magánosok és községek sokat áldoznak iskolákra. Az iskolák a község polgárainak pénzén épültek s a községek kiadásainak 40—50%-ka az iskoláknak szól. Hihetetlen összegek gyűlnek így össze s állanak az iskolaépítés és iskolafenntartás szolgálatára, aminek viszont az a következménye, hogy az iskolák berendezése bámulatos. Az iskolák könyvtárakkal, varró- és írógéptermekekkel, pompás tornacsarnokokkal, hatalmas ebédlőkkel, műhelyekkel vannak ellátva. Amerika nemcsak pénzt, de bámulatos technikai fejlettségét is az iskolázás szolgálatába állította. Az amerikai gyermek szeret is iskolába járni, hiszen jobb dolga van az iskolában mint otthon. Az amerikai iskola uralkodó principiuma a szabadság. Az európai államokban a tanterveket az állam szabja meg, még Angliában is. Amerikában nincs államilag megszabott tanterv. A tanárok változtathatnak az anyagon, a mindenkori szükségletek szerint alakíthatják azt. Sőt maguk a tanulók szabadon megválaszthatják, hogy mit tanuljanak. Nincs kötelező módszer sem. Ebből a szempontból az amerikai iskola a nyugtalanság és a kísérletezés képét mutatja. Az iskolázás ingyenes, és pedig nemesak az elemifokú, hanem a középfokú is. Ebben különbözik az amerikai kultúrpolitika az európaiktól. Mindenki számára magasabb művelődési lehetőséget biztosítani, mindenkinek alkalmat adni képességei kifejlesztésére, ez az amerikai demokrácia s egyúttal művelődéspolitikai uralkodó elve. Nagyobb is Amerikában a középiskolákba járók aránya, mint bárhol másutt. Az ifjúság közel 60%-a középfokú iskolát végez. A világháborút követő években világszerte megállapítható a közép- és felső iskolákba való túdulás növekedése. A műveltség ilyen szétosztása nagyszerű eszmény, de vannak veszedelmei. Előidézi a szellemi pályák túltelítettségét, ami viszont a szellemi munka devalválódására vezet. Európában ez már be is következett. Nagy szellemi proletáriátus keletkezett. Amerika még nem tart itt, de be fog itt is következni, hogy az állás nélküli diplomás emberek ezrei fogják ellepni a felhőkarcolók országát.

Kormányzói elismerés ünnepélyes átadása. Igen díszes külsőségek és szívből fakadó meleg érzések között történt a bpesti II. ker. áll. tanító-

nőképző dísztermében márc. 30.-án annak az elismerő okiratnak és éremnek átadása, amellyel a kormányzó úr öfömméltósága *Pálmai Lenke* tanítóképző-int. c. főigazgatót nyugalombavonulása alkalmából a hazai nőnevelés terén kifejtett értékes tevékenysége jutalmául kitüntette. Az intézet díszterme teljesen megtelt előkelő közönséggel, a hivatalos körök és a különböző nőegyesületek kiküldötteivel, a jóbarátok, tisztelők, kartársak és tanítványok sokaságával. *Grynaeus* Ida int. igazgató házi-gazdai szíves köszöntő szavai után a minisztérium képviselőjének, *Greszler* Jenő min. tanácsosnak jelenlétében *Balázs* Béla főigazgatói teendőkkel megbízott igazgató nyujtotta át költő szárnyalású, megindító részletekben gazdag beszéd kíséretében a legmagasabb helyről származó kitüntetést. Utána a Tanítóképző-int. Tanárok Orsz. Egyesülete nevében *Párvy* Endre fényesen megrajzolt tört. visszpillantás keretében vázolta az ünnepelt érdemeit. A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége nevében *Tormay* Cecil szellemes köszöntőben annak a gondolatnak adott kifejezést, hogy az ünnepelt hivatala nyugalomba vonulásával véget ért ugyan, de megmaradt hivatása. Erre az alkalomra írt és szépségeiben gazdag költeményét mondotta el *Závodszkyné Tábori* Piroska, úgyszintén meleg érzésektől áthatott beszéddel köszöntötte az ünnepeltet a szülők nevében *Tutsek* Anna, a kiváló írónő. Igen megható volt, amikor *Lántzky* Olga a kolozsvári polg. isk. tanárképző egykori hallgatójának nevében beszélt. Üdvözölték még az ünnepeltet *Stark* Béláné áll. tanítónő a sepsiszentgyörgyi tanítványok, *Kardhordó* László a sepsiszentgyörgyi volt kartársak és *Kádárné Bodor* Ida az osztálytársak nevében, akikkel az ünnepelt 40 évvel ezelőtt a győri tanítónőképzőben a tanítónői pályára készült. A beszédek elhangzása után *Fircsákné Vákár* Ella tanárnő felolvasta az ország minden részéből és Erdélyből érkezett üdvözlő leveleket, melyek közül nem egy könnyeket csalt a hallgatóság szemébe. Az emlékezetesen szép ünnepség *Pálmai Lenke* beszédével végződött, aki minden üdvözlő beszédre külön választott s meghatottsággal fogadta a szeretetnek, tiszteletnek és a kitüntetés felett érzett őszinte örömmek mindenfelől feléje sugárzó bőségét.

Quint József-emlékünnepség. Nagysikerű emlékünnepséget rendezett április 26.-án, megboldogult volt igazgatója halálának évfordulóján a bpesti I. ker. áll. tanítóképző tanári testülete. Az intézet díszterme teljesen megtelt ez alkalommal a különböző intézmények kiküldötteivel, egyesületek, intézetek képviselőivel, a testvérintézetek tanáraival, az elhunyt tisztelőivel. A Közokt. Tanács képviselőjében megjelent dr. *Madzsar* Imre, a közokt. kormány VI. ügyosztályát dr. *Horn* József igazgató, a főigazgatóságot *Molnár* Oszkár, a Tanítóképző-int. Tanárok Orsz. Egyesületét *Párvy* Endre, a fővárosi tanfelügyelőséget *Padányi* Andor, az Iskolatársak Egyesületét *Sztankó* Béla képviselték. A fővárosi testvérintézetek igazgatóin kívül több vidéki intézet igazgatója is megjelent. Az ifjúsági énekkar megnyitó éneke után *Frank* Antal igazgató-helyettes méltatta Quint József ped. jelentőségét. Legnagyobb érdemét a ped. gyakorlat átformálásában, ped. elveknek és gondolatoknak a gyakorlatba való átültetésében látja. Az intézetben kifejtett működésének ismertetése után lehullott a lepel a megboldogult jólsikerült arcképéről, melyet az intézet díszterme számára *Tscheik* Ernő festő.

művész, int. rajztanár festett. Ezután még három előadás hangzott el és tette a hallgatóság számára teljessé Quint személyiségének és tevékenységének képét. *Drozdy* Gyula közvetlen hangú felolvasásában Quintet mint munkatársat mutatta be s érdekes bepillantást nyújtott munkamódjába. *Németh* Sándor a humánus tárgyak népiskolai tanításában meghonosított újításait ismertette. Tárgyilagosan tüntette fel a tantervek egymásutánjában kétségtelenül meglevő történeti folytonosságot s a hallgatóság örömmel észlelte, hogy felolvasásában nem volt nyoma annak a sokszor bántó lekicsinylésnek, ahogyan sokan az előző népiskolai tantervről beszélni szoktak. Végül *Jaloveczky* Péter végig érdeklődéssel kísért felolvasásában Quint természettudományi, majd pedagógiai fejlődésének tökéletes rajzát adta. A kegyeletes emlékünnepegs befeljezéséül a *Csukás* Zoltán zenetanár által dirigált ifj. énekkar Beethoven *Isten dicsőségé*-t adta elő finom precizitással.

A csáktornyai tanítóképző-intézet ünnepéye. A csáktornyai áll. tanítóképző-intézet 1918. végén megszállás alá esett. A megszálló szerb-horvát csapatok 1918. dec. 24-én az intézetet birtokukba vették, az akkori igazgatót, *Zrinyi* Károlyt internálták, majd kiutasították, miután a tanártestület tagjai már előzőleg távozni kényszerültek. Az igazgató az intézet vagyonából mindössze a díszzászlót tudta megmenteni, melyet eleinte új állomáshelyén, Csurgón őrzött, majd nyugdíjaztatásakor végleges lakóhelyére, Kiszpestre vitt magával. A zászló miniszteri intézkedésre a váci, majd később a kiskunfélegyházai tanítóképzőhöz került, ahol *Rónai* Sándor igazgató, a csáktornyai tanítóképző-intézet volt tanára őrizi. A zászlót ez év január 4-én három intézeti növendék Budapestre hozta, hogy fénypontja legyen a csáktornyai tanítóképző felállításának ötvenedik évfordulója alkalmából rendezett jubiláris díszgyűlésnek. A Muraközi Szövetség keretében megtartott évfordulón az ország minden részéből nemcsak pedagógusok, hanem más csáktornyai és muraközi polgárok is számosan jöttek. Jelen volt a két utolsó intézeti igazgatótól kívül a volt tanárok közül *Grész* Ernő Győrből, *Nagy* Géza zeneakadémiai tanár és *Morascher* Hugó evangélikus karnagy s vagy hatvanan a volt növendékek közül. A gyűlést megelőzőleg a Ferenciek templomában a csáktornyai születésű *Zadravetz* István dr. püspök misét mondott, majd prédikált és végül megáldotta a megmentett selyemzászlót, melyet 1896-ban néhai *Bogisich* Mihály püspök szentelt fel a budavári Mátyás-templomban. A mise után a TESz. székházában folyt le a díszgyűlés, melynek elején a Hiszekegy elmondása után *Zrinyi* Károly ny. igazgató köszöntötte az intézet díszzászlaját, mint az intézet szimbolumát. Köszönetet mondott *Rónai* Sándor igazgatónak a zászló őrzéséért s megható szavakkal lelkére kötötte a zászlótartó növendékeknek, hogy viseljék gondját továbbra is a volt tanítóképző-intézetnek ezt a féltett kincsét. A félegyházi tanítóképző-intézet részéről *Czinege* Imre ötödéves növendék köszönte meg az üdvözlést és tett fogadalmat, hogy a zászlót kegyelettel ővni és gondozni fogják. A díszközgyűlés további folyamán *Margitay* József nyug. igazgató köszöntötte a megjelent volt növendékeket s olvastott fel epizódokat a tanítóképző multjáról. Az intézet történetéről *Zrinyi* Károly tartott felolvasást, melynek során megindító szavakkal az intézet utolsó napjairól, a növendékek és tanárok szétrobbantásáról

emlékezett meg s arról a vandalizmusról, mellyel a kaszárnnyává átalakított tanítóképzőben a megszálló ellenséges csapatok az intézet gazdag felszerelését, virágzó kertgazdaságát, méheseit elpusztították s az elmenekült vidéki növendékek otthagytott holmiját elrabolták, a csáktornyai illetőségű növendékeket pedig bebörtönözték, megkínózták, hogy őket a magyar tanítóképző romjain megszervezett horvát intézetbe való belépésre kényszerítsék. Folytatólag rámutatott azokra a hazafias sikerekre, melyeket az intézet nemcsak a tanítóképzés szolgálatában, de a magyarosítás terén is úgy Csáktornyan és Muraközben, mint a vendvidéken s a Dráván túl, a Máv. és a Julián-egyesület iskoláiban elért. A volt növendékek nevében *Gyulai* István kispesti polg. isk. igazgató köszöntötte az intézet két utolsó igazgatóját. A díszközgyűlés után társasébred volt.

A tanítóképesítő-vizsgálatok elnökei és miniszteri biztosai. A közokt. miniszter az 1930. évben a tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetekben tartandó tanítóképesítő vizsgálatokhoz elnöki, illetőleg miniszteri biztosai minőségben a következőket küldte ki: *All. tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetekhez:* 1. Baja, dr. *Gyulai* Ágost főiskolai igazgató, 2. Budapest I. kerület, dr. *Keleti* Gyula kir. tanfelügyelő, 3. Curgó, dr. *Horn* József állami felsőkeres. iskolai igazgató, 4. Kiskunfélegyháza, dr. *Nagy* Zsigmond miniszteri osztálytanácsos, 5. Nyiregyháza, dr. *Fülei Szánthó* Endre miniszteri titkár, 6. Pápa, dr. *Nevelős* Gyula miniszteri tanácsos, 7. Budapest II. ker., dr. *Kemény* Ferenc c. középiskolai főigazgató, 11. Budapest VII., *Sarudy* Ottó kir. főigazgató, 9. Cinkota, *Sarudy* Ottó kir. főigazgató, 10. Győr, *Molnár* Oszkár tanítóképző-intézeti igazgató, 11. Budapest VII. ker. óvónőképző, *Balázs* Béla kir. főigazgatói teendőkkel megbízott állami tanítóképző-intézeti igazgató, 12. Hódmezővásárhely, *Balázs* Béla kir. főigazgatói teendőkkel megbízott állami tanítóképző-intézeti igazgató. *Római katolikus tanítóképző-intézetekhez:* 15. Eger, *Závodszy* Levente főisk. tanár, 14. Esztergom, *Huszka* Ernő miniszteri tanácsos, 15. Győr, *Fodor* Ferenc egyetemi tanár, 16. Kalocsa, *Mosdóssy* Imre nyug. miniszteri tanácsos, 17. Pécs, *Olay* Ferenc, min. osztálytanácsos, 18. Szeged, dr. *Fábján* Jenő miniszteri tanácsos. *Róm. Kath. tanítónőképző-intézetekhez:* 19. Budapest IV. ker., dr. *Haász* Aladár min. tanácsos, 20. Budapest, IX. ker., dr. *Madzsar* Imre kir. főigazgató, 21. Debrecen, dr. *Schwartz* Gusztáv pápai prelátnus, 22. Esztergom, dr. *Kammermayer* Oszkár miniszteri titkár, 23. Eger, *Sztankó* Béla c. főigazgató, 24. Kalocsa, *Littke* Aurél főiskolai tanár, 25. Kecskemét, *Kósa* Kálmán miniszteri titkár, 26. Kisvárd, *Kószó* János főiskolai tanár, 27. Kiskunfélegyháza, *Balázs* Béla kir. főigazgatói teendőkkel megbízott áll. tanítóképző-intézeti igazgató, 28. Kőszeg, dr. *Eyssen* Tibor miniszteri titkár, 29. Pápa, *Horváth* Kálmán középiskolai igazgató, 30. Pécs, *Horváth* Kálmán középiskolai igazgató, 31. Sopron, (Orsolyák), *Kőrösi* Henrik miniszteri tanácsos, 32. Soproni (Isteni Megváltó Leányai), *Huszka* János miniszteri titkár, 33. Szeged, *Fábján* Jenő miniszteri tanácsos, 34. Veszprém, *Závodszy* Levente főiskolai tanár. *Ref. tanítóképző-intézetekhez:* 35. Debrecen, *Váczy* Ferenc tanítóképző-int. igazgató, 36. Nagykőrös, *Papp* Károly egyetemi tanár, 37. Sárospatak, dr. *Papp* Ferenc tanítónőképző-intézeti igazgató. *Ref. tanítónőképző-intézetekhez:* 38. Debrecen, *Halmly* János ref. lelkész, 39. Kecskemét, *Erdélyi* Lajos, egyet. rk. tanár.

40. Pápa, Szabó Gábor főiskolai tanár. *Evangelikus tanítóképző-intézetekhez*: 41. Miskolc, Gömöri Sándor nyug. tanítóképző-intézeti igazgató, 42. Sopron, Molnár Oszkár áll. tanítóképző-intézeti igazgató. *Evangelikus tanítónőképző-intézetekhez*: 43. Szarvas, Tolnai Vilmos egyetemi nyilv. r. tanár. *Az Országos Izraelita tanítóképző-intézetekhez*: 44. Budapest, Padányi Andor kir. tanfelügyelő. *Róm. kath. óvónőképző-intézetekhez*: 45. Kaloosa, Mosdóssy Imre nyug. min. tanácsos, 46. Sopron, Huszka János miniszteri titkár. *A Szent Szív Szerzetesrend nyelvmesternői tanfolyamára*, Budapest dr. Gyulai Ágost főiskolai igazgató.

Személyi hírek. Az Orsz. Polgári Iskolai Tanáregyesület pedagógiai bizottságának január 30-án tartott ülésén dr. Növy Ferenc tanítónőképző-int. tanár *Adaptációs nyelvtanítás a gyakorlatban* címen olvasott fel, — A Szent István Akadémia febr. 28-án tartott tagválasztó ülésén dr. Frank Antal igazgató-helyettest az I. osztály rendes tagjai sorába választotta. — Az Orsz. Polgári Iskolai Tanáregyesület budapestkörnyéki körének április 15-iki ülésén Mihalik József tónőkép. tanár *Az eszperantó világnyelv* címen tartott előadást. — Ecsedy Lajos, a sárospataki ref. tanítóképző rajztanára munkáiból (olajfestmény, pasztell, vízfestmény, díszoklevél, üvegfestmény-terv, grafika) május hó folyamán az intézet rajztermében igen látogatott kiállítást rendezett.

Tanfolyam testnevelő tanárok számára. A közokt. miniszter a tanítóképző-intézetek testnevelést tanító tanárai részére jún. 30.-tól július 16.-ig a bpesti Testnevelési Főiskolán tanfolyamot szervez. A tanfolyamon résztvevő testnevelési tanárok a tanfolyam idejére szabályszerű napidíjban és útiköltség-megtérítésben részesülnek, ezenfelül 10 pengő lefizetése ellenében a főiskola épületében lakást és ágyneműt, napi 2 pengő díjért pedig étkezést (reggelit, ebédet és vacsorát) kaphatnak. A tanfolyamon való részvétel minden testnevelést tanító ttkép. int. tanárra kötelező.

Halálozás. Csaplár Aladár, a nagykőrösi ref. tanítóképző-intézet rendes tanára életének 48., tanári szolgálatának 25. évében súlyos szenvedés után elhunyt. Márc. 1-én az intézet udvaráról temették. Koporsójánál a gyászbeszédet Váczy Ferenc intézeti igazgató mondta. Legyen emlékezte áldott! — Klazsik Lehel, a szegedi rk. tanítóképző-intézet zenetanára márc. 5-én 53 éves korában meghalt. Tanítványok és tanártársak híven fogják őrizni emlékét! — Hihalmi Harmos Zoltán állampénztári nyug. igazgató márc. 28-án Bpsten 85 éves korában elhalt. Elhunytával Sarudy Ottó kir. főigazgató apósát vesztette. A tanítóképző tanárság főigazgatójának fájalmában őszinte szívvel osztozott. — Dr. Nagy József, a kiskunfélegyházi áll. tanítóképző-intézet pedagógia-tanára hosszú szenvedés után, küzdelmes és munkás életének 57. évében máj. 5-én Isaszegen elhunyt. Az isaszegi temetőben máj. 7-én helyezték örök nyugalomra. Emberszerető egyéniségének nemes emléke élni fog tanártársai és tanítványai hű emlékezetében. — Orbók Mór, a kolozsvári áll. tanítóképző ny. igazgatója 77 éves korában máj. 9-én Budapesten hirtelen elhunyt. Temetése máj. 11-én a farkasréti temető halottas kápolnájából a volt tanártársak, tanítványok, erdélyi jóbarátok és ismerősök őszinte részvételével történt. A sírnál Nagy Ferenc tónőképző tanár vett a volt tanítványok nevében megható szavakkal búcsút. Legyen pihenése békés!

Adomány Gerencsér István síremlékére. Legutóbbi kimutatásunk megjelenése óta a VII. ker. áll. tanítónőképző boldog emlékü igazgatójának emelendő síremlékre *Gömöri Sándor* ny. igazgató 5 pengőt adományozott. Ezzel gyűjtésünk 587.62 pengőre emelkedett, amely összeg a postatakarékpénztárban van elhelyezve.

Nyugtázás. Tagsági díjat fizettek 1928-ra: Bury A., Rác E., Horvay E., Breznay J., Békéssyné Draskóczy V., Pödör B., Révész Györgyi, Bertha Mária, Friedrich I., Várady József.

1928 második felére: Dr. Tóth Antal.

1929-re: Jankó L., Lehoczky E., Skersil Mária, dr. Jassovszky M., Urhegyi A., Exner L., dr. Jakab B., Kovács E., Mesterházy J., Strauchné Entz Jolán, Barabás E., Ehrlich A., Slajehó M., dr. Tóth A., Jakab F., Révész Györgyi, Braun Angéla, Répay D., Friedrich I., Vargyas Mária, Várady J., Juhász I., Váczy F., Daru M., Oswáth F., dr. Juhász V., Rásky J., Litkey P.

1929 első felére: Venszkyné Schwartzter Irén, Bertha Mária (2 P.)

1929 második felére: Szelényi D., Tóth F., Ehmann T., Pazár Z.

1930-ra: Barcsai K., Urbányi K., Hamar Gy., Medgyessy Zsófia, Forgó Sarolta, Varga L., Pálmai Lenke, Pfeiffer Ilka, Roda Marie, Medgyessy Mária, Blénassy J., Schön I., Tóth F., Kutor F., Frigyes J., Schönwizner J., Mellau M., Hatvani L., Horváth A. J., Wagner B., Slajeho M., dr. Becker V. (1930—1935-ig = 30 P.), v. Lenky J., Tanács I., Geyer B., dr. Kastják Ö., Pécs Gy., Sárosi I., Zoltán G., Gaál Amália, Ruisz Márta, Vadász Z., Horváth J., Kiss Á. J., Friedrich I., Horváth B. K., Juhász J., Váczy F., Daru M., Oswáth F., Dr. Juhász V., Rásky J., Litkey P.

1930 első felére: Szelényi D., Rozsonday K., Matheidesz J., dr. Tóth A., Bognár K., Sass L., Brunovszky R., Barcsai J., Chobodiczky A., Desics J., Flóra S., v. Losonczy Gy., Szilágyi I., Pazár Z.

Adomány a folyóiratra: Pauler Ákos 8 P.

Előfizetés a folyóiratra: Sopron rk. (Örs.) tnőkp. (1930), Fővárosi Pedagógiai könyvtár (1929), Zsámbék rk. tnőkp. (1930), Kőszeg áll. tkp. (1930), Sopron (Meváltó rend) rk. tnőkp. (1930), Győr áll. tnőkp. (1930), Sárospatak ref. tkp. (1930), Nyíregyháza ref. tnőkp. (1930), Técsy Ilona (1930), Győr I. sz. polg. fiúisk. (1930), Orsz. Közokt. Tanács (1930), Pécs rk. tnőkp. (1930), Miskolc izr. tnőkp. (1930), Bpest VI. ker. rk. tnőkp. (1930), Orsz. izr. tkp. Bpest (1930), Dombóvár rk. tnőkp. (1929), Kecskemét rk. tnőkp. (1930), Bpest IV. ker. rk. tnőkp. (1929), Csurgó áll. tkp. (1930), Baja rk. tnőkp. (1930), Debrecen rk. tnőkp. (1930), Győr rk. tnőkp. (1929), Kalocsa rk. tnőkp. (1930), Pápa rk. tnőkp. (1929), Szegedi Tanárképző Gyakorló Iskolája (1930), Győr rk. tkp. (1930), Kiskunfélegyháza rk. tnőkp. (1930), Bpest III. ker. rk. óvónőkp. (1930).

Befizetések a Tanárok Házára: Bpest I. ker. áll. tkpző (16 P), Bpest VII. ker. áll. tnőkp (12 P).

Adomány a Tanárok Házára: Gömöri Sándor 15 P.

Bpest, 1930. április 25. Pócza József egyesületi pénztáros.